

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 42

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΟΜΙΛΙΑΙ Η' — ΙΔ'

Κείμενον: **B. de Montfaucon,**

Μετάφρασις - Σχόλια
ΧΑΡΛ. Δ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ - ΑΘ. Π. ΜΟΣΧΟΥ
θεολόγου φιλολόγου
(ΟΜΙΑ. Η' — Θ')

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Χ. ΜΠΙΤΣΑΚΟΥ (ΟΜΙΑ. Ι' — ΙΔ')
θεολόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Η΄	9 (97)*
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Θ΄	21 (111)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Ι΄	31 (124)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΙΑ΄	47 (144)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΙΒ΄	60 (160)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΙΓ΄	72 (176)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΙΔ΄	82 (188)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	97

* Οἱ ἐνὶς παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς ἀντιστοιχίας ἀλλοῦ τοῦ κεφαλαίου.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΟΓΔΩΗ

ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ Ο ΘΕΟΣ· ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΩΣΙΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΚΑΤ' ΕΙΚΟΝΑ ΗΜΕΤΕΡΑΝ, ΚΑΙ ΚΑΘ' ΟΜΟΙΟΣΙΝ· ΔΙΑ ΝΑ ΒΕΛΟΥΣΙΑΣΩΣΙΝ ΤΩΝ ΙΧΘΥΩΝ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΤΗΝΩΝ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΤΗΝΩΝ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΗΡΩΝ, ΚΑΙ ΠΑΝΤΟΣ ΤΗΣ ΓΗΣ, ΚΑΙ ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΕΡΠΙΣΤΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΤΟΝΤΩΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ (Γεν. 1, 26).

Ε 1. Ἐμπρός καὶ σήμερον, ἐπειδὴ μὲ πολλὴν προθυμίαν ἤκούσατε χθές, ὅσα σὰς ἔλεγον, ὡς παραβάσωμεν ἐνώπιόν σας τὴν περικοπὴν, ἣ ὅποια προηγουμένως ἀνεγνώσθη, ἀφοῦ ἐκ τῶν προτέρων σὰς παρακάλεσα, νὰ προσέχετε πολὺ αὐτά, τὰ ὅποια λέγονται καὶ νὰ ἐντυπώνετε εἰς τὸν νοῦν σας, διὰ νὰ μὴ ὑποδαλλώμεθα εἰς τὸν κόπον ἀπερισκέπτως καὶ μοταίως.

Τοῦτο εἶναι ἡ ἐπιδικίς μας, νὰ γνωρίσετε θεληθῆ με ἀκριβεῖον τὴν δύναμιν τῆς Γραφῆς, ὥστε νὰ μὴ τὰ κατέχετε μόνον σείς, ²⁸ ἄλλὰ νὰ γίνετε καὶ διδασκαλοὶ ἄλλων, διὰ νὰ ἠμπορήτε, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ θεοῦ Παύλου ἐνὰ οικοδομῆ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον.²⁹

Διότι, ἂν σείς προχωρήτε εἰς τὴν πνευματικὴν σας ζωὴν συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου καὶ παρουσιάσετε κάποιον ἐπίδοσιν εἰς τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν, θὰ δώσετε καὶ εἰς ἡμᾶς μεγάλην χαρὰν. Αὐτὸ εἶναι ἡ εὐτυχία μας καὶ ἡ μεγάλη ἐσότης. «Διότι, ποῖος ἄλλος παρὰ καὶ σείς μοῖζι μὲ τοὺς ἄλλους εἶπε· ἢ ἐλπίδα μας ἢ ἡ χαρὰ μας ἢ ὁ στέφανος, διὰ τὸν ὅποιον ἠμποροῦμεν νὰ κοιχωμεθα ἢ τί ἄλλο ἀπὸ σὰς καὶ τὴν πνευματικὴν σας πρόδοσιν»³⁰.

Καὶ ὁ κάθε διδάσκαλος, δεῖν ἴδῃ τὸν μαθητὴν νὰ ἐγχαράσῃ εἰς τὴν μνήμην του μὲ ἀκριβεῖον τὰ προηγουμένα διδάγματα ³¹ καὶ διὰ τῶν ἔργων νὰ παρουσιάσῃ τοὺς καρπούς, μὲ μεγαλυτέραν προθυμίαν παρέχει εἰς αὐτὸν τὴν γνώσιν τῶν ἐπομένων. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν, ὅσον περισσότερον βλέπομεν τὸν νοῦν σας νὰ ἀναστῆναι καὶ τὸ ἐνδιαφέρον

1. Α΄ Θεσσαλ. 5, 11.

2. Α΄ Θεσσαλ. 2, 19.

σας να αὐξάνη καὶ τὴν σκέψιν σας νὰ πετῶ, τὸσον περισσότερον ἡμεῖς προθυμότεροι νὰ σᾶς δώσωμεν πλουσιώτερα μαθήματα. Ὅσον περισσότερον ἐπιχόμεν εἰς τὰς ψυχὰς σας πνευματικὰ νάματα, τὸσον περισσότερον αὐξάνει ἡ ἐπίδρασις μας εἰς τὴν πρόδόν σας πρὸς ψυχικὴν σας ὠφέλειαν. Ἀλλῶστε δὲν εἶναι δυνατὸν εἶδαι νὰ συμῆθῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶναι φυσικὸν νὰ συμβαίη μετὰ τὰ χρήματα.

Ὁ ἕκκι δηλαδὴ, ὁποῖος δίδει εἰς τὸν ἄλλον τὰ χρηματὰ του, μειώνει συνήθως τὸ ποσὸν τῆς περιουσίας του καὶ ὅσον περισσότερον καταβάλλει, τὸσον περισσότερον ἡ περιουσία του ἐλαττοῦται. Τὸ ἀντίθετον συμβαίνει εἰς τὴν περίπτωσιν μας. Τότε δηλαδὴ αὐξάνεται ἡ περιουσία μας, τότε περισσότερον προκόπτει ὁ πνευματικὸς πλοῦτος, ὅταν ἀφθόνης παρέχωμεν τὰ νάματα τῆς διδασκαλίας μας εἰς ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἀφομοιώσωνται αὐτὰ.

Ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὸ γίνεται αἰτία αὐξήσεως τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς περιουσίας μας καὶ εἰς δὲν ἐχορτάσαστε αὐτὴν τὴν πνευματικὴν τροφήν, ἃς ἐξετάσωμεν, τί μᾶς διδάσκει διὰ τῶν ἀναγνωσθέντων καὶ σήμερον ὁ μακάριος Μωϋσῆς, Ὁ καὶ καλύτερον, τί λέγει εἰς δούλους μας ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ τῆς γλώσσης αὐτοῦ. «καὶ εἶπε, λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὁ Θεός, νὰ δημιουργήσωμεν ἄνθρωπον κατὰ τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ὁμοίωσιν ἡμῶν»³

Ἄς μὴ δὲλθωμεν συντόμως, ἀγαπητοί μου, τὰ λεχθέντα, ἀλλὰ ἃς ἐξετάσωμεν καθὲ λέξιν καὶ ἀπὸ τὸ βάθος αὐτῶν ἃς ἀνιχνεύσωμεν τὴν δύναμιν, ἡ ὁποία κρύπτεται εἰς τὰ ὀλίγα αὐτὰ λόγια. Ἄν τὰ λόγια εἶναι ὀλίγα, κρύπτεται ὅμως μεγάλος θησαυρὸς καὶ πρέπει οἱ σκεπτοὶ καὶ οἱ ἀγρυπνοὶ νὰ μὴ σταματοῦν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐπιχειροῦν Ἐ νὰ ἀνασκάψουν τὸν αἰσθητὸν θησαυρὸν, δὲν ἀνασκάπτουν καὶ δὲν ἐρευνῶν μόνον τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ, ὅταν κατέλθουν εἰς μέγα βάθος, τότε ἀνιχνεύουν τοὺς κόλπους τῆς γῆς καὶ ἔτσι μετὰ τὴν τέχνην των χωρίζουν τὸν χρυσὸν ἀπὸ τὸ χῶμα καὶ μετὰ τὸν κόματον καὶ ἰδρώτα παλλάκις μόλις κατορθώνουν νὰ ἀνεύρουν ὀλίγα μακρὰ τεμάχια. Ἐβὼ ὅμως τίποτε ὅμοιον δὲν συμβαίνει. Καὶ ὁ κόπος εἶναι ὀλιγώτερος καὶ ἡ περιουσία περισσότερα, διότι αὐτὴ εἶναι ἡ φύσις τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν.

2. Ἄς μὴ ἡμεῖς λοιπὸν χειρότεροι ἀπὸ ἐκεῖνους, οἱ

3. Ἰβν. 1, 26.

ὁποῖοι συγκινοῦνται ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ, 59 Α ΔΑΛ' ἃς ἐρευνήσωμεν βαθύς καὶ ἡμεῖς αὐτὸν τὸν πνευματικὸν θησαυρὸν, ὁ ὁποῖος κρύπτεται εἰς τοὺς λόγους ἐκεῖνους. Καὶ ἀρχικῶς ἃς ἐξετάσωμεν, τί τὸ νέον καὶ περίεργον παρουσιάζει ἡ ἀναγνωσθεῖσα περικοπὴ καὶ διὰ ποῖον λόγον ἔπειτα χρησιμοποιοῖ αὐτὴν τὴν ποικίλιαν τῶν λέξεων ὁ μακάριος ἐκεῖνος προφήτης ἡ μάλλιν ὁ φιλόδουλος Θεὸς ὁμιλῶν διὰ τοῦ προφήτου. Καὶ λέγει: «Νὰ δημιουργήσωμεν τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμῶν». Προηγουμένως θεθαίως ἠκούομεν αὐτὸν νὰ λέγῃ, ἔπειτα ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ αἰθέρος καὶ τῆς γῆς: «ἐνὰ γίνη φῶς καὶ γένη ὁ αὐράνιος θόλος μεταξὺ τῶν ὕδατων καὶ πάλιν, νὰ συγκεντρωθοῦν τὰ ὕδατα εἰς ἓνα τόπον καὶ νὰ φανῇ ἡ ξηρὰ καὶ νὰ γίνων τὰ μεγάλα ὕδατα Β καὶ νὰ παραχθοῦν ἀπὸ τὰ ὕδατα τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἰχθύων».

Εἶδες, ὅτι ἅλη ἡ κτίσις δημιουργεῖται ἐντὸς πέντε ἡμερῶν μόνον μετὰ τὸν λόγον καὶ τὴν ἐπιτολήν; Πρόσεχε σήμερον πόση εἶναι ἡ διαφορά τῶν λόγων. Δὲν λέγει πλέον νὰ γίνῃ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ τί λέγει; Νὰ κάμωμεν τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ' ὁμοίωσιν. Ποῖον τὸ νέον καὶ ποῖον τὸ περίεργον; Ποῖον ἀρὰ γε εἶναι τοῦτο τὸ δημιουργημα, διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ ὁποῖου ἐχρειάσθη ὁ δημιουργὸς τόσον μέριμναν καὶ σκέψιν; Μὴ θαυμάσης, ἀγαπητέ μου. Ὁ Διὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ πολυτιμότερον ἀπὸ ὅλα τὰ ὄρατὰ ἐμφύχου δι' αὐτὸν ἐδημιουργήθησαν γενικῶς ὅλα αὐτὰ, δηλαδὴ ὁ αὐράνιος, ἡ γῆ, ἡ θάλασσα, ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, οἱ ἀστέρες, τὰ ἔρπετα, τὰ κτήνη, ὅλα τὰ ὄντα ζῶα. Καὶ διὰ ποῖον λόγον, λέγει, ἂν καὶ εἶναι πολυτιμότερος ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἐδημιουργήθη τελευταῖος;

Εἶναι φυσικόν. Ὅταν ὁ βασιλεὺς πρόκειται νὰ εἰσελθῇ θριαμβητικῶς εἰς τὴν πόλιν; εἶναι ἀνάγκη νὰ προηγηθοῦν οἱ δορυφόροι καὶ οἱ γενικῶς οἱ ἄλλοι, διὰ νὰ εὐπρεπίσουν τὰ ἀνάκτορα, ὥστε νὰ εἰσελθῇ ὁ βασιλεὺς. Κατὰ τὸν αὐτὸν λοιπὸν τρόπον καὶ ἡμεῖς, Ὁ ὡσὲν νὰ θέλῃ νὰ ἐγκαταστήσῃ ἐφ' ὅλης τῆς γῆς κάποιον βασιλέα καὶ ἐρχομεντα, ἔκαμε προηγουμένως ὅλον αὐτὸν τὸν ἐξωραϊσμὸν καὶ τότε ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ εἶναι κυρίαρχος αὐτῶν. Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου μᾶς ἀποδεικνύει τὴν ἰδιαιτέραν τιμὴν αὐτοῦ τοῦ δημιουργήματος. Ἄλλὰ εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον ἃς ἐρωτήσωμεν τὸν Ἰουδαῖον καὶ ἃς ἴδωμεν, τί λέγει καὶ διατὶ ἐλέγχῃ τὸ κατὰ δημιουργήσωμεν τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν; Διότι τὰ γραπτὰ εἶναι τοῦ Μωϋσῆως, τὸν ὁποῖον οἱ Ἰουδαῖοι λέ-

γουν, ότι παραδέχονται, αλλά δεν πιστεύουν εις αυτά. Και όπως ο Χριστός λέγει: «Ἐάν ἐπιστεύετε εἰς τὸν Μωϋσῆν, θὰ ἐπιστεύετε καὶ εἰς ἐμέ.»⁴

Ἀλλὰ τὰ μὲν γράμματα εἶναι δικὰ τους, τὰ νοήματα δὲ μὲς ἰδικὰ μας. Πρὸς ποῖον λοιπὸν λέγεται τὸ νὰ δημιουργήσωμεν τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς ποῖον ἀνακοινῶ ὁ Θεὸς αὐτὴν τὴν σκῆψιν; Ἐ Ὅχι ἐπειδὴ ἔχει ἀνάγκη θελήσεως καὶ δυνάμεως, μὴ σκέπτεται τοιοῦτον τι, ἀλλὰ ἐπιθυμῶ μετὰ τὸ πρόσημα τῶν λέξεων, νὰ μῆς παρουσιάσῃ τὴν υπερβολικὴν τιμὴν, τὴν ὅποιαν περιποιεῖ εἰς τὸν δημιουργούμενον ἄνθρωπον.

Τί λοιπὸν ἰσχυρίζονται οὗτοι, οἱ ὅποιοι ἐσκαλοῦσθαι νὰ κροτοῦν τὸ κάλυμμα ἐπάνω εἰς τὰς καρδίας των καὶ δὲν ἐπιθυμοῦν τίποτε νὰ ἀντιληφθῶν ἀπὸ θεοῦ ὅπου εἰσὶν. Πρὸς ἀγγελῶν ἢ ἀρχαγγέλων ἰσχυρίζονται, ὅτι λέγονται αὐτὰ. Ὡ πόσον τὸ μέγεθος τῆς πρέλλας καὶ τῆς ἀναισχυντίας! Καὶ πᾶς ἤμπορεῖ νὰ εἶναι λογικὸν, ἀνδρὸς μου, νὰ μετέχη ὁ ἀγγέλος τῆς γνώμης τοῦ Κυρίου καὶ τὰ δημιουργήματα τῆς γνώμης τοῦ δημιουργοῦ;⁵ Α

Ἔργον τῶν ἀγγέλων δὲν εἶναι νὰ μετέχουν τῆς σκέψεως τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νὰ συμπαραίστανται καὶ νὰ ἐκτελοῦν τὰς διαταγὰς Του. Καὶ διὰ νὰ γνωρίσῃς, ἀκουε τὸν μεγαλοφωνότατον προφήτην Ἠσαΐαν, ὁ ὅποιος ἔλεγε περὶ τῶν ἀνωτέρω ἀγγελικῶν δυνάμεων, ὅτι κείθων τὰ Χερουβεὶμ νὰ στέκωνται εἰς τὸ θεῖον τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ Σεραφεὶμ καὶ ἐκάλυπτον τὰ πρόσωπά των καὶ τοὺς πόδας μετὰ τὰ πτερά των.⁶ Καὶ ταῦτα φυσικὰ, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ θλέπουν κατὰ πρόσωπον τὴν λάμψιν τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐκπεπομένην, ἀλλὰ ἐστέκοντο μετὰ μεγάλου φόβου καὶ τρόμου. Ἀλλωστε χαρακτηριστικὸν τῶν κτισμάτων εἶναι νὰ ὑπηρετοῦν τὸν κτίστην.

3. Ἀλλ' αὐτοὶ δὲν κατανοοῦν τίποτε ἐκ τῶν ἀναφορμένων, ἀλλ' ἀπλῶς λέγουν αὐτὰ, τὸ ὅστιον τοὺς ἔρχεται (σκέπτονται). Β Διὰ τοῦτο πρέπει, ἀφοῦ ἀπωθήσωμεν τὴν φιλαρισίαν ἐκεῖνων, νὰ διδάξωμεν εἰς τὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγθέντων. Ποῖος λοιπὸν εἶναι αὐτός, πρὸς τὸν ὅποιον λέγει ὁ Θεὸς νὰ δημιουργήσωμεν ἄνθρωπον; Ποῖος ἄλλος «παρὰ ὁ ἀγγέλος τῆς μεγάλης σκέψεως, ὁ θαυμαστὸς σὺμβουλος, ὁ ἐξουσιοδοτῆς, ὁ ἀρχὸν τῆς εἰρήνης, ὁ πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος;» ὁ μονο-

4. Ἰωάν. 6, 46.
5. Ἦε, 8, 9.
6. Ἦε, 9, 6.

γενῆς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὅμοιος κατὰ τὴν οὐσίαν πρὸς τὸν Πατέρα, διὰ τοῦ ὁποῖου τὰ πάντα παρήχθησαν; Πρὸς αὐτὸν λέγει «νὰ δημιουργήσωμεν ἄνθρωπον κατὰ τὴν ἡμετέραν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμῶν.»

С Ἐδῶ καταφέρεται καίριον πλῆγμα κατὰ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Ἀρείου. Διότι δὲν εἶπε μετὰ τόνον προσαγωγῆς «ποίησον», ὡσάν πρὸς ὑποβέσπερον ἢ πρὸς κατώτερον κατὰ τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ ὡμίλησε μετὰ πολλὴν ἰσχυρίαν «ποιήσωμεν». Καὶ τὸ ἔφη μᾶς δηλώνει τὴν μεγάλην ὁμοιότητα τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ.⁷ «Νὰ δημιουργήσωμεν, λέγει τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ ὁμοίωσιν ἡμῶν.» Ἀλλ' ἐδῶ πάλιν ἐμφανίζονται ἄλλοι οἰρητικοί, οἱ ὅποιοι καταπολεμοῦν τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ λέγουν: «Ἰδού εἶπε. Κατ' εἰκόνα ἡμετέραν» καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἐρωτώμενοι θέλουσιν νὰ ἀποδίδωσι ἀνθρωπομορφισμόν εἰς τὸν Θεόν, πρᾶγμα τὸ ὅστιον ἀποτελεῖ μεγίστην πλάνην, νὰ ἀποδίδωμεν δηλαδὴ ἀνθρωπίνην μορφήν εἰς θεόν, ὁ ὅστιος δὲν ἔχει σχῆμα, δὲν ἔχει ἄρην καὶ δὲν ὑπέκειται εἰς ἀλλοίωσιν καὶ ἀκαμίαν νὰ παρουσιάζωμεν τὸν ἀάματον μετὰ σχήματα καὶ μετὰ μέλη. D

Δύναται τίποτε νὰ ἐξισωθῆ μετὰ αὐτὴν τὴν ἀνοσίαν, ὅταν οὐ μόνον δὲν θέλουσιν νὰ κερδίσουν κάτι ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῶν θεοπνευστῶν Γραφῶν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐς αὐτῶν ὑπάρτῃται μεγάλην ζημίαν; Ὅμοιος δίδονται οἱ ἀσθενεῖς καὶ ὅσοι ἔχουν ἀδύνατον σωματικῶς ὀρθολογίας. Ὅπως ἀκριβῶς αὐτοὶ λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τῶν ὀφθαλμῶν ἀποφεύγουν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ οἱ ἀσθενεῖς ἀποστρέφονται τὰ ὑγιεινότερά τέρφια. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ αὐτοὶ, ἀσθενεῖς κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ ἀνάτηρον κατὰ τοὺς ὀρθολογίους τῆς διανοίας, δὲν ἀντέχουν νὰ ἐκτενίσουν τὸ φῶς τῆς ἀληθείας.

Δι' αὐτὰ ἄς ἀνεπληρώσωμεν τὰ κενὰ των διὰ τῶν ἰδικῶν μας καὶ ἄς ἀπλώσωμεν πρὸς αὐτούς τὰς χεῖρας μῶς

7. Ἡ κίρησις τοῦ Ἀρείου συνεπέρασε τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους αἰῶνος. Ὅπως ἐδύνασαν, ὅτι τὸ θεῖον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὁ Ἰῆσους ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἦτο τὸ πρῶτον καὶ τελευταῖον κείμενον τοῦ Θεοῦ. Κατεβλήθη δὲ τῆς Ἁ' Οἰκουμένης Συνόδου (385 μ.Χ.), ἐπιλεγόμενα δὲ τῆς κίρησις ταύτης καὶ ἐπὶ τῆς Β' Οἰκουμένης Συνόδου (451 μ.Χ.).

8. Κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον τὸ θεῖον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, δηλαδὴ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, παραμένει ἐν ἐφ' ἡμετέρας αἰῶνι τῆς αὐτῆς οὐσίας, δηλαδὴ ὁμοῦσον. Ὁ Χριστὸς ἦτο ἕλεος Θεοῦ καὶ διὰ τῆς ἀνθρωπότητος ἴμενος καὶ ἕλεος ἄνθρωπος. Διὰ τῆς ἀδυναμίας του αὐτῆς ἐκκαλεσθεῖ τὸς Ἀρειανούς καὶ τοὺς Ἀπολλινωρίτας.

και ἄς συζητήσωμεν με αὐτοὺς με πολλήν ἐπιείκειαν. Ἐ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔτσι συνεβούλευσε, λέγων: «Καὶ νὰ παιδαγωγῆ μὴ πράγματα ἐκείνους, ποὺ ἀντιτίθενται εἰς τὴν ἀλήθειαν, μήπως καὶ ὁ Θεὸς τοὺς δώσει κάποτε μετάνοιαν διὰ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐξυμνήσουν ἀπὸ τὴν παγῆα τοῦ διαβόλου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔχουν συλληφθῆ ὡς δούλοι διὰ νὰ πείτουν τὸ θέλημα του.»⁹

Ἐπί τῃ ἀφορμῇ, πῶς ἐπαρουσίασεν αὐτοὺς διὰ τοῦ λόγου, ὡσάν νὰ εἶναι μεθύσμενοι, διότι μὴ τὸ νὰ εἴπη, ἄς ἀνακήψουν, ἔδειξεν, ὅτι αὐτοὶ εἶναι βυθισμένοι εἰς κάποιαν μέσσην. Ἐἰ Α' Καὶ πάλιν: «Εἶναι ἀσχημάτωτοι, λέγει, εἰς τὸν διάβολον», ὡσάν νὰ ἔλεγε, ὅτι ἔχουν συλληφθῆ μέσα εἰς τὰ δίκτυα. Καὶ χρειάζομεθα πολλήν ἐπιείκειαν καὶ μακροθυμίαν, διὰ νὰ τοὺς ἐξαρπάσωμεν καὶ τοὺς ἐξαγαγάμεν ἀπὸ τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου.

Ἐὰς εἴπωμεν λοιπὸν πρὸς αὐτοὺς, συνέλθετε ὀλίγον, ἀναβλέψατε πρὸς τὸ φῶς τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀκερῆστε τὴν ἀκρίθειαν τῶν λόγων μας. Οὐτε δεδαίως, ἀφοῦ εἶπον «νὰ δημιουργήσωμεν ἄνθρωπον κατὰ τὴν ἡμετέραν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμῶν», μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου ἐσταμάτησεν, ἀλλὰ διὰ τῆς συζήτησεως τῶν λέξεων, μὴς ἐδήλωσεν ἐπὶ τῇ ἔσοι ποίας σκέψεως ἔθεσε τὸ ὄνομα τῆς εἰκόνας. «Καὶ νὰ ἐξουσιάζουν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, τῶν πτηνῶν τοῦ οὐρανοῦ, Ἐ καὶ ὄλων τῶν ἔρπετων τῆς γῆς».¹⁰ Λέγει λοιπὸν, ὅτι ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον συμφώνως πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς ἐξουσίας του καὶ ὄχι συμφώνως πρὸς κάτι ἄλλο. Διότι ὁ Θεὸς ἔκαμε τὸν ἄνθρωπον ἀρχοντα ὄλων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τίποτε ἀπὸ ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὴν γῆν δὲν εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ ὅλα ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του.

4. Ἐὰν δὲ ἐσεκαλοῦσθαι νὰ ἀμφισβάλουν μετὰ ἀπὸ τὴν ὀρθότητα τῶν ὁσων ἐλέγθησαν καὶ νὰ ἰαχυρίζωνται, ὅτι ἔχουν λεχθῆ διὰ τὴν εἰκόνα τῆς μορφῆς τοῦ ἀνθρώπου, θὰ εἴπωμεν πρὸς αὐτοὺς. Λοιπὸν δὲν ὑπάρχει μόνον ἄνθρωπος ἀλλὰ καὶ γυναίκα, διότι καὶ αὐτὴ ἔχει τὴν αὐτὴν μορφήν. Ἐ Ὅμως τοῦτο δὲν εἶναι ὁρθόν. Ἄκουε τὸν ἀποστόλον Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει: «Διότι ὁ μὲν ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ καλύπτῃ τὴν κεφαλὴν, ἐπειδὴ εἶναι εἰκὼν καὶ καθρέπτης τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὡπως ἐπλάσθη ἀπ' ἀρχῆς. Ἡ δὲ γυναίκα, μόνη βοήθης αὐτῆ καὶ ἀνταξία τοῦ ἀν-

9. Β' Τιμ. 2, 25.
10. Γεν. 1, 26.

δρὸς ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα δημιουργήματα εἶναι δόξα τοῦ ἀνδρός».¹¹ Διότι αὐτὸς μὲν ἐξουσιάζει, ἐνῶ ἐκείνη ὑπακούει, ὡπως ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς λέγει πρὸς αὐτὴν «νὰ εἶσαι ἀνωικωμένη εἰς τὸν ἄνδρα σου, ἐνῶ αὐτὸς θὰ εἶναι ἐξουσιαστικὸς σου».¹²

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐχρησιμοποίησε τὸ ὄνομα τῆς εἰκόνας, διὰ νὰ ἐπαράσῃ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὄχι τὴν μορφήν καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐξουσιάζει τῶν πάντων, ἢ δὲ γυναίκα ὑπακούει, δι' αὐτὸ λέγει ὁ Παῦλος περὶ τοῦ ἀνδρός, ὅτι εἶναι εἰκὼν καὶ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἢ δὲ γυναίκα εἶναι δόξα τοῦ ἀνδρός. Ἐὶν δὲ ὁμοίει περὶ τῆς μορφῆς δὲν θὰ ἔκαμε διαχωρισμὸν αὐτῶν. Διότι ὁ αὐτὸς τύπος εἶναι καὶ διὰ τὸν ἄνδρα καὶ διὰ τὴν γυναίκα.

Ἐ Εἶδες, ὅτι ἡ πληρότης τῆς ἀληθείας δὲν ἀφήνει καμία ἀφορμὴν ἀπολογίας εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν ματαιῶς νὰ ἀνασχυντοῦν. Ἄλλ' ὅμως, καὶ ὅταν ἀκόμη τὰ πράγματα ἔτσι ἔχουν, ἄς μὴ παύσωμεν νὰ ἐκδηλώνωμεν πολλὴν μεγαλοφυΐαν, «μήπως καὶ ὁ Θεὸς τοὺς δώσει κάποτε μετάνοιαν διὰ νὰ γνωρίσουν ἔτσι καλῶς τὴν ἀλήθειαν».¹³ Ἐὰς μὴ λοιπὸν ἀδρανώμεν νὰ ἐπιδεικνύωμεν πρὸς αὐτοὺς πολλὴν συγκρατάδαση, μήπως ἡμπορέσωμεν νὰ ἐξαρπάσωμεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἀπάτην τοῦ διαβόλου. Καὶ ἐὰν εἶναι σκότιμοι, ἄς παρουσιάσωμεν ἐνώπιόν των τὸν μακάριον Παῦλον, ὁ ὁποῖος ὡς ἐξῆς ἔλεγε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, «δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν, ὅτι ἡ θεότης εἶναι ὁμοία μὲ χρυσὸν ἢ μὲ ἀργυρὸν ἢ μὲ μάρμαρον, με ἀγάλματα δηλαδὴ ποὺ ἔχουν χαραχθῆ με τέχνην καὶ σμύρνα με τὰς καλλιτεχνικὰς ἐπινοήσεις τοῦ ἀνθρώπου».¹⁴ Ἐ

Εἶδες μὲ πόσην ὀρθότητα ἀντεμετώπισεν ὅλην τὴν ἀπάτην αὐτῶν ὁ σοφὸς διδασκαλὸς; Διότι εἶπεν, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ἀηλλαγμένος μόνον τῆς σωματικῆς μορφῆς, ἀλλὰ ὅτι ὅτε ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι δυνατὸν νὰ συλλάβῃ τὴν μορφήν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὰ συνεχῶς λέγοντες πρὸς ἐκείνους, μὴ παύετε νὰ προσφέρετε τὴν βοήθειάν σας, μήπως καὶ ὑπακώρησιν, μήπως καὶ θελήσουν νὰ ἐπιστρέψουν πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Καὶ πρὸς ἐκείνους μὲν μὴ παύετε νὰ συζητῆτε με πολλήν ἐπιείκειαν καὶ ἀσφάλειαν,¹⁵ Ἐ σὺς δὲ οἱ ἴδιοι, παρακαλῶ, μὲ ἀκρίθειαν νὰ κατέχετε τὰ δόγματα τῆς ἐκκλη-

11. Α' Κορινθ. 11, 7.
12. Γεν. 3, 16.
13. Β' Τιμ. 2, 25.
14. Πράξ. 17, 29.

οίας, χωρίς να συγχέετε την ακολουθίαν εκείνων, τὰ ὅποια ἐλέγχθησαν. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς Ἰουδαίους, καταλλήλως συζητούντες, νὰ ἀποδείξετε, ὅτι αὐτὰ δὲν ἐλέγχθησαν πρὸς κάποιαν λειτουργικὴν δύναμιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἴδιον τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ· πρὸς δὲ τοὺς ὁπαθεὺς τοῦ Ἀρείου πάλιν ἀπὸ ἐδῶ νὰ ἀποδείξετε τὴν ἰσχυρίαν τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Καὶ πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι φαντάζονται, ὅτι τὸ θεῖον εἶναι ἀνθρωπομορφον, ἀφοῦ χρησιμοποίησθε, ὅσα ἐλέγχθησαν ἀπὸ τὸν μακάριον Παῦλον. Β' ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀνατρέπετε τὰς ἀληθείας πλάνας, οἱ ὅποιοι ὡς ζιζάνια φυτρῶνουν εἰς βάρος τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ καταβάλλετε προσπάθειαι νὰ ἐνισχύετε μέσα σας τὰ εὐσεβῆ διδάγματα.

Διότι ἐπιθυμῶ καὶ εὐχομαι ἑλθεῖ σας νὰ λάβετε θέσιν διδασκάλων καὶ νὰ μὴ εἰσθε μόνον ἀκρατοὶ τῶν ὁμιλιῶν μου, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους νὰ προσέφερετε τὴν διδασκαλίαν μου καὶ νὰ προσελκύετε πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, ἐκείνους οἱ ὅποιοι εὐδοκῶνται ἀκόμη εἰς τὴν πλάνην. Ἔτσι ἀκριβῶς καὶ ὁ Παῦλος λέγει «οὐκοῦμεντε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον»¹⁶ καὶ «μὴ φόβον καὶ μὴ τρέμον νὰ ἐργάζεσθε τὴν σωτηρίαν σας.»¹⁷ Ἔτσι καὶ ἡ Ἐκκλησία μας θὰ αὐξηθῇ κατὰ τὸ πλῆθος καὶ οὐδεὶς θὰ λάβετε πλουσιωτέρων τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. C. Ὅτε πάλιν θέλει ὁ Θεὸς νὰ ἐπαρκῇ ὁ Χριστιανὸς μόνον εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ καὶ ἄλλους νὰ οικοδομήσῃ, ὄχι μόνον διὰ τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ζωῆς καὶ διὰ τοῦ τρόπου συναναστροφῆς. Διότι τίποτε δὲν ὀδηγεῖ τόσο πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, ὅσον ἡ συνέπειαι καὶ χρηστότης τῆς ζωῆς. Ὅτε προσέχουν τόσο εἰς τὰ λόγια μας, ὅσον εἰς τὰ ἔργα μας.

Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῆς, ὅτι τοῦτο εἶναι, σκέψου, ὅτι προηγουμένως τὸ ἔργον ἔκαμε καὶ κατόπιν ἠκολούθησεν ἡ διδασκαλία. (Καὶ ἂν χιλιάδες φορές φιλοσοφούμεν διὰ τοῦ λόγου καὶ συζητοῦμεν περὶ ἀνεξικακίας, ἂν ὅμως εἰς παρουσιαζομένην εὐκαιρίαν δὲν ἐξηλώσωμεν ταύτην ἐμπράκτως, συνήθως ἡ συζήτησις δὲν ὠφελεῖ τόσο, ὅσον εὐλόγηται ἡ παράλειψις τῆς ἀγαθῆς πράξεως. D. Ἄν δὲ καὶ πρὸ τῶν συζητήσεων καὶ μετὰ τὰς συζητήσεις, ἐφαρμόζωμεν ἐμπράκτως αὐτάς, θὰ εὐμετὰ ἀξιοτίμητοι, διότι οὐμβουλεύομεν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια διὰ τῶν ἔργων ἐφαρμόζομεν.

16. Α' Θεσσαλ. 5, 11.

16. Φιλιπ. 2, 12.

Καὶ ὁ Χριστὸς ἐμακάρισεν αὐτοὺς λέγων: «Εὐτυχῆς εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὅποιος θὰ ἐφαρμόσῃ ὅλας τὰς ἐντολάς καὶ θὰ διδάξῃ»¹⁷).

Διότι, ὅταν προηγήται ἡ πράξις καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἀκολουθῇ διδασκαλία, εἶναι ἀρκετὰ τὰ ἔργα νὰ διδάξουν λαμπρότερον ἀπὸ τὴν φωνὴν, ἐκείνους οἱ ὅποιοι μᾶς προσέχουν. Ταῦτα λοιπὸν παντοῦ ἄς σκεπτιώμεθα, νὰ διδάσκωμεν δηλαδὴ προηγουμένως μὲ τὰ ἔργα καὶ κατόπιν μὲ τοὺς λόγους, ἢ διὰ νὰ μὴ ἀκούσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ἀπόστολον Παῦλον, νὰ λέγῃ «οὐ λοιπὸν, ποῦ διδάσκεις τοὺς ἄλλους, δὲν διδάσκεις τὸν ἑαυτὸν σου;»¹⁸

Καὶ ὅταν θέλωμεν νὰ συμβουλευώμεν κάποιαν, ὧστε νὰ ἐπιτελέσῃ κάτι ἀνοηκαῖον, προηγουμένως οἱ ἴδιοι ἄς ἐπιδικώσωμεν νὰ ἐπιτελώσωμεν αὐτό, διὰ νὰ κάμωμεν τὴν διδασκαλίαν μὲ μεγαλυτέραν παρηγορίαν. Ὅλη μὲς ἡ φρονιτις ἄς στραφῇ πρὸς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς καὶ πὼς θὰ ἠμπορώσωμεν νὰ χαλιναγωγῶμεν τὰ σκιρτήματα τῆς σαρκὸς καὶ νὰ κάμωμεν πραγματικὴν νηστείαν, δηλαδὴ ἀποχρῆν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας.¹⁹

Ἐὰν ἡ ἀποχρῆν ἐκ τῶν τροφῶν ἔχει ὀρισθῇ διὰ τοῦτο, νὰ χαλιναγωγῆθῃ δηλαδὴ τὴν δύναμιν τῆς σαρκὸς καὶ νὰ καταστήσῃ τὸν ἵππον τῶν ἐπιθυμιῶν περισσώτερον πειθαρχικόν. Περισσότερον ἐξ ὧν δὲν ὀνηστεύων πρέπει νὰ χαλιναγωγῆ τὴν ὄργην καὶ νὰ καλλιερῆ τὴν πραότητα καὶ τὴν ἐπιεικειαν, νὰ ἔχη συντηρημένην τὴν καρδίαν, νὰ ἀπομακρύνῃ τὰς σκέψεις τῶν ἀπρεπῶν ἐπιθυμιῶν, ἔχων πάντοτε ἐνώπιόν του ἐκείνον τὸν ἀκοίμητον ἀσθαλιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἀδέκαστον κριτήριον· πρέπει ἀκόμη νὰ εἶναι ἀνώτερος χρημάτων, νὰ ἐκδηλώσῃ ἀφθονίαν ἐλεημοσύνης καὶ νὰ ἀπομακρύνῃ κάθε κακίαν πρὸς τὸν πλησίον.²⁰ Αὕτη εἰ-

17. Ματθ. 5, 19.

18. Ρωμ. 2, 21.

19. Ὁ ἴδιος Χριστοσώμος εἰς τὴν ἐνν ὁμιλίαν σου περὶ νηστείας, λέγει: «Ἡ νηστεία δὲν ἔννοο αὐτὴν ποὺ τρεπὸν οἱ πολλοὶ, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν νηστείας, δηλαδὴ εἶναι μόνον τὴν ἀποχρῆν ἀπὸ ὁρασίμων τροφῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐμπερνήσεων».

20. Ἐπίστον εὐνοῖαν τῆς φιλοφροντικῆς δόσεως τοῦ Χριστοσώμου μᾶς δίδει ὁ ἐπίσκοπος Κύρου Θεοδούργος (+560): «Ὁ εἰς τὴν τιμαίει διὰ νὰ τὸν ἀσκήσῃ ἄλλος δικαιοσύνης, τὸν προσκαλεῖ ὡς μάρτυρα ἄλλος πεινῶν, ποῦ ἔχει πρῶτον καὶ τρεπὸν ἔθους, ἄλλος καὶ αὐτὸς τὰ ἔθωρατά του ἄλλος τις πεινῶν, ποῦ ἔχει κατηγόριαν ἕτερος τὸν παρακαλεῖ, νὰ ἀπολυθῇ ἀπὸ τὴν φιλικὴν ἄλλος τὸν ὄρει νὰ ἐπιτελέσῃ δὲν ἔχει ἕνα κατὰ τὸν ἄλλος ὁδὲται διὰ τὰ χρεῖ σου ἄλλος τὸν προσκαλεῖ νὰ συμβιβάσῃ οὐκονομικῶς ἔριδας. Καὶ ὁ ὁδὸλος πρὸς αὐτὸν καταφεύγει, ἐλαφρῶμενος διὰ τὴν ἀκλήρητα τοῦ κυρίου σου ἢ χρεῖ πρὸς αὐτὸν δοξ»

ναι ή πραγματική νηστεία, Β όπως λέγει και ο 'Ισάϊας όμιλών εκ μέρους του Θεού «δεν προτιμώ τοιαύτη να είναι ή νηστεία, λέγει ο Κύριος, δηλαδή να ταπεινώση τον εαυτόν του ο άνθρωπος. Ούτε αν κάμψης τον τράχηλόν σου ως βοδόν ούτε αν κυλιώθης εις σάκκον και στάκτην, ούτε τότε θα είμαι εύπρόσδεκτος ή νηστεία, λέγει ο Κύριος.²¹ 'Αλλά ποία θα είναι εύπρόσδεκτος, λέγει: «Χαλάρωσε, λέγει, τους πολυπλοκούς κάμψους των υπερβεβαρημένων άνοηκαστικών συναλλαγμάτων, διαμοίρασε εις τους πεινώντας τον άρτον σου και δέξου εις την οικίαν σου τον άστεγον πτωχόν. Και αν κάμψης αυτά, λέγει, τότε θα λάμψουν ως ή αήνη οι όφθαλμοί σου και ταχύως ή λαβείσα πληγή σου θα άναστείλη υγείαν».²²

6. C Είδες, αγαπητέ μου, ποία είναι ή πραγματική νηστεία; Αύτην άς κάμνωμεν και να μη νομίζωμεν άπλώς, όπως οι πολλοί, ότι ή νηστεία περιορίζεται εις τούτο, να παραμείνωμεν δηλαδή νηστείοι μέχρι το θρόνου. Δεν ζητείται αυτό, αλλά μαζί με την άποχνην εκ των τροφών να απέχωμεν από όλα μας ελάττων και να επιδείξωμεν μεγάλο ενδιαφέρον διά την πνευματικήν άσκησιν. Πρέπει ο νηστεύων να είναι μετριόφρων, ήσυχος, ήμερος, ταπεινός και να περιφρονή την δόξαν της παρουσίας ζωής. "Όπως ακριβώς περιφρονήσε την ζωήν, τοιοῦτοτρόπως πρέπει να περιφρονή και την δόξαν των ανθρώπων και να στρέψη την προσοχήν του προς 'Εκείνον μόνον εκ όποιος θακμάζει καρβίσι και νεφρούς».²³ Ω και με πολύ ενδιαφέρον να κάμνη τας προσευχάς και τας έξουολογήσεις του προς τον Θεόν και με όλην του την δύναμιν να παρέχη εις τον εαυτόν του θούβειαν διά της έλεημοσύνης.

Διότι αυτή, κατ' έξοχην αυτή ή έντολή, έχει την δύναμιν να έξαλειψη όλα τα άμαρτηματά μας, και από την γέννησιν του πυρός να μας έξαρπάσῃ, αν πλουσιώς ασκώμεν αυτήν και δεν προβαίνωμεν εις τούτο προς επίβειξιν ένώπιον των ανθρώπων. Και διατί λέγω, να μη προβαίνω-

21. Ομοίως έλεημοσύνην, άλλη εδάρεια διά των θνητών. "Ακούσε εις τον πατέρα καθ' ένδοξον προς έκάστουσ διαρ ένδοξουσ άγγελουσ. "Ακούσεται τας όπτα της έξουσίας και παρουσιάζεται στήθεσ ο πατήρ λιμός έννοχάι; και άμύσεις από στήθεσ γίνεται ο τροφός; μεταβάλλεται εις λατρήν και εις τον πάντοτε καθίσταται παραγορία; άπαρχή; άνάγκη φρονιτός δια έξουσ; ο ένδοξος φρονιτός δι' αυτός.

21. 'Ησ. 58, 5.
22. 'Ησ. 58, 6-8.
23. 'Ησ. 7, 10.

μεν εις τούτο διά λόγους επίδειξως; Διότι, εάν ήμεθα σώφρονες, έπρεπε να ασκώμεν αυτήν την άρετήν Ε όχι διά την άμοιβήν την όποιαν έχει ύποσχεθή ο Κύριος, αλλά διότι καθ' εαυτήν ή πράξις είναι αγαθή και διότι αγαπάμεν τους συνανθρώπους μας. 'Αλλά και όταν άκόμη το ύψηλόν αυτής νόημα δεν δυνάμεθα να συλλάβωμεν, ήμπορούμεν να ασκώμεν αυτήν, χωρίς να επιδιώκωμεν την δόξαν των ανθρώπων, διά να μη υποβαλλώμεθα εις την δαπάνην και χάνωμεν τον μισθόν μας. Και αυτό άς μη επιδιώκωμεν μόνον διά την άρετήν της έλεημοσύνης, αλλά και διά κάθε πνευματικήν άρετήν και τίποτε να μη κάμνωμεν αποθέποντες εις την άπόκτησιν καλής φήμης μεταξύ των ανθρώπων.

Διότι κομμίον ώφέλειαν δεν έχομεν, ούτε αν νηστεύωμεν, ούτε αν προσευχώμεθα, ούτε αν κάμνωμεν έλεημοσύνην, ούτε εις οινούηποτε άλλο και αν προβαίνωμεν, ²⁴ Α εάν αυτά δεν γίνονται μόνον δι' Εκείνον, ο όποιος γνωρίζει και τα μυστικά και όλα εύρίσκονται εις το θάθος του νοῦ μας. "Αν από Εκείνου έλπίξης άμοιβήν, άνθρωπέ μου, διά ποίον λόγον επιθυμείς να έπανήσῃς από τον συνάνθρωπόν σου; Και διατί λέγω, να έπανήσῃς; Πολλούς αυτός δεν έπαινει, αλλά φθονεί, διότι υπάρχουν πολλοί, οι όποιοί θακμάζονται έναντι ήμών με τούτην μοχθηρίαν, ώστε και τα αγαθά τα όποια κάμνωμεν, τα διαστρέφουν εις το αντίθετον. Διά ποίον αίτιον λοιπόν, είπέ μου, εκτιμής τούτον πολύ την άδικον κρίσιν αυτών; Διότι ο άγρυπνος εκείνος όφθαλμός δεν είναι δυνατόν να μη ίδῃ τα πάντα, τα όποια ήμείς κάμνωμεν.

Και πρέπει αντιλαμβάνομενοι αυτό με πολλήν λεπτότητα να ρυθμίζωμεν την ζωήν μας, Β διότι έπειτα από όλίγον πρόκειται να λογοδοτήσωμεν ένώπιον του Θεού δι' όλους μας τους λόγους, τας πράξεις και αυτάς τας σκέψεις. "Ας μη περιφρονώμεν λοιπόν την σωτηρίαν μας. Τίποτε, αγαπητέ μου, δεν έξουσιώνεται με την άρετήν, διότι αυτή και εις την μέλλουσαν ζωήν μας έξαρπάξει από την γέννησιν του πυρός και μας χαρίζει την απόλαυσιν της βασιλείας των ούρανών άκόμη και εις την παρούσαν ζωήν μας καθιστά ανωτέρους όλων εκείνων, οι όποιοί ασκόπως και ματαιώς σκέπτονται κοκώς εις θάρος μας. Και δεν μας κάμνει ανωτέρους μόνον των ανθρώπων, αλλά και λαχροντέρους και από αυτούς τους δαίμονας και από τον έχθρόν της σωτηρίας μας, δηλαδή τον διάβολον.

Τί λοιπόν θα ήμπορούσε να έξουσιώη με την άρετήν,

εταν εκείνους οι οποίοι άσκούν αύτη τούς καθιστῶ άνωτέρους όχι μόνον τών ανθρώπων, οι οποίοι επιβουλεύονται τούς άλλους, C αλλά και τών δαιμόνων; Άρετή είναι τὸ νὰ περιφρονῆ κανείς όλα τὰ έγκόσμια, νὰ κέπτεται ανά πάσαν στιγμήν τὰ μέλλοντα και τίποτε νὰ μὴ έπιθυμῆ εκ τών παρόντων, αλλά νὰ γνωρίσῃ, ότι όλα τὰ ανθρώπινα είναι σκιά και άνεκρον και ό,τιδήποτε άλλο υπάρχει εύτελέστερον από αυτά. Άρετή είναι τὸ νὰ διακείται κανείς πρὸς τὰς ύπόθέσεις τῆς παρουσίας ζωῆς, όπως ακριβῶς ό νεκρός και πρὸς εκείνα μὲν τὰ όποια παραδλάπτουν τὴν σωτηρίαν του νὰ παραμένη τόσοσ άδρανής, όσοσ άδρανής είναι ό νεκρός, δι' εκείνα δε, τὰ όποια αναφέρονται εἰς τὴν πνευματικὴν του ζωὴν μόνον πρέπει νὰ ζῆ και νὰ δοῦ, όπως ακριβῶς έλεγε και ό άπόστολος Ρωόλος «δὲν ζῶ πλέον ἐγώ, αλλά ζῆ μέσα μου ό Χριστός».²⁴

II Και ημεῖς λοιπὸν αγαπητοί μου ως ένδεδυμένοι τὸν Χριστὸν εἶται τὰ πάντα ἄς κάμνωμεν και ἄς μὴ λυτώμεν τὸ "Άγιον Πνεῦμα. Όταν λοιπὸν έναγληθῶμεν από πάθος ἢ από κακὴν έπιθυμίαν ἢ από θυμὸν ἢ από σπῆνον, ἄς σκεπτάμεθα τὸν Χριστὸν, ό οποίος κατοκεῖ μέσα μας και ἄς αποδιώκωμεν μακρὰν ἄλας αὐτὰς τὰς σκέψεις.

Άς σεβασθῶμεν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ παρακαλεῖσιν εἰς ημᾶς πλουσίαν χάριν και ἄς χαλιναγωγῶμεν ἄλα τὰ πάθη τῆς σαρκὸς μας, ώστε, αφού συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ αγωνισθῶμεν κατὰ τὴν συνταμὸν αὐτῆν και φθαρτὴν ζωὴν μας, νὰ λάβωμεν τούς πολυτίμους εκείνους στεφάνους κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ἢ όποια θὰ είναι φοβερά μὲν δι' ημᾶς τούς ἁμαρτωλοῦς, πόθητῆ δε διὰ τούς ἑναρέτους. E Ταιουτοτρόπως θὰ αξιωθῶμεν νὰ λάβωμεν τὰ άπερίγραπτα εκείνα ἁγαθὰ με τὴν χάριν και τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ όποίου και εἰς τὸν Πατέρα και τὸ "Άγιον Πνεῦμα ἄντικει δόξα, δύναμις και τιμῆ, τώρα και πάντοτε και εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

24. Γαλ. 9, 20.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΝΑΤΗ

65 Α ΣΥΝΧΕΙΛΙΑ ΤΟΥ, ΠΟΙΗΘΕΝΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΚΑΤ' ΕΙΚΟΝΑ ΗΜΕΤΕΡΑΝ, ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΑΕΓΟΥΝ, ΔΙΑΤΙ ΕΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΣΑΝ ΤΑ ΘΕΡΙΑ, ΚΑΙ ΤΙ ΧΡΕΙΜΟΝ ΠΡΟΚΕΙΤΕΝ ΑΠΟ ΤΟΥ ΟΤΙ ΕΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΣΑΝ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΚΑΙ ΤΟΤΟ ΜΑΛΙΣΤΑ ΔΕΙΚΝΥΕΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΙΜΗΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ, ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΕΡΙΓΡΑΤΟΝ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ.

I. Οι φιλόπονοι εκ τών γεωργών, όταν βλέπουν γόνιμον και θαυσκαμμένον άγρόν, αφού σπείρουν άφθόνους σπόρους, B έπιμελῶς και συνεχῶς φροντίζουν, παρατηροῦντες καθημερινῶς, μήπως κάτι εἴς εκείνων, τοῦ είναι δυνατόν νὰ δλάψουν τούς σπόρους, καταπτήρη άνωρελή τὸν προηγουμένον κόπον. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον και ημεῖς, επειδὴ βλέπομεν τὸ πνευματικὸν σας διαφέρον και τὴν μεγάλην έπιθυμίαν νὰ ακούετε, έπιδικώμεν νὰ ένκοπιθῆνται εἰς τὴν ψυχὴν σας τὰ νοήματα τῆς Άγίας Γραφῆς κάθε ἡμέραν. Υποδεικνύομεν ακόμη εἰς ὑμᾶς εκείνα, τὰ όποια δύνανται νὰ δλάπτουν τὸν πνευματικὸν αὐτὸν σπῆρον, ώστε νὰ μὴ καταστραφῆ ούτε νὰ σκοτισθῆ ἡ ὕγιής διδασκαλία τών δογμάτων με τὴν δλαθεράν επίβρασιν εκείνων, C οι όποιοι επιχειροῦν νὰ εισαγάγουν τὰς προσωπικὰς των ἀπόψεις εἰς τὰ δόγματα τῆς Έκκλησίας.

Εἶναι λοιπὸν ἰδικόν σας ἔργον νὰ φυλάσσετε με ἀκριβειαν τὰ παραδοδεμένα και νὰ διατηρήτε λογυράν ἀνάμνησιν αὐτῶν, διὰ νὰ ἠμπορήτε νὰ παρακολουθήτε με εὐκόλιον τὰ έπόμενα. Έάν λοιπὸν και ημεῖς δὲν εμθαθῶμεν περισσότερο εἰς τὰ νοήματα τών Γραφῶν και σεις δὲν προσαρμόσετε τὴν διάνοισιν κατὰ τὸν χρόνον τῆς νηστείας, όταν τὰ μέλη τοῦ σώματός μας είναι ελαφρὰ πρὸς καλύμθην και είναι ἀνοκτώτερα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς, διότι δὲν ένοχλοῦνται από τὸ πονηρὸν ρεύμα τών ἀπολαύσεων, και τὸ πνεῦμα περισσότεροσ εἶσιμον διὰ νὰ μὴ διατρέχωμεν κίνδυνον πνιγμοῦ, τότε θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ κάμωμεν αὐτό; Όταν ζῶμεν εἰς τρυφήν και μέθην και πολυφαγίαν II και μέσα εἰς τὰς συμφροάς, ποῦ προέρχονται από αὐτὰ;

"H δὲν βλέπετε, ότι και εκείνοι, οι όποιοι έρευνῶν δὲν πολύτιμα πετράδια εἰς τὴν θάλασσαν, δὲν εὐρίσκουν αὐτὰ καθισμένοι κοντὰ εἰς τὴν παραλίαν και μετροῦντες τὰ κύ-

ματα, αλλά κατέρχονται εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης καὶ ἀκόμη, ὅπως λέγουσι, θυθεύονται εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀβύσσου, τοιοῦτοτρόπως ἐπιτυγχάνουσι, ὅσα ἐπιδιώκουσι; Καὶ ὅμως ποῖον μεγάλην ὠφέλειαν θὰ προσέφερον εἰς τὴν ζωὴν μας ἢ ὁμοίως ἐκείνων τῶν λίθων; Εἶθε θεοδαίς νὰ μὴ προκαλοῦν μεγάλην ἐλάττην καὶ πολλὴν ζημίαν. Διότι ἀπὸ ἐκεῖ ἐπλάσθη ἀπὸ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας, καὶ ἀπὸ τὴν λυσσώδη μανίαν δι' ἀπάκτητον χρημάτων γεννῶνται ἄπειρα κακά.

Ἐ Ἄλλ' ὅμως, καίτοι ἐξ ἐκείνων προέρχεται τόσον μεγάλη ἐλάττη, καθόλου δὲν διατάξουσι οἱ ἀσχολούμενοι μὲ αὐτὰ, ἀλλὰ ἐκτίθενται εἰς μεγάλους κινδύνους καὶ ὑπομένουσι πολλοὺς κόπους, ὥστε νὰ θυρωθεῖν νὰ εἰδῶσι τὰ πετράδια, ποῦ ζητοῦν. Ὡς πρὸς τὰ ζητήματα ὅμως τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τοὺς πολυτίμους αὐτῆς πνευματικὰς λίθους δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτεθῆ κανεὶς εἰς κίνδυνον, ὥστε ὁ κόπος εἶναι μεγάλος, ἐνὶ τὸ κέρδος εἶναι ἀμέθητον, ἥ ἄρκει ἡμεῖς νὰ προσφέρωμεν προθύμως τὰς συνάμας μας. Διότι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐτοίμη καὶ ἀναζητεῖ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θὰ τὴν δεχθοῦν προθύμως. Αὐτὸς εἶναι ὁ Κύριός μας, ὅταν ἴδῃ τὴν ψυχὴν νὰ ἀγρυπνῆ καὶ θερμὸν διαφέρειν, μὲ ἀσθενίαν χορηγεῖ πλοῦτον περισσώτερον ἀπὸ ἐκείνουν, ποῦ ζητεῖται, χάρις εἰς τὴν μεγαλοψυχίαν Του.

2. Αὐτὰ λοιπὸν γνωρίζοντες, ἀγαπητοὶ μου, ἀφοῦ καθαρίσατε τὴν σκέψιν σας ἀπὸ κοσμικῆς φροντίδας καὶ διευρύνετε τὴν σκέψιν σας, δεχθῆτε μὲ μεγάλην προθυμίαν ἐκεῖνοι τὰ ὅποια μᾶς χορηγεῖ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἐ διὰ νὰ πολλαπλασιάσετε τοὺς σπόρους, ὅπως οἱ εὐφοροὶ καὶ γόνιμοι ἀγροί, καὶ νὰ ἀποδώσετε ἄλλος ἑκάτον, ἄλλος ἐξήκοντα καὶ ἄλλος τριάκοντα.

Ἰκούσατε κατὰ τὰς προηγουμένους ἡμέρας τὴν ἀνεκφραστον σοφίαν Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὰ πάντα καὶ ἐπὶ τὸ πᾶν ἔγινε μὲ τὸν λόγον καὶ τὸ θέλημα Του. Διότι, εἶπε πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἔγινον καὶ ἀέρας ἐδημιουργήθησαν ὅλα γενεῶς τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως καὶ ἐπήρκαον ὁ λόγος διὰ τὴν σύστασιν τῶν δημιουργημάτων, ὅχι ὅπως διότι ἦτο λόγος, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἦτο λόγος Θεοῦ.

Ἐνθυμηθῆτε ἐκεῖνοι, τὰ ὅποια τότε ἀνεφέραμεν πρὸς αὐτοὺς ποῦ ἰσχυρίζονται ἐπὶ τὰ ὅσα ἔχουν γίνεαι ἀπὸ προϋπάρχουσας ὀλῆν καὶ εἰσάγουσι εἰς τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας προσωπικὰς τῶν φουρίσας. Ἐ Ἄντελήφθητε, διὰ ποῖον λόγον τὸν οὐρανὸν ἔκαμε πλήρη, τὴν δὲ γῆν ἀδικαίωτων καὶ ἀσχημάτων. Ἄνεφέραμεν τότε δύο αἰτίας, μί-

ον διὰ νὰ μὴ ἀμφιβάλλωμεν πλέον καὶ νομίζωμεν, ἐπὶ τοῦτο ἔγινε λόγῳ ἐλλείψεως δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἐγνωρίσαμεν καλῶς τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου εἰς τὸ ἀνώτερον τοῦτο σποχέϊον καὶ τὴν ἄλλην, ἐπειδὴ αὐτὴ ὅλα εἶναι διήτη καὶ τρωπὸς καὶ ἐξ αὐτῆς τρωπόμεθα καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀπολαύσαμεν καὶ πρὸς αὐτὴν πάλιν ἐπιστρέφωμεν, διότι αὐτὴ μᾶς εἶναι καὶ πατρίς καὶ τάφος. Τὴν δευτέραν λοιπὸν αἰτίαν ἀνεφέραμεν, διὰ νὰ μὴ μεγαλοποιήσῃ ὁ ἄνθρωπος τὰς ὠφελείας καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς καὶ θεωρῆ ἑατὴν ὡς κάτι τὸ πολὺ σπουδαῖον. Ἐ Δι' αὐτὸ, παρουσιάζει αὐτὴν ὁ Θεὸς εἰς τὴν ἀρχὴν ἀδικαίωτων. Τοιοῦτοτρόπως μαθήναμεν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, νὰ μὴ ἀποδίδωμεν πλέον ὅλα ὅσα γενεῶς προηγουμένως ἐλέγησαν εἰς τὴν φυσικὴν ἰκανότητά τῆς γῆς, ἀλλὰ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ. Ἐμάθετε πάλιν, πῶς ἔκαμε τὸν διαχωρισμὸν τῶν ὁρέων, ἀφοῦ ἐπρόσταξε, νὰ δημιουργηθῇ ὁ οὐρανὸς αὐτὸς ὅλος τὸν ὅποιον βλέπομεν. Εἶθετε ἀκοῦν τοὺς ζῶντας ὀργηνομοὺς νὰ προέρχωνται καὶ ἀπὸ τὰ ὄσα καὶ ἀπὸ τὴν γῆν.

Καὶ ἀνεγνώζομαι νὰ ἐπαναλαμβάνω αὐτὰ καὶ διὰ δευτέραν φοράν ἐνώπιόν σας, ὅχι ἀκόπως καὶ ματαίως, ἀλλὰ διὰ νὰ παραμένουν σταθερὰ καὶ μὲ μεγάλην ἀσφάλειαν νὰ ἐντυπώνωνται εἰς τὸν νοῦν ἐκείνων. Ἐ οἱ ὅποιοι τὰ ἔχουν ἀκούσει καὶ δι' ὅσους δὲν ἦσαν παρόντες τότε νὰ καταστήθῃ ἐπαρκῆς ἡ διδασκαλία καὶ νὰ μὴ ὑποστοῦν καμμίαν ζημίαν ἀπὸ τὴν τότε ἀπουσίαν των. Ἄλλωστε καὶ ὁ σταργικός Ποιητὴρ διαφυλάσσει τὸ ὑπόλοιπον φαγητὸν διὰ τὰ τέκνα, τὰ ὅποια ἀπουσίασαν ἀπὸ τὴν τράπεζαν, διὰ νὰ εἰδῶσι, ὅταν θὰ ἐπιστρέψουν, τὴν φυλαχθεῖσαν τροφὴν ὡς ἀνακούφισιν τῆς ἀπουσίας των. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ποῦ φροντίζομεν δι' ὅλους, ὅσοι εἶσατε ἐδῶ συγκεντρωμένοι, ὡσάν μέλη τῆς οἰκογενείας μας καὶ θεωροῦμεν τὴν πρόδόν σας ἰδικὴν μας ἐπιτυχίαν, ἔ7 Ἄ ἐπιθυμοῦμεν νὰ καταστήθῃτε ὅλοι τέλει καὶ πλήρεις πρὸς ὄψαν Θεοῦ καὶ πρόδον τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδικὴν μας χαρὸν. Καὶ ἂν δὲν σῆς στενοχωριῶ, ἐμπρὸς λοιπὸν, ἄς ὑπενθυμιώμεν μὲ ἄλλα λόγια, ἐκεῖνοι τὰ ὅποια χθὲς ἔλεγον πρὸς ἡμᾶς.

Ἄντελήφθητε τὴν διαφορὰν τῆς δημιουργίας τῶν κτισμάτων καὶ τῆς διαπλάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἰκούσατε, πόσην τριμὴν προσέδωκεν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ γένους μας καὶ πῶς κατὰ τὴν δημιουργίαν μὲ τὸ εἶδος τῶν λόγων Του καὶ τὴν ποικιλίαν αὐτῶν ἐβήλωσε τὴν ἰδιαιτέρου τιμὴν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ δημιουργηθῇ μὲ τὸ

νά λέγει «Νά δημιουργήσωμεν τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν μας». Ἐμάθετε, τί σημαίνει τὸ κατ' εἰκόνα, Β ὅτι δηλοῦν δὲν σημαίνει τὴν ἀξίαν τῆς οὐσίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς ἐξουσίας καὶ ὅτι δὲν ἔννοει συμφώνως πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς μορφῆς, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὸν λόγον τῆς ἐξουσίας. Διὰ τοῦτο καὶ προσέθεσε «καὶ νά ἐξουσιάζωμεν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πτηνῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν θηρίων καὶ τῶν ἐρπετῶν τῆς γῆς».

3. Ἐβδὴ ὅμως παρουσιάζονται ἔθνικα καὶ λέγουσιν, ὅτι αὐτὸς ὁ λόγος δὲν εἶναι ἀληθής. Διότι δὲν ἐξουσιάζομεν τῶν θηρίων, ὅπως ἀκριβῶς ὑπεσχέθη ὁ Θεός, ἀλλὰ ἐκεῖνα ἐξουσιάζουσι ἡμῶν. Τοῦτο δεσπότητα εἶναι ἀνακριβές. Διότι, ὅπου ἄκρανίζεται ὁ ἄνθρωπος, εὐθὺς ὁμῶς οὐγαθαύονται τὰ ἄγρια ζῶα. Ἄν δὲ κάποτε ἀκούσῃ αὐτὰ εἰς ὄραρον μας θλαπτικὴν ἐπίβρασιν, εἶτε διότι τὸ ἐξουσιάζει ἢ πείνα, εἶτε διότι ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἐπιτιμᾶμεθα ἐναντίον των, τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅτι ἐκεῖνα ἀκούσῃ ἐξουσίαν ἐπ' ἡμῶν. Ἐὰν δὲ ἡμεῖς εἴμεθα ἄνθρωποι. Διότι καὶ θύαν ἐτέρωνται ἐναντίον μας ληστοὶ, ἐὰν δὲν διατάσωμεν, ἀλλὰ ἐροπλιζώμεθα ἐναντίον των, τοῦτο δὲν εἶναι ὑπόθεσις ἐξουσίας τῶν ληστῶν, ἀλλὰ πρόνοια διὰ τὴν σωτηρίαν μας.

Ἄς ἀκούσωμεν δὲ πάλιν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια προηγουμένως ἐλέγχομεν «νά δημιουργήσωμεν, λέγει, τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν μας». Ὅπως ἀκριβῶς εἶπεν «εἰκόνα» καὶ δηλώνει τὴν εἰκόνα τῆς ἐξουσίας, ἔτσι καὶ «ὁμοίωσιν» διὰ νά δηλώσῃ τὴν δυνατότητα τοῦ ἀνθρώπου νά ἐξουσιωθῇ πρὸς τὸν Θεόν, δηλαδή νά ὁμοιωθῇ με αὐτὸν κατὰ τὴν ἡμερότητα καὶ τὴν πραότητα καὶ γενικῶς ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Χριστὸς λέγει «νά γίνετε ὁμοιοὶ με τὸν Πατέρα σας, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ εἰς τοὺς οὐρανοὺς».

Ὅπως εἰς τὴν ἐκτεταμένην καὶ εὐρύχωρον αὐτὴν γῆν ἄλλοι μὲν ζῶα εἶναι ἡμερότερα, Ἄ ἄλλα δὲ εἶναι ἀγριώτερα, ποιουτοτρόπως καὶ εἰς τὸ πλάτος τῆς ψυχῆς μας, ἄλλοι μὲν σκέψεις μας εἶναι περισσότερο ἀνόητοι καὶ κτηνώδεις, ἄλλοι δὲ περισσότερο ἀγροῖκοι καὶ ἀγροῖ. Ἔχῃ μὲν λοιπὸν ὑποχρέωσιν νά κυριαρχώμεν καὶ νά ὑπερισχύωμεν αὐτῶν καὶ νά τὰς ὑπαγάγωμεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς σκέψεως. Καθ' ὡς θά ἡμπορέσῃ νά ὑπερισχύῃ καὶ, λέγει, μῖα

1. Ματθ. 5, 45.

θηριώδους σκέψεως; Τί λέγει, ἄνθρωπτε μου; Κυριαρχώμεν τῶν λεόντων καὶ ἐξημερώσωμεν τὰς ἀγροῖς διαθέσεις αὐτῶν καὶ ἀμφιβάλλεις, ἂν θά ἡμπορέσῃς νά μεταβάλλῃς εἰς ἡμερότητα τὴν θηριώδιαν τῆς σκέψεως; Ἐ Καὶ ὅμως ἡ ἀγριότης τοῦ θηρίου εἶναι ἔμφυτος, ἢ δὲ ἐξημερώσῃ αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται παρὰ τὴν φύσιν του. Ἐνῷ εἰς αὐτὸ συμβαίνει τὸ ἀντίθετον, ἔμφυτος δηλαδή εἶναι ἡ ἡμερότης καὶ ἡ πραότης, παρὰ τὴν φύσιν σου δὲ εἶναι ἡ ἀγριότης καὶ ἡ θηριώδεια. Σὺ λοιπὸν, ὁ ὁποῖος ἐξέβαλες τὸ ἔμφυτον ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ θηρίου καὶ ἐνέβαλες εἰς αὐτὴν τὸ παρὰ τὴν φύσιν, αὐὸ ἴδιος δὲν ἔχεις τὴν δύναμιν, νά διατηρήσῃς τὸν χαρακτῆρα τῆς ψυχῆς σου ἰδιοουσιαστικῶς; Καὶ πόσῃν κατὰ κρισιν δὲν ἐπιούρει αὐτό; Καὶ περισσότερο περιέργον καὶ ἀξίον ἀπορίας εἶναι, ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς φύσεως τῶν λεόντων ὑπάρχει ἐπὶ πλέον καὶ ἄλλη δυσκολία ὅς Ἄ διότι τὸ θηρίον στερεῖται σκέψεως. Καὶ ὅμως πολλὰκις θάλασσαν νά ὀδηγοῦνται διὰ μέσου τῆς ἀγορᾶς ἐξημερωμένοι λέοντες. Πολλοὶ μάλιστα ἐξ ὧν διατηροῦν ἐργαστήρια, κατέβαλον χρήματα πολλὰκις εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶχε τὸ θηρίον, ὡς ἀμοιβὴν τῆς τέχνης καὶ τῆς δεξιότητος, μὲ τὴν ὅποιαν ἐξημερώσῃ τὸ θηρίον. Εἰς τὴν ἰδικὴν σου ψυχὴν ὁμοῦ καὶ σκέψῃς ὑπάρχει καὶ φόβος Θεοῦ καὶ μεγάλη δοξολογία ἀπὸ πολλὰ σημεῖα προερχομένη. Μὴ μεταχειρίζεσθαι λοιπὸν δικαιολογίας καὶ προφάσεις. Δύνασαι δεσπάζει, ἐὰν θέλῃς, νά εἶσαι ἡμερὸς καὶ πρᾶος καὶ ἐπιεικής. Β «Νά δημιουργήσωμεν λέγει, τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν μας».

4. Ἄς ἐπανέλθωμεν πάλιν ἐπὶ τοῦ θέματος μας. Ἀποδεικνύεται, ἐξ ὧν ἔχουν λεχθῆ, ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὁ ἄνθρωπος εἶχε πλήρη καὶ τελείαν τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ζῴων. «Νά ἐξουσιάζωμεν, λέγει, τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πτηνῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν θηρίων καὶ τῶν ἐρπετῶν τῆς γῆς». Καὶ ὅτι τώρα φοβοῦμεθα τὰ θηρία καὶ γενικῶς εἴμεθα περιβᾶσι καὶ ἐχάσομεν τὴν ἐξουσίαν μας (ἐπ' αὐτῶν) οὐτε ἐγὼ ἔχω ἀντίρρηση. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἀποδεικνύει ψευδῆ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Θεοῦ. Διότι ἀρχικῶς δὲν εἶχον ἔτσι τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ θηρία ἐφοβοῦντο καὶ ἔπρεμον καὶ ὑπετάσσοντο εἰς τὸν δεσπότην (τὸν ἄνθρωπον). Ἐ Ἄφ' ὅπου ὅμως λόγῳ τῆς παρακοῆς τῶν πρωτοπλάστων ἔχασε τὸ θάρρος του, περιώρισθῃ καὶ ἡ ἐξουσία του. Ὅτι ἦσαν δὲ ὑποταγμένα εἰς τὸν ἄνθρωπον, δίκουσε τὴν Ἁγίαν Γραφήν, ἡ ὁποία λέγει «Καὶ ὠδήγησε τὰ θηρία καὶ ὄλα τὰ

ζώα ἐνώπιον τοῦ Ἀδάμ, διὰ τὴν πᾶς θὰ τὰ ἐνομάσῃ». Καὶ ἐνῷ ἐβλεπετὲ νὰ φθάνουν πλησίον του τὰ θηρία, δὲν ἐφοβήθη, ἀλλὰ ὡσανύ κάποιος Κύριος, ὁ ὁποῖος εἰς τοὺς πειθαρχικούς δούλους δίδει ἐνόματα, ἔτσι εἰς δια τὰ ζῶα ἐώσαε τὰς ἐνομασίας των. Καὶ ὅτιοι ἐνομα ἐώσαεν εἰς αὐτὰ ὁ Ἀδάμ, λέγει, τοῦτο ἦσαν τὸ ἐνομά του. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἀπόδειξις ἐξουσίας.

Δι' αὐτὸ ὁ Θεός, ἐπειδὴ ἤθελε καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ νὰ ἀποδείξῃ εἰς αὐτὸν τὸ προνόμιον τῆς ἐξουσίας του, Ἰ ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐνομασίαν τῶν ζῶων. Ἀρκετὸν λοιπὸν εἶναι τοῦτο νὰ ἀποδείξῃ ὅτι κατ' ἀρχάς τὰ ζῶα δὲν ἐνέπνεον φόβον εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὑπάρχει καὶ ἄλλη ἀπόδειξις μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὴν καὶ πολὺ σαφεστέρα. Ποία λοιπὸν εἶναι αὕτη; Ἡ συζήτησις τοῦ ὄψεως πρὸς τὴν γυναῖκα. Ἐάν δηλαδὴ τὰ θηρία ἐνέπνεον φόβον εἰς τὸν ἄνθρωπον, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν ἡ Ἐδὰ, ἐνῷ εἶδε τὸν ὄφιν, νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν θέσιν τῆς, οὔτε θὰ ἐδέχετο τὴν συμβουλήν του, οὔτε τὸσον ἀπόδοξ θὰ συνεζήτει μὲ αὐτὸν, ἀλλ' εὐθὺς θὰ ἔτρεμεν ἀπὸ τὸ θέσμιον καὶ παχέως θὰ ἀπεμακρύνετο. Ἀλλὰ τῶρα καὶ συζητεῖ καὶ δὲν φοβεῖται, διότι δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη αὐτὸς ὁ φόβος. Ἄφ' ὅτου ὁμοῦ εἰσῆλθεν ἡ ἁμαρτία, ἔλασεν εἰς τὸ ἐξῆς καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὴν ἐξουσίαν. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει μὲ τοὺς ὑπὲρτας, Ἐ ὅσοι μὲν εἶνε χρηστοὶ καὶ ἐντιμοὶ, ἐμπνέουν φόβον εἰς τοὺς ἄλλους ὑπὲρτας, ὅσοι ὁμοῦ συνεκρούσθησαν μὲ τὸν Κύριόν των καὶ τοὺς συνυπὲρτας των φοβοῦνται. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὅσον χρόνον εἶχε τὴν παρησίαν πρὸς τὸν Θεόν καὶ εἰς τὰ θηρία ἐνέπνεον τὸν φόβον. Ὅταν δὲ ἠμάρτησεν, ἐφοβείτο κατόπιν καὶ τὰ εὐτελέστερα τῶν δημιουργημάτων.

Ἄν δὲ δὲν δέχεσαι, τὰ ὅσα λέγω, ἀπόδειξέ μου, ὅτι πρὸ τῆς ἁμαρτίας τῶν πρωτοπλάστων τὰ θηρία ἐνέπνεον εἰς τὸν ἄνθρωπον φόβον. Ὅμως δὲν θὰ ἠμάρτησῃς. Ἄν ἔπειτα ἀπὸ αὐτὰ κατέλασε τὸν ἄνθρωπον φόβος καὶ τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις τῆς μεγάλης σταργῆς τοῦ Θεοῦ. Ὁ Διότι, ἂν καὶ μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς ἐπιτολῆς ἀπὸ τοῦ πρωτοπλάστου ἡ ἀξιοπρέπεια, ἡ ὁποία ἐδόθη εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐξηκολούθει νὰ παραμείνῃ ὁλοσχερῶς, δὲν θὰ ἦτο εὐκόλουν νὰ σηκωθῇ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν πτώσιν. Ὅταν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι πειθαρχοῦν καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι δὲν

πειθαρχοῦν, ἀπολαοῦν τῶν αὐτῶν τιμῶν, παιδαγωγοῦνται περισσότερο πρὸς τὴν πονηρίαν καὶ πολὺ θραδῆως ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν κακίαν. Ἐάν τῶρα, ποῦ ἐποπειλοῦνται φόβοι καὶ τιμωρίαι καὶ κολάσεις δὲν ἠμποροῦν νὰ συνετισθοῦν, ποῖοι θὰ ἦσαν, ἂν δὲν ἐτιμωροῦντο διὰ τὰ κακά, εἰς τὰ ὁποῖα προβάδισαν; Συνεπῶς ἀπὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ ἀπὸ φροντίδα διὰ τὴ σωτηρίαν μας μᾶς ἀφῆραε τὴν ἐξουσίαν.

5. Β Καὶ σύ, ἀγαπητέ μου, σκέψου ἀπὸ τὰ ἐπόμενα τὴν ἀπειρον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, πὸς ὁ μὲν Ἀδάμ παρῆκουσε τῆς ἐπιτολῆς καὶ παρέδῃ τὸν νόμον, ὁ δὲ Θεός ἐπειδὴ εἶναι φιλόανθρωπος καὶ κικᾶ μὲ τὴν καλωσύνην του τὰ παρρητιώματά μας, δὲν κατέλασε καθε ἀξιοπρέπεια, οὔτε ἀφῆραε ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον διας τὰς ἐξουσίας, ἀλλὰ ἀφῆραε ἐξω ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν του μόνον ἐκεῖνα τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα δὲν ἦσαν πολὺ ἀπαραίτητα διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς. Τὰ ἀναγκαῖα ὁμοῦ καὶ τὰ χρήσιμα ζῶα καὶ ἐκεῖνα ποῦ προσφέρουν ὑπηρεσίας εἰς τὴν ζωὴν μας τὰ ἀφῆραε νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν μας.

6. Αφῆραε δηλαδὴ ἀγέλας βοδῶν, διὰ νὰ σὺρωμεν τὸ ἄροτρον, διὰ νὰ ὀργανώμεν τὴν γῆν καὶ νὰ ρίψωμεν εἰς αὐτὴν τοὺς σπόρους. Αφῆραε καὶ τὰ εἶδη τῶν μεταγωγικῶν ζῶων, διὰ νὰ μοιραζοῦνται τοὺς κόπους μας κατὰ τὴν μεταφορὰν τῶν πραγμάτων. Αφῆραε τὰ ποῖμνα τῶν προβάτων, διὰ νὰ ἔχωμεν διὰ τὴν ἀμφισπῆσιν μας ἐπάρκειαν παραγωγῆς ἀνδευμάτων. Καὶ ἄλλα εἶδη ζῶων ἀφῆραε, τὰ ὁποῖα μᾶς παρέχουν ἄφθονα ἄγαθά. Καὶ ἐπειδὴ, ὅταν ἐτιμωρεῖ τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν παρακοήν εἶπεν ἅμ' ἐμὲ τὸν Ἰβρώτα τοῦ προσώπου σου θὰ τρώγῃς τὸν ἄροτον σου, διὰ νὰ μὴ εἶνε ὁ Ἰβρώς αὐτὸς καὶ ὁ κόπος ἀνυπόφορος, Ἰ ἐλάρωσα τὸν κουραστικὸν καὶ ἐνοχλητικὸν Ἰβρώτα μὲ τὸ πλῆθος τῶν ζῶων, τὰ ὁποῖα βοσχοῦν εἰς τοὺς κόπους καὶ τὴν τολαιπωρίαν.

Καὶ ἔκαμε τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ὅπως σταργικός τις καὶ φιλόανθρωπος Κύριος ὁ ὁποῖος ἀφοῦ μαστιγώσῃ τὸν ὑπηρέτην του, προσποιεῖ νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἐκ τῶν μαστιγιώσεων πληγὰς. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ὁ Θεός, ἀφοῦ κατεδικάσε τὸν ἄνθρωπον νὰ κἀν ἑλαφρότερον, ἐνῷ δηλαδὴ μᾶς κατεδικάσεν εἰς διαρκῆ Ἰβρώτα καὶ κόπου, ἔκαμε πολλὰ εἶδη ζῶων, διὰ νὰ μᾶς ἀνακουφίσουν εἰς τοὺς κό-

τους μας.

Κατά συνέπειαν τό ὅτι μᾶς ἔδωκεν τὴν τιμὴν καὶ πάλιν τὴν ἀφήρεσε καὶ ἐπέβαλε μέσῳ τῶν φόδων τῶν θηρίων καὶ ὄλα, Ἐ ἐάν κανεὶς ἐξετάσῃ ἀκριδῶς καὶ μὲ καλὴν διάθεσιν, θὰ τὰ εὖρη πλήρη σοφίας, μεγάλου διαφέροντος καὶ μεγάλης ἀγάπης. Δι' ὄλα αὐτὰ γενικῶς, ὡς εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ ὡς ἀφείλωμεν εὐγνωμοσύνην, διότι μᾶς παρέσχε τόσας εὐεργεσίας. Καὶ δὲν ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς τίποτε βαρὺ καὶ δύσκολον, παρὰ μόνον νὰ παραδεχώμεθα τὰς τόσον μεγάλας εὐεργεσίας καὶ νὰ ἀναπέμψωμεν εὐχαριστίας εἰς Ἐκεῖνον δι' αὐτάς. Καὶ τοῦτο, ὅχι διότι ἔχει ἀνάγκη αὐτῶν εἶναι θεσπίας ἀνευθεῖς, ⁷⁰ Ἀλλά διὰ νὰ συνηθίζωμεν νὰ ἀκολουθοῦμεν τὸν χαρηγόν τῶν ἀγαθῶν καὶ νὰ μὴ γινώμεθα ἀγρόστοι, ἀλλὰ νὰ προσφέρωμεν τὴν ἀρετὴν ἰσάσιον πρὸς τὰς εὐεργεσίας καὶ τὸ τόσον μεγάλο διαφέρουν Του δι' ἡμᾶς.

Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν καὶ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ θὰ ἀποσπᾶσθωμεν μεγαλύτερον σπογγὴν ὑπὲρ τῶν ἑαυτῶν μας. Ἄς μὴ ἀμελῶμεν λοιπὸν, παρακαλῶ, ἀλλὰ ὁ καθένας μὸς ἀνά πόσον στιγμὴν, ἂν εἶναι δυνατόν, ὡς ἀναλογίζεται μέσαι του, ὅχι μόνον τὰς κοινὰς εἰς ὄλους εὐεργεσίας, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι ἔγνων χάριν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, καὶ ὅχι μόνον ἐκεῖνας τὰς ὁποῖας ὄλοι παραδέχονται καὶ εἶναι εἰς ὄλους φανεραὶ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι ἔγνων χωριστὰ εἰς τὸν καθένα καὶ διακρύβονται τῆς προσοχῆς τῶν πολλῶν. Ἔ Τοιαυτοτρόπως λοιπὸν θὰ δινηθῆ διαρκῶς νὰ εὐχαριστῆ τὸν Θεόν.

Τοῦτο θὰ γίνῃ μεγίστη θυσία, τοῦτο θὰ εἶναι τελεία προσφορά καὶ τοῦτο θὰ γίνῃ πραιπόθεσις παρηρησίας μας. Καὶ ἐξηγῶ, πῶς θὰ γίνῃ. Ἐκεῖνος δηλαδὴ, ὁ ὁποῖος διαρκῶς ἀνακινεῖ αὐτὰ εἰς τὸν νοῦν του καὶ ἀντιλαμβάνεται μὲ ἀκριβείαν τὴν μικρὸν του ἄξιον, καὶ σκέπτεται τὴν ἀνέκδοτον καὶ ἀσάφιστον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ διακρίνει, C ὅτι ὁ Θεὸς ρυθμίζει τὰ τῆς ζωῆς μας ὅχι ἀναλόγως τῶν ἀγαθῶν μας, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὴν ἀγαθότητά του, περιορίζει τὴν σκέψιν, συντρίθει τὸν λογισμὸν, περιστελλεῖ καθε ὑπεροψίαν καὶ ἀνοήσιον καὶ μωθάνει νὰ εἶναι μεταίωρων, νὰ περαιοῦν τὴν θέαν τῆς παρούσης ζωῆς, νὰ ἀδιαφορῆ δι' ὄλα τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ, νὰ σκέπτεται τὰ ἀγαθὰ τῆς μελλούσης ζωῆς καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἣ ὁποῖα δὲν ἔχει τέλος.

Ἐκεῖνος λοιπὸν, ὁ ὁποῖος ἔτσι διακρίνει ψυχικῶς, αὐτὸς προσφέρει εἰς τὸν Θεόν τὴν ἀληθῆ καὶ ποθητὴν θυσί-

αν, ὅπως λέγει ὁ Προφήτης «Διὰ τὸν Θεὸν θυσία εἶναι ταπεινωμένον πνεῦμα, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην δὲν περιφρονεῖ ὁ Θεός.» D Τοῦς συνετοῦς ὅπτη ρέται δὲν ἐποκαίρουσιν εἰς τὸν ὄρθον δρόμον τόσον ἐσκόλα αἱ ποικαὶ καὶ αἱ τιμωραὶ, ὅσον αἱ εὐεργεσίαι καὶ ἡ ἐπίγλωσις, ὅτι δὲν ἐτημωρήθησαν ἀναλόγως ἀναλόγως ματὰ τῶν.

Ἄς συντρίψωμεν λοιπὸν τὸν ἐγωισμὸν μας, παρακαλῶ, ὡς ταπεινώσωμεν τὸν νοῦν καὶ μάλιστα ταρα, τοῦ ὁ καρδὸς τῆς ηὐστείας μᾶς προσφέρει μεγάλην βοήθειαν διὰ τὸν σκοπὸν αὐτῶν. Διότι, ἂν εὐρικόσωμεθα εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, θὰ ἠμποροῦσωμεν καὶ τὰς προσευχὰς μας νὰ ἀναπέμψωμεν πρὸς τὸν Θεόν μὲ πολλὴν ηὐφροσύνην καὶ ἀρετῶν ἐξομολογηθῶμεν τὰ ἁμαρτήματά μας, νὰ λάβωμεν πλοῦσιον τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.

Καὶ διὰ νὰ ἀντὶληφθῆτε, ὅτι ὁ Κύριος ἀγαπᾷ τὰς ψυχὰς αὐτοῦ τοῦ ἔδους, ἀκούετε τὸν ἴδιον νὰ λέγῃ Ἐ πρὸς τοῖσιν νὰ ἀποβλέψῃ μὲ εὐμένειαν παρὰ εἰς τὸν πρῶον, εἰς τὸν ἴσυχον καὶ ἐκείνον, ποῦ φοβεῖται τοὺς λόγους μου;». Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς, ὅταν συνεζητεῖ ἔλεγε ἠθάδετε ἀπὸ ἐμὲ, ὅτι εἶμαι πρῶος καὶ ταπεινός εἰς τὴν καρδίαν καὶ θὰ εὐρετε ἀνάπτουσιν εἰς τὰς ψυχὰς σας.⁷¹ Διότι ὁποῖος πραγματικῶς ταπεινώνει τὸν ἑαυτὸν του, δὲν εἶναι δυνατόν ποτε νὰ ἐκτραπῆ εἰς ἄργην, ὅτε νὰ ἐξαργιοθῆ ἐναντίον τοῦ πληροῦ του, διότι ἔχει ἥραμον ψυχὴν ἣ ὁποῖα ἐξετάζει τὰ ἴσκα τῆς, καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ οὐράσκειται εἰς τοιαύτην κατάσταση, ποῖα μεγαλύτερα ἔτυχια θὰ ἠμποροῦσε νὰ ὀπαρῆ; Ὁ ἥραμος ἄνθρωπος ἀμοιάζει μὲ ἐκείνον, ὁ ὁποῖος κἀθετα συνεχῶς εἰς τὸν λιμένα, μακρὸν ἀπὸ κάθε κακοκαρίας καὶ ἀπαιλαῖε τὴν γαλήνην τῶν σκέψων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε καὶ θὰ εὐρετε ἀνάπτουσιν εἰς τὰς ψυχὰς σας.

71 A Ὅπως λοιπὸν ἀκριδῶς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κατέστειλε τὰ πάθη, ἀσθάνεται θαθαῖαν ἀνακούφισιν, τοιαυτοτρόπως καὶ ὁ ἄβρανῆς καὶ ὁ περαιμένος εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος, δὲν ἠμπορεῖ, ὅπως πρέπει, νὰ χαλιμαγωγῆσῃ τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα γεννῶνται μέσα του, εὐρίσκειται εἰς διαρκῆ ἀνοταραχήν, διότι ἀπὸ μέσα του δέχεται τὴν ἐπιθεσιν καὶ ταρασσεται, χωρὶς νὰ εἶναι κανεὶς ἐνώπιόν

4. Ψαλμ. 50, 19.

5. Ἔσ. 68, 3.

6. Ματθ. 11, 29.

του και δοκιμάζεται από μεγάλην τρικυμία. Δι' αυτό και όταν υψώνονται τα κύματα και έσπεύδεται θύελλα πονηρών ανέμων, πολλές φορές αυτός ο άνθρωπος καταποντίζεται, διότι το σκάφος του θυθίζεται λόγω άπειρίας του κυβερνήτη.

Διά τούτο πρέπει να άγρυπνώμεν και να έχωμεν διαύγειαν πνεύματος και να δοηλώνωμεν συνεχώς και άδικόπως διαφέρον διά την σωτηρίαν της ψυχής μας. Ο Χριστιανός πρέπει πάντοτε να πορεύεται εναντίον των σαρκικών παθών, και να άρνηση να ήρουν πάντοτε εις τα ότα του οι νόμοι, Β οι όποιοι έδόθησαν εις ημάς από τον Κύριον των πάντων, με αυτούς να άχυρώνεται, να χρησιμοποιητή την μεγάλην μακροθυμίαν του Θεού, ή όποία μας περιβάλλει, όταν παρίσταται ανάγκη και να μη περιμένη την έμπροκτον δοηλώσων της άρχής του Θεού και τότε να ταπεινώνεται, διά να μη λέγεται και δι' ημάς «Όταν έφόνευσεν αυτούς, τότε των ανεήτουν».

Όταν λοιπόν έχωμεν, αγαπητοί μου, σύμμαχον την νηστείαν κατά τον χρόνον αυτής, άς απευώμεν όλοι προς εξομολόγησιν των αμαρτημάτων μας, άς απομακρυνώμεθα από κάθε κακίαν και άς επιδιώκωμε εις κάθε έργον άρετής.

Άλλωστε έτσι διδάσκει και ο μακάριος Προφήτης Δαυίδ λέγων C κάπρυγε τον κακόν και κάμε τό καλόν».

Αν λοιπόν έτοι ρυθίζωμεν τά της ζωής μας και μάρι με την άποχή των τροφών επιδειξώμεν και άποχήν της κακίας, θα ήμπορώμεν και οι ίδιοι να αποκτήσωμε μεγαλύτεραν παρησίαν και να άξιώθωμε να λάβωμεν πλουσιωτέραν άγάπην εκ μερους του Θεού και κατά την παρούσων ζωών και κατά την φανεράν άείτην ήμέραν της κρίσεως, με τάς εύχάς και με τάς παρακλήσεις εκείνων, οι όποιοι κατέστησαν αγαπητοί εις αυτόν και την Χάριν και την Άγάπην του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, μετά του όποιου εις τον Πατέρα και εις τό Άγιον Πνεύμα συγχρόως άήκει δόξα, δόξα, τιμή τώρα και πάντοτε και εις τους αιώνας των αιώνων. Γένοιο.

1. Ματθ. 77, 34.
8. Ματθ. 86, 27.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΚΑΤΗ

Δ ΠΡΟΤΡΟΠΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΙΣΘΑΝΟΜΕΝΟΥΣ ΕΝΤΡΟΠΗΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΒΕΤΙΑΣΗΝ ΝΑ ΠΡΟΕΔΟΥΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΝΑΞΗΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΞΕΡΑΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΕΣΘΕ ΤΟΥ, ΠΟΙΗΘΕΜΕΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΚΑΤ' ΕΙΚΟΝΑ ΗΜΕΤΕΡΑΝ, ΚΑΙ ΚΑΘ' ΟΜΟΙΩΣΙΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ, ΚΑΙ ΕΛΜΙΟΥΡΓΗΣΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΚΑΤ' ΕΙΚΟΝΑ ΘΕΟΥ ΕΛΜΙΟΥΡΓΗΣΕΝ ΑΥΤΟΝ ΑΡΞΕΝ ΚΑΙ ΘΗΑΤ ΕΛΜΙΟΥΡΓΗΣΕΝ ΑΥΤΟΥΣ.

Είνα μικρά ή σύναξις μας σήμερα, και όλιγοι οι προσελθόντες. Έξ απίως τίνας και διατί; Ίσως μερικοί έντροπουν Ε μετά την όλικήν τράπεζαν να προσέλθουν εις την πνευματικήν αυτήν συνουσίαν. Και ίσως αυτή να ήτο ή αίτία της άπουσίας των. Άς άκούσωμε, όμως, κάποιον σοφόν, που λέγει: Υπάρχει έντροπή που συνοδεύει την άμαρτίαν, και υπάρχει έντροπή που είναι δόξα και χάρις. Δεν είναι έντροπή εκείνος που παρεκάθησεν εις όλικήν τράπεζαν να έλθη εις την πνευματικήν αυτήν συνουσίαν. Διότι δεν υπάρχει: καθωρισμένος χρόνος διά τά πνευματικά πράγματα, όπως διά τά όλικά. Η όμιλία επί των πνευματικών ήμπορεί να γίνη εις οιαδήποτε ώραν της ήμέρας. 72 Α Και διατί λέγω εις οιαδήποτε ώραν της ήμέρας; Οδτε ή νύκτα γίνεται έμπόδιον πνευματικής διδασκαλίας. Διά τούτο και ο Παύλος προς τον Τιμόθεον έγραφε: Έπίμμε εις κατάλληλον και άκατάλληλον καιρόν, έλεγξε, έστίμμε εις άνθάρρυνε. 73 Άκουσε, πόλιν, τον Λουκάν, 74 που λέγει, ότι επειδή έπρόκειτο λέγει, να άναχωρήση την έπομένην ο Παύλος από την Τρωάδα, ώμίλει προς αυτούς και παρέτεινε την όμιλίαν μέχρι του μεσονυκτίου. 75 Μήπως έδωσεν ο χρόνος (εις τι) πέσ μου, ή διακοψε την διδασκαλίαν; 76

1. Ρωμ. 1, 96-27.
2. Σοφ. Σοφ. 4, 31.
3. Β' Τιμ. 4, 2. Ο Τιμόθεος ήτο μαθητής του Άπ. Παύλου και εις την κυρίαν συνεργασίαν αυτού. Προς αυτόν έπέστειλε δύο παιμαντικά επιστολές ο Άπ. Παύλος, εις τάς όποίας διαγράφει τά καθήκοντα των εργαζώντων του έβανγγελίου.
4. Ο έβανγγελιστής Δαυίδ: άνήρην εκ των κυρίων συνεργατών του Άπ. Παύλου. Συνέγραψε πληρ του τρίτου έβανγγελίου και τάς πράξεις των Άποστόλων, εις τάς όποίας εκθέτει κυρίως τά της έρώσεως του Πάτρου και του Παύλου.
5. Πράξ. 20, 7.

προσεκτικός άκραστής και άν έγευμάτιος, 87 Β είναι άξιος της πνευματικής αότης συνάεως, ενώ ο υιός και άμελής κομμία άν φέλειαν δέν θά λάθη από δέω και άν έχη παραμείνει νηστικός. Λόγω δέ αούτα, όχι διά να όποτιμώη την δύναμιν της νηστείας, μη γένοιτο, καθ' όσον δέχομαι και έπεινώ τούς νηστεύοντας, αλλά διά να σάς διδάξω, ότι πρέπει να ασχολώμεθα με τά πνευματικά με καθαρόν σκέψιν όχι εκ συνήθειας. Δέν είναι κακόν να παραλάβη την πνευματικήν αότην διδασκαλίαν εκείνος που έβραγε, αλλά τά να προσέληθ με αδιάφορον σκέψιν, ενώ πολιορκείται από τά πάθη του και δέν κατενιάζει τάς εξάψεις της σαρκός. C Δέν είναι κακόν να τρώγη κανείς, μη γένοιτο, αλλά η πολιορκία είναι θλιωτέρα και να γεμίζη κανείς την κοιλίαν του περισσότερο από ότι χρειάζεται και να την υπερπληροί. Τούτο καταστρέφει και την ευχαρίστησιν εκ της τροφής. Όπως ακριβώς δέν είναι κακόν να κάμνη κανείς κοινωνικήν χρήσιν του σίκου, αλλά να παραδίδη τον εαυτόν του εις την μέθην έτσι διά της ελλείψεως μέτρου να καταστρέψη τό όφελον κρητήριον των σκέψων. "Αν δέ, λόγω ασθενείας σωματικής, άγοστή, δέν ήδυνήθης να νηστεύσης, δλην την ήμέραν αδέεις όρθός σκεπτιμένος δύναιται να σέ κατηγορήσῃ. Έχομεν, άλλωστε, Δεσπότην έπικτική και φιλόδρωπον και δέν ζητεί τίποτε υπέρωκν της δυνάμεώς μας. Δέν ζητεί, μάλιστα, την άποχην από τάς τροφάς και την νηστείαν άπλώς διά να παραμένωμεν νηστικοί, αλλά διά να άφοσώθώμεν εις τά πνευματικά έξ έλακλήρου B άπομακρυνόμενοι από τά κοσμικά πράγματα. Δέν θά έχομεν ανάγκην βοήθειας εκ της νηστείας, εάν έξούσαμεν είου πνευματικής εξάρσεως, εάν κατεδάλαμεν ικάθε φροντίδα διά τά πνευματικά, εάν έχρησιμοποιούσαμεν με τέτοιον τρόπον τάς τροφάς, ώστε να ικανοποιούσων ανάγκες μας μόνον και έν ή ζωή μας όλη έπενούσασ με καλάς πράξεις. Είναι, όμως, η άνθρωπινή φύσις όκνηρά και ρέπει προς την υλικήν όυσιν και την άπόλαυσιν. "Ετσι ο φιλόδρωπος E Δεσπότης, ως φιλόστοργος πατήρ, έπένοησε προς χάριν μας θεοστέϊαν διά της νηστείας. Κατ' αούτον τον τρόπον άνοκότεραι η άποκλειστική μας προσήλωσις εις την άπόλαυσιν και η προς τά κοσμικά μέριμνα μεταφέρεται προς την πνευματικήν έργασίαν. "Αν λοιπόν, υπάρχουν μερικοί από τούς

8. Μόνον έπ' όσον ένισχύει την άνοκείαν προς την άμαρτίαν, και βοηθεί εις τον άνάγιν προς κατάκτησιν και προσηγοήν της άρετής, έχει νόημα η νηστεία. Άλλως είναι καθάρσ άποκρίσις. "Ενκα τούτω και ο Εύριος έν Ματθ. Β', 18 χαρακτηρί, "όσον νηστεύετε με τίνωσθα, όσοι οι

δέν προσυλθόντος, που έμποδίζονται από σωματικήν ασθενείαν διά να νηστεύσων τούς συμβουλεύω και την σωματικήν ασθενείαν να καταπραΰνουν και να μη άποστερούν τούς εαυτούς των της πνευματικής διδασκαλίας. 77 Α και να παρουσιάζουν δι' αότην πολύ μεγαλύτεραν φροντίδα. Διότι υπάρχουν τρόποι, ίκανοί, να άνοίξων εις ήμάς τάς θύρας της παρησίας εναντι του θεού, πολύ σπουδαιότεροι από την άποχην των τροφών. Έκείνος που τρώγει, μη δυνάμενος να νηστεύη, ως όσκη την ελεημοσύνην συχνότερα, ως άνοκίτη δεκτικώς προσκούς, ως έχη μεγάλην προθυμίαν εις την άκράσιν των θεϊκων λόγων. Εις αούτα δέν άμποδίζεσται εις τίποτε από την σωματικήν ασθενείαν. "Ας συμπυκνώμεται προς τούς ένθροός του, ως άπομακρήνη κάθε μνηστικόν σκέψιν από την ψυχήν του. "Αν αούτα έπιθυμή να έπιτύχη, απέσειζε ότι έφαρμόζει την πραγματικήν νηστείαν και μάλιστα αότην B που πρό πάντων ζητεί ο Δεσπότης.

Διοτάσσει δέ να απέχωμεν από τάς τροφάς, διά να χαλιναγωώμεν τάς εξάψεις της σαρκός και να καθιστώμεν αότην πρόθυμον να υπακούη τάς έντολάς Του. Θα ήνωθώμεν δέ πάρα πολύ, αν παρουσιάζωμεν μεγάλην άσικαφορίαν και άν την βοηθώμεν εκ της νηστείας, δέν προσέρεκαμεν εις τούς εαυτούς μας, λόγω της ασθενείας του σώματος. Διότι εάν δέν άφελή ήμάς η νηστεία, όταν έλλείπουν τά προαναφερθέντα κοσμοδύματα, πολύ περισσότερον, άν δέν δυνάμεθα να χρησιμοποιήσωμεν τό φάρμακόν της νηστείας (λόγω σωματικής ασθενείας), παρουσιάζοντες μεγάλην πνευματικήν υδρότητα. C Ταύτα λοιπόν διδαχθέντες εκ μέρους μας, παρακαλώ, όσαι ήμπορούν να νηστεύσων, ως προσπαθούν οι ίδιοι να αδύάνουν την καλήν και αξιότιμην αότην προθυμίαν, διότι όσον φθείρεται ο εξωτερικός μας άνθρωπος, τόσο άνανεούται ο έσωτερικός μας. "Η νηστεία τό μέν σώμα καταπονει, και τάς άπάκτους εξάψεις συγκρατεί, την δέ ψυχήν καθιστά καθαριώτερον, την άναεπτερίαν, την όφωκν και την έκλεπτερίαν. Να παρακινήτε δέ και τούς ίδιούς σας αδελφούς, που δέν ήμπορούν λόγω σωματικής ασθενείας να νηστεύσων, να μη άφήρουν αότην την πνευματικήν τροφήν.

όκομρτίαν. "Ενός αούτω του πειράματος άναπέσει: τό θέμα τούτο ο Ιερός Πάτερ.

7. Ε' Κορινθ. 4, 16. Το λεγόμενον ένσώθα από του 'Απ. Παύλου άναφέρεται γενικά εις τούς κινδύνους, τάς ελίψεις, τάς κακουχίας, εις τάς όποιάς άποβάλλεται ο Χριστιανός προς διατήρησιν και προσηγοήν της πνευματικής και ήθικής αούτο έποσέσεως.

Νὰ τοὺς διδάσκετε, νὰ τοὺς μεταβιβάτε. Ἐὰν ἀκούετε ἀπὸ ἡμῶν καὶ νὰ τοὺς φεραροῦντε, ὅτι δὲν εἶναι ἀνάξιος τῆς ἀφοσίσεως ἐκεῖνος, ποὺ ἔγραψε καὶ ἤθεε κοινονικῶς, ἀλλ' ὁ ἀκνηρὸς καὶ ὁ ἐξ ἀλακλήρου παραβεβημένος.⁸ Νὰ τοὺς ὀκνεύμιζετε καὶ τὸ ἀποστολικὸν λόγιον, ὅτι καὶ ἐκεῖνος ποὺ τρώγει διὰ τὸν Κύριον τρώγει, καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν τρώγει διὰ τὸν Κύριον δὲν τρώγει, καὶ εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν.⁹ Καὶ ὁ ἠγορεύων, λοιπὸν, εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν, διότι εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἀντέχη εἰς τὴν ταλαιπωρίαν (τὴν προσηχομένην) ἕκ τῆς ἠσθεσίας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ποὺ τρώγει εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν, διότι, ἐὰν θέλλῃ, τοῦτο δὲν δύναται καθέλου νὰ τὸν ὀλέσῃ εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἴπωμεν πόσους δρόμους ἠνοῖξεν δι' ἡμᾶς ὁ φιλόανθρωπος Θεός, Ἐ διὰ τῶν ὁποίων, ἂν βέλωμεν, ἠμποροῦμεν νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν παρησίαν ἐνώπιον τοῦ ἀνωτάτου ἀρχόντος (Θεοῦ). Ἀρκετὰ, λοιπὸν, ὠμιλοῦμεν περὶ αὐτῶν ἐξ αἰτίας τῶν ἀπόντων, ἀπομακρόνυτες τὴν πρόσκειν τῆς ἐντροπῆς των. Ἀπεδειξάμεν, μάλιστα, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐντροπίζονται δι' αὐτὸ, διότι, οὐκ τὸ νὰ φάγῃ κρεμίδες, ἀλλὰ τὸ νὰ διαπράξῃ κάποιο κακὸν μᾶς προξενεῖ ἐντροπήν. Μεγάλη ἐντροπή ἐστὶν ἡ ἁμαρτία. Ὀφείλομεν νὰ ἐντροπίζομεθα, ὅταν τὴν διαπράξωμεν ἄδικα καὶ νὰ κρηφώσωμεν (ἀπὸ ἐντροπῆς).¹⁰ Ἐ καὶ νὰ ἐλευθερολογῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, καθὼς πράττουσιν οἱ κτυπημένοι, μᾶλλον δὲ οὐτε τότε νὰ παρατηρῶμεν, ἀλλὰ νὰ σπεύδωμεν πρὸς ἐξομολόγησιν καὶ πρὸς εὐγνωμοσύνην. Διότι ἔχομεν τέτοιον Δεσπότην, ποὺ, ἐν λόγῳ πνευματικῆς νωδότητος, πείνομεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, τίποτε ἄλλο μετὰ τὴν διαπράξιν τῆς ἁμαρτίας, δὲν θέλει ἀπὸ ἡμῶν, παρὰ μόνον νὰ ἐξομολογηθῶμεν τὰ ἁμαρτήματα, νὰ σταματήσωμεν μέχρις ἐδῶ καὶ νὰ μὴ ὑποκταθῶμεν πλέον εἰς τὰ ἴδια (ἁμαρτήματα). Δὲν δὲ ἐντροπίζομεθα ποτέ, ἂν τρώγομεν μὲ μέτρον, διότι τέτοιο σῶμα συνδέσκει ὁ Δεσπότης εἰς ἡμᾶς, ποὺ δὲν δύναται νὰ διατηρήσῃ διαφορετικὰ παρὰ μόνον ἐν χρησιμοποίησιν τὴν τροφήν. Ἄς καταργήσωμεν μόνον τὴν ἄνευ μέτρον χρησιμοποίησιν αὐτῆς, Ἐ διότι αὐτὸ συμβάλλει πολὺ καὶ εἰς τὴν ὑγίαιον καὶ εὐερίαν μας. Μήπως δὲν βλέπετε καθὲς ἡμέραν τὰς ἀναριθμήτους προκαλούμενας ἀσθε-

8. Ὁ περιπατῶν τῆς ἀσθεσίας, ἡ ἑλληθῆς τῆς ἀποσημασιολογίας, ἀνακτελεῖ τὴν ἀσθεσίαν καὶ τὴν πνευματικὴν ἐρησῆσιν. Πῶς, καὶ τί: Ἄνε σὺ μὲν τὰς καρτίαν, καὶ ἰπῶσιν τὴν ἐπιτηρῆσιν ἀποδοῦμεν μέρων κ.τ.λ.

9. Ρωμ. 14, 6.

νείας ἀπὸ τὰς πολυτελεῖς τραπέζας καὶ τὴν ἄνευ μέτρον πολυφαγίαν; Ἀπὸ ποῦ προέρχονται οἱ πόνοι τῶν ποδῶν; ἀπὸ ποῦ οἱ πονοκέφαλοι; ἀπὸ ποῦ τὸ περίσκεμμα τῶν ὕγρων (ἐπικινδύνων) τῶν διαφθαμμένων; ἀπὸ ποῦ αἱ ἀλλοίαι ἀναριθμητοὶ ἀσθένειαι; Δὲν προέρχονται ἀπὸ τὴν κατάχρησιν καὶ τὴν ἄνευ μέτρον πόσιν τοῦ γνησίου οἴνου; Διότι σπικς ἀκριβῶς τὸ πλοῖον, τὸ ὅποιον γεμίζει ἀπὸ θαλάσσιου ὕδαρ, συβιβεται καὶ γένεται εἰς τὸν βυθόν, ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν παραδοθῇ εἰς τὴν πολυφαγίαν καὶ τὴν μέθην, καταερημίζεται Ὁ καὶ καθιστῆ δύσλην τὴν σκέψιν του (τῶν ποδῶν). Ἔτσι κατατῆ ζωντανὸς νεκρός, ἰκονὸς νὰ πράττῃ πολλάς φορές τὸ κακόν, νὰ μὴ τηρῇ ὅμως, ἐναντι ἄλλων τῶν ἀγαθῶν καλύτεραν στάσιν ἀπὸ ἐκείνην τῶν νεκρῶν.

Δι' αὐτὸ, παρακαλῶ, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, μὴ φροντίζετε διὰ τὴν σάρκα διὰ νὰ ἱκανοποιήτε τὰς ἐπιθυμίας τῆς¹¹ ἀλλὰ πρὸς διατήρησιν αὐτῆς διὰ νὰ ἠμπορήτε μὲ μεγαλύτερον προδομίαν νὰ παρουσιάσετε πολὺ διαφέρον κατὰ τὴν ἐνασχόλησιν μὲ τὰ πνευματικὰ πράγματα. Πείθετε, λοιπὸν, τοὺς πνευματικῶς σας ἀδελφούς, λέγοντες δια αὐτὰ. Οὐδέποτε νὰ στεροῦνται τῆς πνευματικῆς αὐτῆς τροφῆς. Ἐ καὶ ἂς προσέρχωνται μὲ καθὲ προδομίαν, καὶ ἂν ἀκόμη ἔχουν λάβει τροφήν. Ἔτσι δὲ ἀντεπεξέρχωνται κατὰ τῶν παγίων τοῦ διαβόλου γενναίως, ἀφοῦ λάβουν ἐνταῦθα τὴν διδασκαλίαν. Ἡμεῖς δὲ τώρα, λοιπὸν ἂς παραθεσάμεν τὴν σινηθουμένην εἰς σὰς πνευματικῶν τρέψου. Ἄς ἀνομιεῖωμεν τὴν ἀγάπην σας διὰ τὴν προδομίαν τῆς ἀκροάσεως (τοῦ θεοῦ λόγου), καὶ ἂς ἀποδώσωμεν τὸ χάρος ποὺ σὰς ὀφείλομεν. Γνωρίζετε καὶ ἐνθυμείσθε ἀσφαλῶς, ὅτι εἴχομεν ἀρχίξει νὰ ὀμιλῶμεν περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, δὲν ἠδυνήθημεν δικὰς νὰ ἐπεξεργασθῶμεν ἄλλην τὴν περικοπὴν λόγῳ ἐλλείψεως χρόνου. Ἐπιλείψομεν τὴν διδασκαλίαν περὶ τῶν θηρίων καὶ εἴπομεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔλασε τὴν ἐξουσίαν ποὺ εἶχεν ἐπ' αὐτῶν προσημασιολογῶν. Ἐ λόγῳ τῆς ἁμαρτίας τῆς παρακοῆς. Δι' αὐτὸ ἐπιθυμοῦμεν σήμερον τὴν ἀναχώρησιν σας ἀπὸ ἐδῶ ἀφοῦ συμπληρώσωμεν τὰ ὑπόλοιπα. Καὶ διὰ νὰ εἶναι οἱς ἐσὺς ἡ ἀμίλια μας σφίξης, εἶναι ἀνάγκη νὰ σὰς ὀκνεύωμεν, ποὺ ἐτελειώσωμεν τὴν διδασκαλίαν τότε καὶ ἀρχίζοντες ἀπὸ ἐκεῖ, νὰ συμπληρώσωμεν τὰ ὑπόλοιπα. Ποῦ διακόψομεν τότε τὴν ὀμιλίαν; Ἐχομεν ὀμιλήσει εἰς

10. Ρωμ. 18, 14.

τό: 7^α Α « Ἄς κάμωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμῶν καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἡμῶν καὶ ὡς ἐξουσιάζουσι τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πτηνῶν τοῦ οὐρανοῦ. »¹¹ Ἐπειδὴ, ὅμως, παρετάθη πολὺ ἡ ὁμιλία καὶ προέκυψε εἰς ἡμᾶς πλοῦτος νοημάτων δὲν ἠπετρέπετο νὰ συνεχίσωμεν, διὰ τοῦτο ἐστασιώσαμεν ἕως ἔδω καὶ δὲν ἠρρολόγημεν μὲ τὰ ἀκόλουθα. Ἐνεκα τούτου πρέπει νὰ συνεχίσωμεν τώρα αὐτὴν τὴν ἀνάγνωσιν πρὸς χάριν σας διὰ νὰ γνωρίζετε περὶ ποίων πρόκειται νὰ ὁμιλήσωμεν. Ἄμωρος, λοιπόν, προσέθεσεν ἡ θεία Γραφή, καὶ ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον. Κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτὸν ἢ ἄρασαν καὶ θῆλυ ἔκαμεν αὐτούς. Καὶ ἐλόγησεν αὐτούς ὁ Θεός, λέγων Ἀύξανεσθε καὶ πληρύνεσθε καὶ γεμίσατε τὴν γῆν καὶ κυριεύσατε αὐτήν, καὶ ἐξουσιάζετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πτηνῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντων τῶν ζῶων καὶ ὅλης τῆς γῆς, καὶ ὅλων τῶν ἔρπετῶν ποῦ αὐροῦνται ἐπὶ τῆς γῆς. Συντομα τὰ λόγια, ἀλλὰ πολὺς θησαυρὸς κρύπτεται εἰς τὰ σύντομα αὐτὰ λόγια. Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Πνεύματος (τοῦ Θεοῦ) ὁμιλῶν, ὁ μακάριος αὐτὸς προφήτης, ἐπιθυμῶ νὰ μᾶς διδάξῃ τώρα μαρκαθὰ θνητὰ εἰς ἡμᾶς. Διότι λέγων, ποιήσωμεν ἄνθρωπον, ἔδειξε διὰ τῶν λόγων τούτων, καὶ πρὸ τῆς δημιουργίας τούτου, διὰ πόσης τιμῆς ἐπρόκειτο νὰ τὸν περιβάλλῃ. Ὁ καθ' ὅσον ἦτο ὡς νὰ ἔλεγεν, καὶ θέλησιν καὶ σκέψιν προσέθεσεν ὁ τῶν ὄλων δημιουργὸς εἰς τὸ μελλοντικόν του δημιουργήμα. Καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς ἐξουσίας μᾶς ἔδιδε, ποῦ ἐπρόκειτο νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸ μελλοντικόν δημιουργήμα του. Ἄρα, λοιπόν, εἶπε, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμῶν, καὶ ὅμοιον μὲ ἡμᾶς, προσέθεσεν. Καὶ ὡς ἐξουσιάζουσι τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, Κύριε πῶς μᾶς παρουσιάζει ἐπιστημονικῶς τὸν κακρυμμένον θησαυρὸν. Διότι ὁμιλῶν διὰ τοῦ Θεοῦ πνεύματος ὁ προφήτης, διαβλέπει ὡς ὑπάρχοντα καὶ πραγματοποιηθέντα καὶ ὅσα οὐδέποτε ὑπῆρξαν. Διὰ ποῖον λόγον, λοιπόν, πῶς μου, ἀφοῦ εἶπε: Νὰ κάμωμεν ἄνθρωπον, τώρα λέγει, καὶ νὰ ἐξουσιάζουσιν; Ἡ Κάτιστο κακρυμμένον μυστήριον ὑπανίσταται δι' αὐτὸν εἰς ἡμᾶς. Ποῖοι θὰ ἐξουσιάζουσιν; Εἶναι φανερόν, ὅτι εἶπε τοῦτο ὑπανιστάμενος τὴν δημιουργίαν τῆς γυναικὸς. Βλέπεις, ὅτι τίποτε δὲν εἶναι τυχαῖον καὶ ἄσκοπον εἰς τὴν βίαν Γραφῆν καὶ κάθε λέξις εἶχει μεγάλην σημασίαν.

Καὶ ὡς μὴ εἰς ξενίῃ τὸ ἀνωτέρω ἀγαπητέ. Διότι αὐ-

11. Περ. 1, 26.

τὴ ἦτο ἡ συνθήκη ὄλων τῶν προφητῶν, νὰ ὁμιλοῦν, θεολογῶν, δι' αὐτοὺς ποῦ ἔχον ἀκόμη συμβῆ, ὡς νὰ εἶχον συμβῆ. Διότι θέλωμεν μὲ τοὺς πνευματικούς των ἀσφαλμούς, ὅσα ἐπρόκειτο νὰ γίνουσιν μετὰ ἀπὸ μεγάλου ἀρραβῶν ἐτῶν. Ἐ Γίμλιου δι' ὅλα, ὡσὺν νὰ τὰ ἔχον ἑμπρός των καὶ τὰ κατέτηρον μὲ τοὺς ἀσφαλμούς των. Καὶ διὰ τὴν ἀννοήσῃς τοῦτο καλὰ, ἔκρινε τὸν μακάριον Δαυὶδ, ποῦ ὁμιλεῖ προφητικῶς, πρὸ τῶων γενεῶν, περὶ τοῦ σταυρωκοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ καὶ λέγει: Ἐστρώθησαν τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, καὶ πάλιν, διαμοίρασαν τὰ ἱμάτια μου εἰς τοὺς κεντούς των.¹² Βλέπεις πῶς προέλεγε τὰ μέλλοντα νὰ γίνουσιν μετὰ ἀπὸ κολλῶ χρόνου; Ἐτεῖ καὶ ὁ μακάριος αὐτὸς προφήτης (ὁ Μωυσῆς) ὑπανιστάμενος τὴν δημιουργίαν τῆς γυναικὸς κατὰ τὸν τρόπον διασηφὶ λέγει, 7^α Α Ἄς ἐξουσιάζουσιν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης. Ἐπειτα συνεχίζων λέγει σαφέστερα, καὶ ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἔκαμεν αὐτὸν, ἄρασαν καὶ θῆλυ ἔκαμεν αὐτούς. Παρατήρησε πόσῃ ἀκριβῶς χρησιμοποίησι. Λέγει τὸ ἴδιον καὶ μῶν καὶ δύο φορές, διὰ νὰ ἠμπορήσῃ νὰ τὰ ἐντυπώσῃ καλὰ εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀκρασῶν. Διότι ἕαν δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ σκοπὸς του, ἦτο ἀρκέστων νὰ εἴπῃ, καὶ ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ προσθέτει πάλιν, τὸν ἔκαμεν κατ' εἰκόνα Θεοῦ. Διότι ἀφοῦ διὰ τῶν προηγηθέντων μᾶς ἔδιδε, ποῦ ἀναφέρεται τὸ Κατ' εἰκόνα, λέγει, ἢ ἐπινοητικῶν τὸν ἴδιον λόγον. Κατ' εἰκόνα Θεοῦ τὸν ἔκαμε. Καὶ διὰ νὰ μὴ εὐρίσκουν αἰσχρὰν πρόφορον ἀπολογίας, οἱ θέλοντες νὰ παλιμῶν τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀκρίβειας, μᾶς διδάσκει τὰ ἴδια πάλιν προχωρῶν ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Ἐχρησιμοποίησεν, ἐπομένως, τὴν λέξιν τῆς εἰκόνας, διὰ νὰ παρουσιάσῃ τὴν ἐξουσίαν του καὶ τὴν ὑποταγὴν ὄλων τῶν δημιουργημάτων εἰς αὐτόν. Προηγουμένως δι' ὡς ἔκαμεν τί λέγει καὶ ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἔκαμεν αὐτόν, ἄρασαν καὶ θῆλυ ἔκαμεν αὐτούς. Ἐκεῖνο ποῦ ὑπανίσταται διὰ τὴν ἀνωτέρω, λέγων, καὶ ὡς ἐξουσιάζουσιν, καὶ ἔδω διετύπωσεν ἀκριβέστερον. Καὶ αὐτὸ ὅμως μᾶς τὸ ἔδιδε ἀσφαλῶς, ὅτι τίποτε δὲν ἔλαβε μέχρι τώρα περὶ τῆς δημιουργίας τῆς γυναικὸς, οὐτε εἶπε, ἀπὸ ποῦ ἐδημιουργήθη ἡ γυναικίκα, λέγει, ὅτι Ἄρασαν καὶ θῆλυ ἔκαμεν

12. Περ. 21, 17-19. Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ ἁγίου πνεύματος προφήτου ἐπισημαίνονται, καθὼς οἱ Ρωμαῖοι κτηνῶν, ἀφοῦ ἐπαύσαντο τὸν ἔργον, «ἐπιμαρτυροῦν ἐν ἱματίαις αὐτοῦ βαλόντας κίθρον» (Ματθ. 27, 35). Ἐκείνους καὶ τὸ βαυβαλοῦν στήθρον τῆς Μ. Πέμπτης. «Ἐξέβαλον με ἐν ἱματίαις μου...»

αυτοὺς. Εἶδες πᾶς, ἕκείνο ποῦ δὲν ἐδημιουργήθη μέχρι τώρα πᾶς τὸ παρουσιάσεν ὡς ὑπάρχον; Διότι ὡς τοιοῦτον τὸ ἔβλεπον οἱ πνευματικοὶ ὀφθαλμοί. Δὲν ἤμποραὺν οἱ σωματικοὶ αὐτοὶ ὀφθαλμοὶ νὰ βλέπουν τόσο καθαρὰ τὰ εὐεπιπέματα, ἅσων οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ πνεύματος νὰ μὴ βλέπωμεν (τὰ πνευματικά), καὶ τὰ μὴ ὑπάρχοντα. Ἄρσεν καὶ ἠέλι, λέγων, ἔκαστον αὐτούς, καὶ πρὸς ἀμφότερους ἀπευθύνων τὴν εὐλογίαν, λέγει, Καὶ πύλλογισεν αὐτοὺς ὁ Θεός, λέγων, Ἀδένευσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ γεμίσατε τὴν γῆν, καὶ κυριεύσατε αὐτῆς, Ἡ καὶ ἐξουσιάζετε τῶν ἡθῶν τῆς θαλάσσης. Ἰδοὺ τοῖσιν εἶναι τὸ θαυμάσιον εἰς τὴν εὐλογίαν. Διότι τὸ, Ἀδένευσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ γεμίσατε τὴν γῆν, ἐλέγχῃ καὶ διὰ τὰ ἄλογα ζῶα καὶ διὰ τὰ ἔρπετά, ἐν τῷ κυριεύσατε, καὶ ἐξουσιάζετε, ἐλέγχῃ μόνον περὶ τοῦ ἀνδρός καὶ τῆς γυναῖκος. Πρόσεξε τὴν φιλοφροσίαν τοῦ Δεσπότη.¹³ Πρῶτον νὰ τὴν δημιουργήσῃ (τὴν γυναῖκα), τὴν καθιστᾷ μέτοχον τῆς ἐξουσίας καὶ τὴν ἐξιώνει τῆς θαλάσσης. Καὶ νὰ ἐξουσιάζετε, λέγει, τῶν ἡθῶν τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πτηνῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὄλων τῶν ζώων, καὶ ὄλης τῆς γῆς, Ἐ καὶ ὄλων τῶν ἔρπετων, ποῦ ἔρπον ἐπὶ τῆς γῆς. Εἶδες ἀνυπολόγητον ἐξουσίαν (ἐνν. τόσο μεγάλην ἐξουσίαν); Εἶδες τὴν ἔκτασιν αὐτῆς; Εἶδες ὅτι ἅλα ὑπετάγησαν εἰς αὐτόν; Νὰ μὴ σκεφθῆς, περὶ τοῦ ζώου τούτου τοῦ λογικοῦ, τίποτε εὐτέλες, ἀλλ' ἀντιλαμβανόμενος τὸ μέγεθος τῆς τιμῆς, καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς αὐτὸ τοῦ Δεσπότη νὰ θαυμάσῃς τὴν ἀνάγκαστον φιλοφροσίαν του. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός, νὰ, σὰς δίδω πάντα χάρτων ποῦ σπείρεται διὰ νὰ παράγῃ σπόρον, ὅστις εἶναι ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς γῆς, καὶ πᾶν δένδρον, τὸ ὅποιον ἔχει καρπὸν ἐντὸς τοῦ ὅποιου [εἶναι] ὁ σπόρος, ποῦ σπείρεται.¹⁴ Ἄ ταῦτα θὰ εἶναι διὰ τροφὴν εἰς σὰς, καὶ εἰς πάντα τὰ ζῶα τῆς γῆς, καὶ εἰς πάντα τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἰς πᾶν ἔρπετον ἔρπον ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἔχον ἐν ἑαυτῷ ψυχὴν ζῶσαν, [δίδω] πάντα χλωρὸν χάρτων διὰ τροφὴν. Καὶ ἔγενεν ἔτσι. Παρατήρησε τὴν ἀκρίθειαν τῶν λόγων, ἀγαπητέ, καὶ τὴν ἀπείρατον φιλοφροσίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τίποτε ἀπὸ τὰ λεγόμενα νὰ μὴ διατρέξῃς ἀπλῶς. Καὶ εἶπε, λέγει, ὁ Θεός, νὰ σὰς δίδω πάντα χάρτων, ποῦ σπείρεται. Ὁμιλεῖ

13. Τὴν λέξιν «ἀσπότης» πρὸς ἔλεον τοῦ Θεοῦ, συνήθιστα χρησιμοποιοῦν ὁ ἱερός Πατήρ. Ἐξουσιάζετε, ὁρατὸς ἡ ἐπιστολή πάντων εἰς τὸν Θεόν. Τότε ἐπ' ὀφθαλμοῦ αἶμα τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅσον ἐλευθερία εἶναι νοσητὴ μόνον ἐν Θεῷ. Πᾶσα ἄλλη ἐλευθερία δὲν εἶναι κραταιὴ καὶ ἀληθής.

ὡς νὰ ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς δύο, καὶ αὐτὰ, χωρὶς νὰ ἔχη ἀκόμη δημιουργηθῆ ἡ γυναῖκα. Ἐπειτα διὰ νὰ ἐνηθίσῃ τὴν ὑπερβολικὴν του καλωσύνην, Ἐ παρατήρησε πᾶς ἐπιδεικνύει τὴν φιλοφροσίαν καὶ τὴν ὑπερβολικὴν φιλοφροσίαν, ἔχει μόνον πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν γυναῖκα, ποῦ ἀκόμη δὲν ἔχει δημιουργηθῆ, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ἄλογα ζῶα. Διότι ἄφου εἶπε, διὰ τροφὴν εἰς σὰς, προσέθεσε, Καὶ εἰς πάντα τὰ ἄλογα ζῶα τῆς γῆς. Παρατήρησε πάλιν ἄλλο ἀπύμωμον ἔλεος φιλοφροσύνης. Προνοεῖ ἄχι μόνον διὰ τὰ ἡμέρα ζῶα, ποῦ μᾶς εἶναι χρήσιμα πρὸς τροφὴν καὶ ἐξυπηρέτησιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἄγρια ζῶα. Καὶ ποῖος θὰ ἤμποροῦσε ἐπιβίως νὰ πληρώσῃ τὴν ἀπείρατον αὐτὴν ἀγαθότητα; Διὰ τροφὴν εἰς σὰς, λέγει, καὶ εἰς πάντα τὰ ἄγρια ζῶα τῆς γῆς, Ἐ καὶ εἰς πάντα τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἰς καθε ἔρπετον ἔρπον ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἔχον ἐν ἑαυτῷ ψυχὴν ζῶσαν, Βίβω πᾶν χλωρὸν χάρτων διὰ τροφὴν. Πολλὴ ἡ πρόνοια ποῦ ἐπιδεικνύεται ὑπὸ τοῦ Δεσπότη πρὸς τὸν ὅπ' αὐτοῦ δημιουργηθέντα ἄνθρωπον. Διότι ἔφου τὸν δημιουργήσῃ καὶ τοῦ παρεχώρησε τὴν ἐξουσίαν ἐφ' ὄλης τῆς κτίσεως, προκειμένου νὰ μὴ δυσανασχέτῃ, ἀμέσως καὶ ἐξ ἀρχῆς, βλέπων τὸ πλῆθος τῶν ἄλογων ζώων, διότι δὲν θὰ ἴπο δυνατόν νὰ βρέσῃ τόσο πολλὰ ζῶα, ἄφου εἶπε, διὰ τροφὴν σὰς, ἀμέσως προσέθεσε, Καὶ εἰς πάντα τὰ ζῶα τῆς γῆς, Ἡ καὶ εἰς τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἰς πᾶν ἔρπετον ἔρπον ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἔχον ἐν ἑαυτῷ ψυχὴν ζῶσαν, βίβω πάντα χλωρὸν χάρτων διὰ τροφὴν. Καὶ ταῦτα πρῶτον κἄν σκαθῆ (ὁ ἄνθρωπος) περὶ αὐτοῦ καὶ πρῶτον τινὰ ἐκ τῶν προτέρων κατηγοριῶν αὐτὸν ὁ ἀγαθὸς Δεσπότης, ὡς θὰ ἐλέγμεν, δεῖκνυει, ὅτι καὶ αὐτὰς καὶ ἅλα τὰ ἄλογα θὰ ἔχουν ἀφθονίαν ἀγαθῶν ἐκ τῆς γῆς, ἡ ὅποια, ὅσπου σὰς εἰς τὸ πρῶτον τοῦ Δεσπότη, θὰ διατρέφῃ αὐτούς. Καὶ ἔγενεν ἔτσι. Ὅλα ὅσα προσέταξεν ὁ δημιουργός, λέγει, ἐπραγματοποιήθησαν καὶ ἐποθετήθησαν ἅλα εἰς τὴν ἀνομόκωσαν θέαν. Δι' αὐτὸ ἀμέσως προσέθεσε, Καὶ εἶπεν ὁ Θεός ἅλα ὅσα ἐδημιούργησεν, καὶ ἦσαν πάρα ποῦ ὄρατα.¹⁴

Ἐ Ποῖος θὰ ἠδύνατο ἐπιβίως νὰ ἐξυμνήσῃ τὴν ἀκρίθειαν τῆς θείας Γραφῆς; Ἰδοὺ καὶ ἐδῶ διὰ μίαν λέξιν εἰπούσα, Καὶ εἶπεν ὁ Θεός ἅλα ὅσα ἐποίησεν ἀπεστατόμασεν ἔ-

14. Διὰ τῆς φράσεως «καὶ ἦσαν» ἀναφέρεται εἰς τὴν θεοφρονὴν ἀλοκλήρου τοῦ δημιουργοῦ ἔργου ὅς ἀντακουσθέντος ἀρίστα εἰς τὸν σῶτον ἦν ὁ ἐδημιουργηθῆς.

λους θράους θά ἐπιχειροῦν νά ἀντιλέγουν μετά ταῦτα. Καί εἶδεν ὁ Θεός ἅλα ὅσα ἐποίησε, λέγει, καί Ἰσοῦ ἦσαν πάρα πολὺ ὄρασι. Καί ἔγινε ἑσπέρα καί ἔγινε πρωΐ, ἡμέρα ἕκτη. Διότι ἐπιβῆ ἔλεγε δι' ἕκαστον τῶν δημιουργηθέντων. Καί εἶδεν ὁ Θεός ὅτι ἦτο ὄρασιον, τάρα πού διακληρώθησαν τὰ πάντα, καί ἐπέλειψαν καί τὰ ἔργα τῆς ἕκτης ἡμέρας, ὡδηγήθη δὲ εἰς τὸ μέσον ὁ μέλλων νά ἀπολαύσῃ ἅλα τὰ δημιουργηθέντα, λέγει, 7^α Α. Καί εἶδεν ὁ Θεός ἅλα ὅσα ἐποίησε καί Ἰσοῦ, ἦσαν πάρα πολὺ ὄρασι. Προσεξε πῶς ἐπέδωσεν εἰς ἅλα τὰ δημιουργηθέντα τὸν ἔπαινον, ἀφοῦ ἔλα τὰ συνόψισε εἰς μίαν λέξιν, τὴν λέξιν, Πάντα. Δὲν ἠρκόσθη νά εἴπῃ, Ἄπαντα, ἀλλὰ προσέθεσεν ὅσα ἐποίησε, καί δὲν ἐστάθη ἕως ἐδῶ, ἀλλὰ, Καί Ἰσοῦ ὄρασι καί πάρα πολὺ ὄρασι λέγει, δηλαδὴ, ἀφαντάστως ὄρασι. Ὅταν, λοιπόν, ὁ Δεσπότης, ὁ δημιουργήσας ἐκ τοῦ μηθένος, εἴπῃ, ὅτι εἶναι ὄρασι καί πάρα πολὺ ὄρασι, προσέθει, τὰ δημιουργήματα, ποῖος θά τολμήσῃ, κατεχόμενος ἔστω καί ἐκ παραφροσύνης, νά ἀνοίξῃ τὸ στόμα του διὰ νά ἀντεῖπῃ εἰς τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ; Β. Δὲν ἐδημιουργήθη εἰς τὰ δλεπόμενα θεοῶς, μόνον τὸ φῶς, ἀλλὰ καί τὸ ἀντίθετον του τὸ σκότος, ὄχι μόνον ἡμέρα, ἀλλὰ καί τὸ ἀντίθετον αὐτῆς ἡ νύκτα. Προκειμένον καί περὶ τῶν χάρτων πού φητρώνουν ἐκ τῆς γῆς δὲν ἐβλάστησαν μόνον χρήσιμα ὄσταντα, ἀλλὰ καί καταστρεπτικά, καί δένδρα, ὄχι μόνον καρπαφάρα, ἀλλὰ καί ἄκαρπα. Καί ἐκ τῶν ζώων, οὐχὶ μόνον ἡμέρα, ἀλλὰ καί θηρία καί ἀντιπάρτακα. Μεταξὺ τῶν προελθόντων ἐκ τῶν ὀσάντων, δὲν ὑπῆρξαν μόνον ἡσθεῖς, ἀλλὰ καί μεγάλα φάρμακα καί ἄλλα θαλάσσια θηρία. Ἐκ τῆς γῆς, ἄλλη δύναται νά κατασθῆ καί ἄλλη οὐχί. Καί δὲν ὑπάρχουν μόνον ἐμαλοὶ πεδιάδες, ἀλλὰ καί θουνά καί θαλάσσιες περιοχαί. Δὲν ὑπάρχουν μόνον ἡμέρα κτηνά, C κατὰλληλα διὰ τροφήν μας, ἀλλὰ καί ἄγρια καί ἀκάθαρτα ζῶα, ἔρακες, ἀετοὶ καί ἄλλα πολλὰ τέτοια. Καί μεταξὺ τῶν ζώων πού προήρθον ἐκ τῆς γῆς, δὲν ὑπάρχουν μόνον ἡμέρα, ἀλλὰ καί θρεῖς, ἔχιδναί, καί δράκοντες, καί λέοντες, καί λεοπαρδάλλεις. Ὑπάρχουν, ἐπίσης, ὄχι μόνον βροχαί καί ἀνεμοὶ κατάλληλοι, ἀλλὰ καί χάλαια καί χιόνες καί ἄν κανεῖς ἴθαιε ἐξέταση καλά, θά εὐρῆ εἰς καθένα (εἶδος) ἀπὸ τὰ δημιουργηθέντα, ὄχι μόνον πούλα ἀνωφελη, ἀλλὰ καί θεωρούμενα ἀλαστέρα. Κατόπιν τούτων, λοιπόν, διὰ νά μὴ παρεκτραπῆ κανεῖς, ἀπὸ τῶς παρακολουθοῦντας τὰ δημιουργηθέντα, καί ἐρωτῶ, καταφερόμενος κατὰ τῆς δημιουργίας, D διατί ταῦτα; εἰς τί ἀποβλέπει αὐτά; καί, τὸ

ἕνα ἔχει δημιουργηθῆ καλῶς, τὸ ἄλλο ὄχι, διὰ τοῦτο ἡ Ἄγια Γραφή ἀποστασιώμενος, τρόπον τινά, ἄλους τοὺς ἀγνώμονας λέγει, κατὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν μετά τὴν δημιουργίαν ἄλων. Καί εἶδεν ὁ Θεός ἅλα ὅσα ἐποίησε, καί Ἰσοῦ ἦσαν πάρα πολὺ ὄρασι. Τί θά ὑπῆρχε ἀξιοσημωτέρου τοῦτου ἔταν αὐτός ὁ δημιουργός τῶν ἄλων ἀποφαιίνεται καί λέγει, ὅτι ἅλα τὰ δημιουργηθέντα ἦσαν ὄρασι, καί πάρα πολὺ ὄρασι; Ὅταν, λοιπόν, ἀντιλήψῃς κάποιον, πού, ἐξ ἰσῶν σκέψων κινούμενος, προσπαθεῖ νά ἀντιλέγῃ πρὸς τὴν θέσαν Γραφήν, νά τὸν ἀποφεύγῃς ὡς παράφρονα. Μᾶλλον δὲ νά μὴ τὸν ἀποφεύγῃς, ἔ ἀλλὰ συγχωρῶν αὐτοῦ τὴν ἀγνοίαν παρουσιάσῃς εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον πού λέγει ἡ θέσι Γραφή, ὅτι, δηλαδὴ, εἶδεν ὁ Θεός ἅλα ὅσα ἐποίησε, καί εἶπεν, Ἰσοῦ πάρα πολὺ ὄρασι. Ἰσως ἔτσι δυνήθῃς νά κλειθῆς τὸ βρωμερὸν στόμα του. Διότι καί ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων παρατρεῖται τοῦτο. Δὲν ἀντιλέγομεν, δηλαδὴ, πολλές φορές, ἐξ ἰσῶν σκέψων, ἀλλὰ συγκατανεύομεν πρὸς ἄλλην γνώμην, πού ἀποφασίζου μερικὸι ἀνθρώποι μὲ ὄψηλά ἀέκιματα ἐπὶ διαφορῶν πού γίνονται. 7^α Α. Τοῦτο πρέπει νά κάμωμεν, πολὺ περισσότερον, εἰς ὅτι ἀπαρῶ εἰς τὸν Θεὸν τῶν ἄλων, τὸν δημιουργὸν ἄλων τῶν ὀρωμένων, ἔταν, δηλαδὴ, μάθωμεν τὴν γνώμην του, νά καθουχάωμεν τὰς σκέψεις μας καί νά μὴ συνεχίζωμεν. Πρέπει ἐκ νά γυρορίζωμεν καί νά πληροφροῦμεν, ὅτι ἅλα ἐδημιουργήθησαν ὑπ' αὐτοῦ διὰ τοῦ λόγου καί ἐκ φιλευθροίας, καί δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ὄφρῶν ἐδημιουργῆθῆ τυχεῶς καί ἀσκόπως. Ἄλλὰ καί ἄν ἡμεῖς ἀγνοῶμεν διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῆς σκέψῆς μας τὴν χρησιμότητα τῶν δημιουργημάτων, αὐτὸς ἐδημιούργησε τὰ πάντα συμφωῶς πρὸς τὴν σοφίαν καί τὴν φροσεκτικὴν αἰδανθοσίαν του.

Καί ἔγινε, λέγει, ἑσπέρα, καί ἔγινε πρωΐ, ἡμέρα ἕκτη. Εἰς τὸ τέλος τῆς ἕκτης ἡμέρας συμπλήρωσε καί τὴν δημιουργίαν ἄλων, διὰ τοῦτο καί προσέθεσε, Καί ἀλοκληρώθησαν ὁ οὐρανός, B καί ἡ γῆ καί ἄλος ὁ κόσμος αὐτῶν. Προσεξε τὸ ἀνετον καί ἀπλοῦν τῶν λόγων τῆς θέσι Γραφῆς, Ἄφοῦ ἀμνημόνευσε τὰ κυριώτερα στοιχεῖα, δὲν ἀνέφερε τὰ ὑπόλοιπα κεχωρισμένως, ἀλλ' ἀφοῦ εἶπε, ἀλοκληρώθη ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ, λέγει, Καί ἄλος ὁ κόσμος αὐτῶν, δηλαδὴ δι' αὐτοῦ ἅλα ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὴν γῆν καί τὸν οὐρανόν. Διότι κόσμος τῆς γῆς εἶναι, ὅσα προέρχονται ἐξ αὐτῆς, ἡ βλάστησις τῶν χάρτων, ἡ παραγωγή τῶν καρπῶν,

τῶν δένδρων οἱ καρποὶ, ὅλα τὰ ἄλλα, C μετὰ τὰ ὁποῖα τὴν ἐπιπέσειεν ὁ δημιουργός. Καὶ τοῦ οὐρανοῦ ὁ διάκοσμος εἶναι ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, ἡ ποικιλία τῶν ἀστέρων, καὶ ὅλα τὰ μεταξὺ αὐτῶν εὐρισκόμενα δημιουργήματα. Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἐμνημόνευσεν ἡ θεία Γραφή τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, συμπεριέλαβεν ὅλην τὴν δημιουργίαν εἰς αὐτὰ τὰ στοιχεία. Καὶ ἀλοκλήρως λέγει, ὁ Θεὸς κατὰ τὴν ἑκτὴν ἡμέραν τὰ ἔργα ποῦ ἐδημιούργησε. Καὶ διὰ τὸ νὰ μάθωμεν ὅτι εἶχον ὅλα δημιουργηθῆ μέχρι τῆς ἑκτης ἡμέρας, προσέξε πῶς τὸ λέγει καὶ μίαν καὶ δύο φορές. Διότι, λέγει, ἐτελείωσε τὴν ἑκτὴν ἡμέραν τὰ ἔργα του, καὶ ἀνεπαύθη τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, D τὰ ὁποῖα ἔσασιν. Τὶ σημαίνει, καὶ ἀνεπαύθη τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησε; Παρατήρησε πῶς ἡ θεία Γραφή ἀμείβει δι' ὅλα ἀνθρωπίνως καὶ μὴ κατανόησον πρὸς ἡμᾶς.¹⁶ Δὲν θὰ ἴητο, ἀλλωστὲ, δυνατόν νὰ κατανοήσωμεν κάτι ἀπὸ τὰ λεγόμενα, ἂν δὲν ἔδειχνε τὴν κατανοήσιν. Καὶ ἀνεπαύθη, λέγει, ὁ Θεὸς τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησε. Ἐσταμάτησε, λέγει, τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν παραγωγήν ἐκ τοῦ μηδενός, διότι ὅλα ὅσα ἐχρειάζοντο ἐδημιούργησε, καὶ ἐκεῖνον (τὸν ἄνθρωπον) ποῦ θὰ ἀπελάμβανεν αὐτὰ ἐδημιούργησε. Καὶ ἠλόγησε, λέγει, ὁ Θεὸς τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, καὶ τὴν ἡγίασεν, E διότι ἐν αὐτῇ ἀνεπαύθη ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησεν ὁ Θεός. Ἐσταμάτησε, λοιπὸν, νὰ δημιουργῇ, ἀφοῦ μὲ τὸ πρόσταγμα του καὶ ἐξ ἰδίας φιλανθρωπίας ἐδημιούργησε, ὅλα ὅσα ἠθέλησε, κατὰ τὴν ἑκτὴν ἡμέραν. Τίποτε δὲ ἄλλο δὲν ἠθέλει νὰ δημιουργῆσιν κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, καθόσον ὅλα ὅσα ἠθέλησε ἐδημιούργησαν. Διὰ τὸ ἔχει, ὅμως, καὶ ἡ ἡμέρα αὕτη κάποιο προσόν, καὶ διὰ τὸ μὴ νομισθῆ ὅτι εἶναι κοπιωτέρα (τῶν ἄλλων ἡμερῶν), ἐπεὶ δὲν ἔγινε τίποτε κατ' αὐτήν.¹⁷ Αὐτὴ τὴν τιμὴν μὲ τὴν εὐλογίαν του. Καὶ ἠλόγησε, λέγει, ὁ Θεὸς τὴν ἑβδόμην ἡμέραν καὶ τὴν ἡγίασεν. Τὶ λοιπὸν; Αἱ ἀπόλοιποι ἡμέραι δὲν ἴσαν εὐλογημέναι; Ναί, λέγει, ἀλλ' ἴητο ἀρκετὸν τὸ δημιουργικὸν ἔργον ἐκάστης ἐξ αὐτῶν, ἀπὸ πάσης ἄλλης εὐλογίας. Ἐνῆκα τούτου δὲν εἶπεν δι' ἐκείνους, ἠλόγησεν, ἀλλὰ μόνον διὰ

16. Ὁ ἰσὸς Πατὴρ, διὰ τῆς φράσεως ταύτης, ἢ ὅτι πολλὰ ἐκκαλεῖται εἰς τῆς ἡμετέρας ἀνάγκης. Ἀποκρίσιν νὰ ποιῆται, διὰ τὴν ἁγίαν Γραφὴν χρῆμασι καὶ εὐλογίαις καὶ φράσεως πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν. Τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι περισσότερο, τὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον πρόνοιαν καὶ ἔγγινον τοῦ Θεοῦ.

τὴν ἑβδόμην καὶ προσέθεσε, καὶ ἡγίασεν αὐτήν. Τὶ σημαίνει, καὶ ἡγίασεν αὐτήν; Τὴν ἐξεχώρισεν. Ἐπειτα δεκνύουσα εἰς ἡμᾶς ἡ θεία Γραφή καὶ τὴν ἀσασμὴν, ἔσκα τῆς ὁποίας εἶπεν, καὶ ἡγίασεν αὐτήν, προσέθεσε, Ὅτι ἐν αὐτῇ ἀνεπαύθη ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων του, τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησεν ὁ Θεός. B Δι' αὐτῶν ἴητο ὁ Θεὸς παρέξει εἰς ἡμᾶς κάποιαν διδασκαλίαν κατὰ τρόπον ἀσασμῆ. Μᾶς διδάσκει, ὅτι μίαν ὁλοκλήρην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος ἀπέλασεν νὰ διαθέτωμεν καὶ προσορίσωμεν πρὸς πνευματικὴν ἐξ ὁλοκλήρου ἐργασίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δωσπότης, ἡγίασεν τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀφοῦ τὴν ἠέμισε τῆς εὐλογίας του, καθ' ὅσον κατ' αὐτὴν ἀνεπαύθη ἀπὸ τῶν ἔργων του, τὰ ὁποῖα ἔσασιν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἑξ ἡμερῶν. Ἀλλὰ ἐλέγω πάλιν ἀπὸ ἐδῶ νὰ ἐκτελεθῆ ἀπέραντον πέλτατος νομμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν θέλω νὰ παρτρέψω ἀπλῶς, ἀλλὰ νὰ σὲς καταστήσω κοινωνοῦς τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ πλοῦτου. Ποῖον εἶναι, λοιπὸν, τὸ πρόβλημα ποῦ γεννᾶται ἀπὸ αὐτὰ; C Ἐνῶ ἐδῶ ἡ θεία Γραφή λέγει, Ὅτι ἀνεπαύθη ὁ Θεὸς ἀπὸ τὰ ἔργα του, εἰς τὰ εὐαγγέλια ὁ Χριστὸς λέγει, Ὁ Πατὴρ μου ἐργάζεται ἕως τώρα, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι.¹⁸ Ἐκ τῶν λόγων αὐτῶν, δὲν φαίνεται, ὅτι ὑπάρχει κάποια ἀντίθεσις εἰς τὰ λεγόμενα; Ἀλλὰ μὴ γένοιτο, κομμία ἀντίθεσις δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν θείαν Γραφήν. Διότι λέγουσα ἐδῶ ἡ Γραφή, ὅτι ἀνεπαύθη ὁ Θεὸς ἀπὸ τῶν ἔργων του, μᾶς διδάσκει ὅτι ἔπαυσε νὰ δημιουργῇ καὶ νὰ παραγῆ ἐκ τοῦ μηδενός κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, ὁ δὲ Χριστὸς λέγει, D ὅτι ὁ Πατὴρ μου ἐργάζεται ἕως τώρα, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι, μᾶς ὑποδηλοῦν τὴν συνεχῆ πρόνοιαν καὶ ἐργασίαν, διὰ τῆς ὁποίας διατρέχει καλῶς τὰ δημιουργηθέντα, ἐξασφαλίζει εἰς αὐτὰ τὴν παρασίτην καὶ καταστροφὴν τῶν χρόνων.¹⁹ Κατὰ ποῖον τρόπον θὰ συνεκροταίετο αὐτὸ ἐδῶ τὸ σύμψαν, ἂν δὲν συνδέαινεν ἔτσι, ἂν, ἠθλοῦθ, δὲν εἶχε τὴν διακρίσιν καὶ κυβέρνησιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ

17. Ἰωάν. 5, 17. Οἱ λέγει ὅτι καὶ ὁ Κύριος ἀποκρίσιν ἀπάντησεν αὐτῷ εἰς τῆς κατηγορίας τῶν Φαρισαίων, εἰ ἐργάζεται τὸ Σάββατον. Ἐλέγχεον δὲ μετὰ τὸ ἔσκα τῆς θεαματικῆς τοῦ παραλῶνου τῆς ἡθλοῦθ. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον παρεξηγήσει τὸ νόμιμα τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου, θεωροῦντες αὐτὴν εἰς ἀσασμὴν ἀπὸ πάσης ἀργίας. Ὁ Κύριος εἶπε τὴν ὁρὴν ἐργασίαν, τὴν ἐπίνοιαν καὶ ἀποκρίσιν ἐνταῦθα ὁ ἰσὸς κατῆ.

18. Ὁ Θεός, κατὰ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, ἴητο ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἐν ἐκείτῳ ἀνθρώπῳ, διὰ τῆς χάριτος, συνεργῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπέσει καὶ τῆς βελτιώσεως αὐτοῦ. Κατὰ συνέπειαν Θεὸς δημιουργός, ἴητο πρόνοιος, εἶναι τὸ ἀκατανόητον. Ἀπὸ ἀσασμῆ ἀπεκάλυψεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

ὄλων τῶν φαινόμενων εἰς τὰ χέρια τοῦ ὁ Θεός; Ἄν, μά-
 λιστα, κανεὶς θελήσῃ νὰ ἐξετάσῃ μὲ πολλὴν εὐγνωμοσύ-
 νην καὶ κατὰ κατηγορίας, ὅλα ὅσα ἐπιτελοῦνται καθ' ἑκά-
 στην ἡμέραν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὄλων, θὰ ἀνακαλύ-
 ψῃ πέλους φιλοφροσύνης. Ἐ Ποία δὲ σκέψις, ἢ ποῖος νοῦς
 θὰ διηγήσῃ νὰ κατονομάσῃ τὴν ἀπέραντον ἀγαθότητα, ποῦ
 ἐπέδεικνυε πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος ὁ Θεός; Διότι τὸν
 ἦλιον ἀνατέλλει διὰ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ ὄραει διὰ
 δικαίους καὶ ἀδίκους³⁰ καὶ χαρίζετ' ἑκάστῳ ἕλληνας ἀφ' ὅλων.
 Ἴσως παρετίναμεν τὸν λόγον, περισσότερο τοῦ θέοντος,
 ἔχι ἁπλῶς καὶ ἀσκόπως, ἀλλὰ διὰ νὰ πληροφορηθῶν δι-
 ὁμῶν οἱ ἅπαντες πῶσον ἐξημιώθησαν, ποῦ, λόγω τῆς ὀλι-
 κῆς προφῆς. ³¹ Ἄ ἐστῶσαν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν τῆς πνευ-
 ματικῆς διδασκαλίας. Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ καταστῇ μεγαλυτέ-
 ρα ἢ λύπη τῶν, νὰ δεῖτε τὴν ἀδελφικὴν πρὸς αὐτοὺς
 ἀγάπην καὶ νὰ τοὺς διαδιδάσκειτε, ὅσα ἀλεχθήσαν ἀπὸ ἡ-
 μᾶς. Ταῦτο εἶναι ἀπόδειξις ἀγάπης νὰ διῆθ' ἑκάστῳ ἀπὸ τὴν ὀλι-
 κὴν τρόπον εἰς τοὺς γνωστοὺς τοῦ. Εἶναι, ὅμως, μεγα-
 λυτέρα (ἀπόδειξις ἀγάπης) ἂν τοῦτο συμβοίη μὲ τὰ
 πνευματικά. Μᾶς παρέχει πολλὴν ἔπαινον καὶ μᾶς προε-
 νεὶ μεγάλην ὠφέλειαν. Διότι ἐκεῖνος, ποῦ φροντίζει διὰ τὴν
 πνευματικὴν ὠφέλειαν τοῦ πληρίου, θέν εὐεργετῆ τῶσον
 αὐτόν, ὅσον τὸν ἑαυτὸν τοῦ, ἅ διότι ἀποτομαίει μεγάλον
 μισθὸν καὶ ἀποκομίζει διπλὴν ὠφέλειαν, καθ' ὅσον καὶ με-
 γαλυτέρας ἀμοιβῆς ἀπολαύει ἕκ μέρους τοῦ Θεοῦ καὶ αὐ-
 τὸς ὁ ἴδιος δι' ὅσον διδάσκει τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἐνθυμῆται
 καὶ ἀνανεώνει εἰς τὴν μνήμην τοῦ αὐτοῦ.

Μὴ λυπήτε, λοιπόν, τοὺς ἀδελφοὺς σας, ἀλλὰ, γνω-
 ρίζοντες τὰρα τὸ κέρδος σας, νὰ τοὺς πληροφορήτε περὶ
 τῶν λεγομένων ὀδῶν. Διὰ νὰ μὴ διδάσκωνται ἄμωσ' αὐτὰ ἀ-
 πὸ σας, μακρὰν τοῦ τόπου τῆς χάριτος, νὰ τοὺς προσελ-
 κύετε πρὸς ἡμᾶς, θεοδικιώνοντες αὐτοὺς, ὅτι οὐδέποτε ἡ
 ὀλικὴ προφῆ καθίσταται ἐμπόδιον Ἐ εἰς τὴν πνευματικὴν
 διδασκαλίαν. Πρέπει νὰ θεωροῦν ἑκάστῳ κατὰλληλον
 διὰ πνευματικὴν ἀμύνην. Ἄν ἀντιληφθῶμεν αὐτὰ ἀκρι-
 βῶς, καὶ εἰς τὰς οἰκίας μας, καὶ μετὰ τὸ φροντῶν καὶ πρὸ
 αὐτοῦ, θὰ ὠφεληθῶμεν καὶ θὰ διδάσκωμεν τὴν πνευματικὴν
 προφῆν εἰς τὴν ψυχὴν μας, λαμβάνοντες εἰς γείρας μας τὰ
 ὅσα διδάσκει (ἐκ τῆς ἀναγωγῆς τῶν ἱερῶν διδάσκων). Δι-
 ὅτι καθὼς τὸ ὄμμα χρειάζεται ὀλικὴν προφῆν, ἔτσι καὶ ἡ

19. Math. 5, 45.

ψυχὴ ἔχει ἀνάγκην καθημερινῆς ἐνθυμῆσεως (τῆς φύσεως
 καὶ τῆς ἀποστολῆς) καὶ πνευματικῆς τροφῆς, διὰ νὰ δύ-
 νωνται ἐνισχυομένη νὰ ἀντέχῃ, καὶ ἂν ἀκόμη ἀμειψόμεν
 πρὸς στιγμὴν, εἰς τὰς ἐπαναστάσεις τῆς σαρκός, ἢ καὶ εἰς
 τὴν συνεχῆ προσπάθειαν τοῦ παντοτεινοῦ ἔχθρου μας, ὁ
 ὁποῖος προσπαθεῖ νὰ κυριεύσῃ τὴν ψυχὴν μας.³² Διὰ τοῦ-
 το καὶ ὁ προφήτης Δαυὶδ ὠνόμασε μακάριον, ἐκεῖνον ποῦ
 μελετᾷ ἡμέραν καὶ νύκτα τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ.³³ Καὶ ὁ μα-
 κάριος Μωϋσῆς, διαπαύωντων τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων,
 εἰδὼσθε «φάγον καὶ πῶν καὶ χορτασθεῖς, νὰ ἐνθυμῆσθαι
 Κύριον τὸν Θεόν σου».³⁴ Βλέπετε πῶς πρέπει μάλιστα καὶ
 τότε, μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς τροφῆς, νὰ προσφέρωμεν τὴν
 πνευματικὴν τροφὴν; Διότι ἡ ὑπερβολικὴ ἀπόλαυσιν ὀλι-
 κῶν τροφῶν, ἀσπῆγει εἰς πνευματικὴν καθρότητα καὶ ὡς ἐκ
 τούτου εἰς ψυχικὸν θάνατον.³⁵ Ἐ καὶ παροχρεῖται ἕναρος εἰς
 τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου, ὁ ὁποῖος ἐπιζητεῖ τὸν κατάλ-
 ληλον καιρὸν πάντοτε διὰ νὰ καταφέρῃ ἐναντίον μας θα-
 νατηφόρον πλῆγμα. Καὶ ἀλλοῦ πάλιν ὁ ἴδιος προφήτης ἔ-
 λεγε «καὶ ὅταν πλαισιόθετε καὶ ὅταν ἐγειρεθε νὰ ἐνθυμῆ-
 σθε Κύριον τὸν Θεόν σας».³⁶ Δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἀπομα-
 κρυνόμεν ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας αὐτὴν τὴν ἐνθυμῆσαν, ἀλλὰ
 νὰ τὴν ἔχωμεν καλὰ χαροῖσι εἰς τὴν συνειδησὴν μας καὶ νὰ
 προσπαθῶμεν συνεχῶς, χωρὶς νὰ κόμωμεν ποτὲ ἀνασκήτην
 μὲ τὸν ἑαυτὸν μας.³⁷ Ἄ Πρέπει νὰ ἔχωμεν πνευματικὴν
 διαύγεια καὶ ἐπισημότητα, γνωρίζοντες τὴν μόνον ἐκεῖνον
 ποῦ ἐξήγε τὴν ἐναντίον μας ἔχθρον.³⁸ Βλέπετε δὲ πῶς πρέ-
 πει νὰ προφυλάττωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ τὰς ἐφο-
 δους τοῦ, καὶ οὐδέποτε νὰ ἀμελῶμεν, προκειμένου νὰ λαμ-
 βάνωμεν τὴν πνευματικὴν τροφὴν; Αὐτὸ εἶναι ἡ σωτηρία
 μας, ὁ πνευματικὸς πλοῦτος, ἡ ἀσφάλεια. Ἐάν περιφρου-
 ρῶμεν ἔτσι ἑκάστην ἡμέραν μὲ τὴν ἀνάγκωσιν, τὴν ἀκρόασιν,

30. Ἐνεστὶ τὸν διαβόλον, ὁ ὁποῖος ποιεῖται λυσοῦσθε τὸ ἔργον τοῦ
 Θεοῦ, ἂν τῷ προσώπῳ ἡμῶν καὶ ἂν τῷ προσπαθεῖ ἡμῶν, διὰ τοῦ Κυρίου,
 νὰ ἀνεπιστηθῶμεν τὴν χεῖριν αὐτοῦ καὶ νὰ εἴσωμεν ὡς ἐκείνη Θεοῦ.

31. Δευτ. 8, 10.

32. Ὁλοθῆς τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ ἀπαρνησιμὸς ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἡ ἰσὴ
 μακρὸν τοῦ Θεοῦ χαρακτηρίζεται ὡς κατῶστας πνευματικὸς θάνατος. Ὁ
 Χόριος ὀνομαῖται, ἕναρος τοῦ ἀμειψιλοῦ.

33. Δευτ. 8, 7.

34. Ἄμωσ' συγγνώμης καὶ ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ σατανᾶ εἶναι ἡ συνεχὴς
 μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐπισημότητα. Ἄλλὰ τοῦτο ἐπιτελεῖ, ἕναρος καὶ ἔργοντορον,
 πνευματικὴν ἰσὴν, ἀποθέσεως δὲ αὐτῆς συνιστᾷ ὁ ἱερός Πατήρ καὶ εἰς αὐτῆς
 ἀμειψιμὸς ὀνομαῖται.

τὴν πνευματικὴν ἐπιθυμίαν, τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι θὰ γίνωμεν ἀπτήτητοι, καὶ τὰς παγίδας τοῦ πονηροῦ βαίμονος θὰ καταστήσωμεν ἀνοχύρους, καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν θὰ ἀξιώσωμεν, μετὰ τὴν χάριν καὶ φιλοφροσύναν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἃ μαζὶ μετὰ τὸν ἀποστόλον εἰς τὸν Παύλον, συγχρόνως καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ δύναμις, ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς ἀπεράτους αἰῶνας. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΝΔΕΚΑΤΗ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΣΥΧΝΑ ΝΑ ΟΜΙΛΩΜΕΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΝΑ ΜΙΜΟΥΜΕΘΑ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ, ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ, ΑΝ ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ ΤΗΣ ΑΓΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΜΕ ΗΜΑΣ, ΚΑΤΑΡΘΟΥΝ ΜΕΤ' ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΝΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΟΥΝ ΚΑΙ ΟΤΙ, ΕΑΝ ΑΝΕΛΘΩΜΕΝ, ΟΥΔΕΜΙΑ ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΓΙΝΑΣΚΕΙ.

Γνωρίζω ὅτι ἐπιβέβηκα, κατὰ τὰς προηγουμένας πνευματικὰς συναθροάσεις, C εἰς τὰ βαθύτερα νοήματα, διὰ τοῦτο σήμερον ἐπιβέβηκα νὰ σὰς παραθέσω ἀπλουστέραν διδασκαλίαν.

Συμβαίνει δηλαδὴ μετὰ τὴν ψυχὴν ὅ,τι συμβαίνει καὶ μετὰ τὸ σῶμα. Ὅπως τὸ σῶμα, ὄστερα ἀπὸ μεγάλῃν νηστείαν, καθίσταται σκελετός καὶ ἔχει ἀνάγκην κάποιας ἀναπαύσεως, διὰ νὰ εἰσθῆ μετὰ ἀνανειωμένην προθυμίαν εἰς νέουσι γόνας νηστείας, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ ἔχει ἀνάγκην κάποιας χαλαρώσεως καὶ ἀναψυχῆς, ὄστερα ἀπὸ μεγάλῃν ἐντασιν τῆς προσοχῆς. Διότι οὐτε πάντοτε εἰς ὑπερέντασιν πρέπει νὰ εὐρίσκειται οὔτε εἰς συνεχῆ χαλάρωσιν, ἀλλὰ ἄλλοτε νὰ πρόπτη τὸ ἓν καὶ ἄλλοτε τὸ ἄλλο καὶ ἔτσι θὰ ἔλεγχῃ καὶ τὴν ψυχικὴν κατάστασιν καὶ τὰ σκεπτήματα τῆς σαρκός.

Καὶ ὅπως, ὅταν κανεὶς ἐπιτίθεται εἰς πολλοὺς καὶ συνεχεῖς κόπους φθίρεται καὶ καταπίπτει, ἔτσι ὁδηγεῖ εἰς ἀμέλειαν D καὶ ἀκηρίαν ἢ συνεχῆ χαλάρωσιν. Τοῦτο συμβαίνει καὶ μετὰ τὸ σῶμα καὶ μετὰ τὴν ψυχὴν: διὰ τοῦτο παντοῦ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἁρμονία καὶ μέτρον. Αὐτὸ, ἄλλωστε, διδασκόμεθα ἀπὸ τὸν Θεόν, τὸν δημιουργόν τοῦ παντός, διὰ μέσου τῶν δημιουργημάτων του, τὰ ὅποια ἐδημιούργησε σύμφωνα μετὰ τὴν ἰσάμην μας ἰσοσυγκρασίαν.

Ἐλάτε λοιπόν, τώρα νὰ ἀσκήσωμεν τὴν σκέψιν μας εἰς τὸ γεγονός τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, δηλαδὴ τοῦ φωτός καὶ τοῦ σκότους.¹

Ἀπὸ τὴν διάκρισιν αὐτὴν, ποῦ σκοπῆμις ἔκαμεν ὁ Θεός, διδασκόμεθα, ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας πρέπει νὰ ἐργαζώμεθα, πρῶτον πού εἶναι σύμφωνα μετὰ τὴν φύσιν μας, ἐνῶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός πρέπει νὰ

1. Ἡ διάρκειος φωτός καὶ σκότους, ἡμέρας καὶ νυκτός εἶναι κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς δημιουργίας.

ἀναπαύμεθα καὶ ἔτοι νὰ κάμνωμεν ἀναπαυὴν με τοὺς κόπους. Τὰ μέτρα δὲ αὐτὰ καὶ ὄρια, ποὺ θέσται ὁ Θεὸς ἀνάμεσά των, εἶναι μεγάλη εὐεργεσία, τὴν ὅποιαν ὅλοι ἀπολαύομεν. Εἰ ὅτι ὁ κατάλληλος χρόνος διὰ τὴν ἐργασίαν εἶναι τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἡμπορεῖς νὰ τὸ θεούσης καὶ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Δαυὶδ, ὁ ὁποῖος λέγει, "Ἄς ἐξέλθῃ ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ ἐργασθῇ μέχρι τὸ βράδυ." Καὶ καλῶς εἶπε, "Ὡς τὸ βράδυ, διότι ἔπειτα τὸ φῶς ὑποχωρεῖ καὶ ἔρχεται τὸ σκότος, τὸ ὅποιον ἀποκομίζει τὸν ἄνθρωπον, ἀναπαύει τὸ κουρασμένο σῶμά του, χαλαρώνει τὴν ἐντασιν τῶν αἰσθησῶν.⁸³ Ἀ καὶ ὡς ἄλλη τροφὸς ἀνοικουρίζει ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὰς ταλαιπωρίας τῆς ἡμέρας. Ὄταν δὲ παρέλθῃ ἡ νύκτα καὶ φαγῇ τὸ φῶς, ἀντικρούει τὰς ἀσπίνας τοῦ ἡλίου με ἀνανεωμένους τὰς αἰσθήσεις, ὅποτε με νέαν καὶ θερμὴν διάθεσιν ῥίπτεται εἰς τὰ συνήθη ἔργα.

Ταῦτα θὰ ἴδῃς νὰ γίνεται καὶ με τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Ἡ θύοις διαδέχεται τὸν χειμῶνα καὶ ὅταν παρέλθῃ τὸ καλοκαίρι ἔρχεται τὸ φθινόπωρον, διὰ νὰ ἐκουράζωμεν τὰ σώματά μας με τὴν ἐναλλαγὴν τῶν καιρῶν, ὥστε ὅτε νὰ καταστρέφονται ἀπὸ πῆξιν, λόγω ὑπερβολικοῦ ψύχους, ὅτε νὰ διαλύονται ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν θερμότητα τοῦ θέρους. Β Καὶ ἔτι διὰ τῆς ἀσκήσεως αὐτῆς μᾶς προετοιμάει διὰ μὲν τὸν χειμῶνα με τὸ φθινόπωρον, ποὺ προηγείται, διὰ δὲ τὸ θέρους με τὴν προηγούμενην ἐποχὴν τῆς ἀνοιξέως.

Καὶ ἐὰν κανεὶς, με αἰσθημάτων εὐγνωμοσύνης, ὄστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, παρατήρησιν μετὰ προσοχῆς τὰ πάντα, θὰ εἶρῃ εἰς ὅλα κάποιοι τὰς καὶ αἰτίαι, τίποτε δὲ δοκοῦν καὶ τυχαίου.

Ταῦτα θὰ διαπιστώσῃ κανεὶς πρακτικῶς καὶ περὶ τῶν σπόρων, οἱ ὅποιοι προέρχονται ἐκ τῆς γῆς.

Ἡ γῆ ὅτε ὅλα μᾶς τὰ δίδει εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, ὅτε ὁ αὐτὸς καιρὸς εἶναι κατάλληλος διὰ τὴν καλλιέργειαν ὅλων τῶν σπόρων αὐτῆς. Ὁ γεωργός, ὅμως, γνωρίζει τὸν κατάλληλον καιρὸν — ἐκ τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ τῆς δωδέκατης εἰς τοὺς ἀνθρώπους. C ἔχει μάθει ταῦτα — καὶ γνωρίζει καλὰ πότε πρέπει νὰ στείρῃ τοὺς σπόρους, πότε νὰ φυτεύῃ τὴν ἀμπέλον καὶ τὰ ἄλλα δένδρα, πότε νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ δροστανὸν διὰ τὸν χειμῶνα, πότε νὰ τραγήσῃ τὰ σταφύλια ἀπὸ τὴν ἀμπέλον καὶ κατὰ ποῖον καιρὸν νὰ σπυρῇ τὸν καρπὸν τῆς ἐλαίας. Ἐὰν, λοιπὸν, ἐξετάσῃ ἀπὸ

9. Ματθ. 106, 28.

ὅλας τὰς πλεωφίας ὅλα αὐτὰ, θὰ εἶρῃς ὅτι, εἰς τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἐργάζονται τὴν γῆν, ἔχει βοθῆ πολλὴ σοφία.

Καὶ ταῦτα δὲν συμβαίνει μόνον εἰς τὴν ἑρῆαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, διότι καὶ ἐβὼ κρύπτεται θαυμαστὴ σοφία. D

Διότι ὁ κυβερνήτης γνωρίζει πότε πρέπει νὰ καταβάσῃ τὸ πλοῖον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ τὸ φέρῃ ἔξω ἀπὸ τὸ λιμῶν καὶ νὰ τὸ ἀφήσῃ νὰ διαπλεύσῃ τὰ πελάγη. Θὰ διαπιστώσῃ μάλιστα εἰς αὐτοὺς πολλὴν σύνεσιν, τὴν ὅποιαν ἔχει ἐνοποθεῖαι εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἢ σοφία τοῦ Θεοῦ.

Ὅτε αὐτοὶ τοῦ διατρέχουσι τὴν ἑρῆαν δὲν γνωρίζουν με τὴν ἀκρίβειαν τοὺς δρόμους, καθὼς τοὺς γνωρίζουν ἐκεῖνοι ποὺ διαπλέουσι τὰ ὄβρα. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ Γραφή ἀπὸ ἐκπλήξεως ἔμπροσθς εἰς τὴν ὑπερέχουσαν σοφίαν τοῦ Θεοῦ, ἔλεγεν, αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐχάρσαεν εἰς τὴν θάλασσαν ὁδὸν, καὶ εἰς τὰ ῥοδερὰ κύματα (ἀσφαλῆ) δρόμον.⁸⁴ Ε

Ποῖα, λοιπὸν, ἀνθρωπίνῃ σκέψῃ δύναται νὰ κατανοήσῃ αὐτὰ;

Τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ σοφίαν θὰ διαπιστώσῃ, ἐν κανεὶς ἐξετάσῃ μετὰ προσοχῆς καὶ τὸ ἔργημα τῆς τροφῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ γῆ δηλαδὴ, ὡς ἄλλη ἀρίστη τροφὸς, ὑποκαύουσα εἰς τὰς διατογάς τοῦ Δεσπότης Θεοῦ, μᾶς δίδει τὰ πλοῖα δῶρα τῆς, ποὺ εἶναι διαφορετικὰ κατὰ τὰς διαφορὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους.

Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ παρατείνω περισσότερο τὸν λόγον, ἡμπορεῖτε σεῖς, ποὺ εἶδαε συντομῆ, νὰ συμπληρώσετε τὰ ὑπόλοιπα. ⁸⁴ Α Διότι, λέγει, εἶδε εἰς τὸν σοφὸν ἀφορμὴν καὶ θὰ γίνῃς σοφώτερος.⁸⁵ Καὶ οὐ μόνον ἐπὶ τῆς ἰδικῆς μας τροφῆς, καθὼς ἐλέχθη, θὰ διαπιστώσῃς σοφίαν καὶ τάξιν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς τροφῆς ἀλόγων ζώων. Θὰ ἡμπαράσετε δὲ καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα, ἐν θελήσατε νὰ ἐρευνησατε, νὰ ἀντιληφθῆτε τὴν ἀπέραντον σοφίαν καὶ τὴν ὑπερέχουσαν ἀγαθότητα τοῦ ἀριστοτέχνου Θεοῦ καὶ πὺς τὸ καθεὶνα, ἀπὸ ὅσα ἔχουν γίνῃ, ἐγενε διὰ κάποιοι σκοποῦν. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον θὰ εὐρωμεν νὰ ἔχη διατυπωθῆ, χάριν ἡμῶν, καὶ περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς.

Διότι καθὼς ὑπάρχουν σταθμοὶ καὶ πειθοεῖαι εἰς τὰς λεωφόρους, διὰ νὰ ἀναπαύωνται δι' ὀλίγον Β οἱ κουρασμέ-

8. Σαρ. Σαλμ. 14, 6.

4. Παροιμ. 9, 9.

νοι ὀδοίπαροι καὶ ἀφοῦ ἀναπαύονται νὰ ἤμπαρουν νὰ συνεχίσουν τὴν ὀδοπῆριαν, καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, ἄκται καὶ λιμένες καὶ παραλίας διὰ νὰ καταρεύγουν ἐκεῖ οἱ ταξιδεύοντες ναυτικοί, ὅταν ἰδῶνται μεγάλα κύματα καὶ προφυλασσόμενοι ἀπὸ τοῦ φοβροῦ ἀνέμους καὶ δι' ὀλίγον ἀναπαύονται, νὰ συνεχίσουν τὸ ταξίδι των, ἔτσι, λοιπόν, τώρα καὶ κατὰ τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστήν ἔχει χάριαι ὁ Θεοπάτης αὐτὰς τὰς δύο ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, δι' ὅσους ἠκολούθησαν τὸν δρόμον τῆς νηστείας, ὡς σταθμούς, καὶ καταλύματα, καὶ ἄκται, καὶ παραλίας, καὶ λιμένες, διὰ νὰ δυναθῶν νὰ συνεχίσουν μετ' ἡμῶν τὴν καλὴν C καὶ ὑπέλειπον αὐτὴν ὀδοπῆριαν, ἀφοῦ ἐξεκούρασον, δι' ὀλίγον, τὸ σῶμά των καὶ τὴν ψυχὴν των ἀπὸ τοῦ κόπου τῆς νηστείας.

Ἐπεὶ παρακαλοῦμεν λοιπὸν τὴν ἀγάπην σας νὰ φυλάττῃ μετὰ προσοχῆς τὰ ἀποκομιθέντα ἐκ τῆς νηστείας κέρδη, σήμερον ποῦ εἶναι ἡμέρα ἀναπαύσεως, ἀφοῦ δὲ δι' ὀλίγον ἀναπαυόμεν, ἄς συνεχίσωμεν τὴν πνευματικὴν μας προσπάθειαν καὶ ἔτσι βαθμῶδὸν μετ' ὁ πνευματικῶν μας πλοίων γεμιστοῦ, νὰ φθάσωμεν ἀσφαλῶς D εἰς τὸν λιμένα τῆς ἁγίας ἐρατῆς. Καὶ ὅπως, ὅσα ἐδημιουργήθησαν ἀπὸ τοῦ Θεοπάτου, ἐδημιουργήθησαν μετ' ἡμῶν σκοπόν, διὰ νὰ ἐξυπηρετήσωμεν σπουδαίαν ἀνάγκην, ὅπως ἀπέδειξεν ἡ ἀμιλία καὶ διδάσκει ἡ πείρα τῶν πραγμάτων, ἔτσι καὶ ὅσα γίνονται ἀπὸ ἡμῶν δὲν γίνονται ἀσκοπῶς καὶ ματαιῶς, ἀλλὰ ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς ἰσυχῆς μας σωτηρίας. Καὶ ἐάν, οἱ ἀσχολούμενοι μετ' ὁ ἄετον κέρδος, δὲν εγκαταλείπουν ποτὲ μίαν προσπάθειαν ποῦ ἀνέλαβον, προτοῦ ἴδωμεν καλὰ τὶ κέρδιον ἀπὸ αὐτῆς, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς δὲν εἶναι ὀρθόν νὰ ἀφαιρῶμεν νὰ παρέλθωμεν αἱ ἐβδομάδες τῶν νηστεϊῶν, ἔ ἀλλὰ μετὰ προσοχῆς νὰ ἐξετάσωμεν τὴν συνειδήσιν μας διὰ νὰ ἴδωμεν, τί κατωρῶσαμεν αὐτὴν τὴν ἐξέτασιν, τί τὴν ἄλλην καὶ τί προσετέθη κατὰ τὴν ἐπομένην καὶ ποῖον ἀπὸ τὰ πάθη μας διαρῶσαμεν.

Διότι ἐάν δὲν φροντίζωμεν νὰ ρυθμίζωμεν τὰ τῶν ἐαυτῶν μας καὶ δὲν ἐνδιαφερόμεθα μετ' ὁσῶν προσοχῆν διὰ τὴν ψυχὴν μας, καὶν ὄφελος δὲν θὰ πρακώψῃ, δι' ἡμῶν, ἀπὸ τὴν νηστεϊῶν καὶ τὴν στέρησιν, τὴν ὅποιαν ὑφορούμεθα. Ἐπεὶ ἂ μάλιστα δὲ θὰ ἐφαίνεται κατωτέρα ἡ ἰσυχὴ μας προσπάθεια ἀπὸ τὴν προσπάθειαν ἐκείνων ποῦ ἀσχολοῦν-

5. Ἄρα εἶναι ἡ 25 Μαρτίου καὶ ἡ ἑορτικὴ τῶν Βασιλῶν, κατὰ τὰς ὁποίας ἐπιτρέπεται ἡ καλλιὰς ἰχθύων, ὄλων, τυροῦ, γαλλικῶς κλπ.

ταί μετ' ὁσῶν συγκέντρωσιν χρημάτων. Θὰ διαπιστώσῃς, μάλιστα, ὅτι ἐκεῖνοι ὑποβάλλονται εἰς κάθε ἀγρυπνίαν, διὰ νὰ προσθέτουν καθε ἡμέραν εἰς τὰ κέρδη των καὶ ποτὲ δὲν ἱκανοποιούνται, ἀλλ' ὅσον μεγαλύνει ἡ περιουσία των, τόσον μεγαλύνει καὶ ἡ ἐπιθυμία των καὶ ἡ προσπάθειά των νὰ τὴν ἐπακτείνωμεν περισσότερον.

Ἐάν, λοιπὸν, ἐκεῖνοι καταβάλλουν τόσην προσπάθειαν, παρ' ὅσον ὅτι αὕτη εἶναι ἀνόητος καὶ ἡ ὕλη των περιουσία πολλὰς φορὰς γίνεται ἔμπροσθεν εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς των, πόσον μάλλον ἡμεῖς, οἱ ὅσοι ἀπὸ αὐτὴν τὴν προσπάθειαν θὰ ἔχωμεν ὑπεριον κέρδος καὶ πολλὴν ὠφέλειαν καὶ μεγάλον μισθόν; Ἐ

Εἰς αὐτοὺς καὶ μετ' ὁλα αὐτὰ ὑπάρχει παλλὴ ἀθεοαίωτης, διότι εἶναι ἀθεοαίωτοι καὶ ἡ ἀπόκτησις τῶν χρημάτων. Ὅχι μόνον ἐπειδὴ, κομίζων δὲν παρέχουν ὠφέλειαν, ἀφοῦ παρεμύοντα ἐδῶ μετὰ τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ διότι παραμύοντα ἐδῶ, θὰ ἀναγκασθῇ νὰ ἀναλάβῃ μεγάλας ἐκθύνους δι' αὐτὰ.

Ἐπάρχει, μάλιστα, καὶ κίνδυνος πολλὰς φορὰς, ἐκεῖνος ποῦ ἀπέκτησε μεγάλην περιουσίαν, νὰ καταλήσῃ πτωχότερος καὶ ἀπὸ τοῦ πτωχότερου, καὶ πρὸ τοῦ θανάτου του, ὅσπερ ἀπὸ πολλοῦ κόπου καὶ ἰβρώτους καὶ ταλαιπωρίας, διῆτι, ἀλλάσσουν αἱ περιστάσεις C καὶ ὡς φοβερὰ καταγίγῃ παρασύρουν τὰ πάντα. Καὶ αὐτὰ τὰ διέπει κοινὴ καθημερινῶς. Ἡ πνευματικὴ, ὅμως, περιουσία τίποτε δὲν ἔχει νὰ φοβῆθῃ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ εἶναι θεαία καὶ σταθερὰ καὶ ὅταν, μάλιστα, τὴν χρειαζώμεν θὰ μᾶς προσφέρῃ μεγάλην παρηγορίαν.

Ὅσον, λοιπὸν, ἔχομεν καιρὸν, ὅς παρακαλῶ, νὰ ἐπιτάξωμεν, ἐάν κατωρῶσαμεν κάτι καὶ ἂν ἀπεμακρύνωμεν κάποιο ἀπὸ τὰ πάθη, ποῦ μᾶς ἐνοχλεῖ, διὰ πολλῆς προσπάθειας, ὅστε νὰ αἰσθανθῶμεν μεγάλην εὐχαρίστησιν, ἐχόντες τὴν πλήρη βεβαιότητα τῆς συνεδήσεώς μας. Καὶ περὶ τούτου νὰ μὴ παύσωμεν νὰ μεμνῶμεν D καὶ ἀκόμη τὴν ἴδιον μετ' ὁσῶν προσπάθειαν νὰ καταβάλλωμεν διὰ τὸν πνευματικὸν τοῦτον πλουτισμόν. Καὶ δὲν ζητοῦμεν μόνον αὐτὸ, νὰ ἐρχώμεθα, δηλαδὴ, κάθε ἡμέραν ἐδῶ καὶ νὰ ἀκούωμεν συνεχῶς περὶ αὐτῶν καὶ νὰ νηστεύωμεν ἅπληττον τὴν τεσσαρακοστήν. Διότι, ἐάν δὲν πρόκειται νὰ ἀποκομίσωμεν κάποιο κέρδος ἀπὸ τὴν ἐδῶ συνεχῆ προσπάθειαν μας καὶ διδασκαλίαν καὶ ὁ καιρὸς τῆς νηστείας δὲν προσφέρῃ κάτι εἰς τὴν ψυχὴν μας, αὐτὸ ὄχι μόνον δὲν θὰ ὠφελήσῃ, ἀλλὰ θὰ γίνωμεν αὐτίκα μεγαλυτέρας ἁμαρτί-

ας, Ἐ ἀποὺ θὰ παραμένωμεν οἱ ἴδιοι, παρ' ἄλλην τὴν φροντίδα, ποὺ ἀπολαύομεν. *Ἐπεί δέδοικα, ὅτε ὁ ἀργίλος θὰ γίνῃ μαλακός, ὅτε ὁ θυμώδης θὰ μεταβλήθῃ εἰς πρᾶον, ὅτε ὁ κοκαλόγος θὰ κάμῃ τὸν ἑαυτὸν του προσρετικόν, ὅτε θὰ ἀποβάλλῃ τὸ πάθος ὁ φιλοχρήματος καὶ θὰ προετοιμάσῃ τὸν ἑαυτὸν του πρὸς ἐλεημοσύνην καὶ πρὸς περίθαλψιν τῶν πτωχῶν, ὅτε θὰ γίνῃ φρόνιμος ὁ ἀκόλαστος, ὅτε θὰ μάθῃ νὰ ἀποφεύγῃ τὸ ἀνόητον τοῦτο πάθος καὶ νὰ πραγματοποιῇ τὴν ἀληθῆ δόξαν. *Ἐ ὅτε ἐκείνος ποὺ ἀδιαφορεῖ διὰ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον θὰ προσπαθῆσῃ ἄχι μόνον νὰ μὴ φωνῇ κατώτερος τῶν τελωνῶν, διὰ τῆς πνευματικῆς ἀσκήσεως, (διότι ἐάν ἀγαπησθε ἐκείνους ποὺ σὰς ἀγαποῦν, λέγει, τί ἐπι πλεόν πρόψτετε; Μήπως καὶ οἱ τελῶναι δὲν πρόψταν τὸ αὐτό;) * ἀλλὰ νὰ προετοιμάσῃ τὴν σκέψιν του, διὰ νὰ ἐλέησῃ μὲ ἡμερότητα τοὺς ἐχθρούς καὶ νὰ δεκνῆ πολλὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην.

Ἐάν δὲν ἀποβάλλωμεν αὐτὰ τὰ πάθη καὶ τὰ ἄλλα, ποὺ γεννῶνται μέσα μας, ἐργόμενοι ἐδῶ κάθε ἡμέραν, καὶ δὲν μᾶς προσφέρῃ τίποτε ἢ διδασκαλία καὶ ἡ ἀκρόασις καὶ ἡ βοήθεια ἐκ τῆς νηστείας, Ἐ ποῖα συγχώρησις θὰ δοθῇ εἰς ἡμᾶς; ποῖα θὰ ὑπόσῃ ἀπολογία; Διότι πῆς μου, οὐ παρακαλῶ, ἐάν ἴδῃς τὸ παιδί σου κάθε ἡμέραν νὰ μεταβάλλῃ εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἐνῷ περᾶ ὁ καιρὸς δὲν καρθίζει τίποτε ἀπὸ ἐκεῖ, θὰ τοῦ φερθῆς μὲ ἀνοχήν; Ἄν θὰ μαστιγώσῃς τὸ παιδί καὶ θὰ κατηγόρησῃς τὸν διδάσκαλον; *Ἐπειτα ἐάν μάθῃς, ὅτι ὁ μὲν διδάσκαλος ἐξετέλεσε τὰ καθήκοντά του καὶ δὲν παρέλεψε τίποτε, ἢ δὲ ἀκηροῖα τοῦ παιδιοῦ εἶναι ἡ αἰτία τῆς καταστάσεως, δὲν θὰ ἐπιβλήσῃς ἄλλην τὴν ἀγονάκτηριν πρὸς τὸ παιδί, καὶ θὰ ἀπαλλάξῃς τὸν διδάσκαλον ἀπὸ κάθε ἐδύνην; Τὸ ἴσιο, λοιπόν, Ἐ εἶναι βίαιον νὰ γίνῃ καὶ ἐδῶ.

Διότι ἡμεῖς σὰς προσφέρωμεν τὴν σωτηριώδη διδασκαλίαν, καθημερινῶς καλοῦντες εἰς τὸ διδασκαλεῖον σὰς, ποὺ εἰσεθε τὰ πνευματικὰ μας παιδιὰ, καθ' ὅσον ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐλάσαμεν αὐτὴν τὴν διοκονίαν καὶ δὲν σὰς διδάσκωμεν ἀπὸ τὸ δικὸν μας μυαλό, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ διδάγματα τοῦ Δεσπότη, ποὺ μᾶς ἐδόθησαν διὰ τῶν βίβλων Γραφῶν αὐτὰ πάντοτε προβάλλωμεν καὶ αὐτὰ συνεχῶς διδάσκωμεν.

*Ἐάν, λοιπόν, παρ' ἄλλην τὴν προσπάθειάν μας καὶ τὴν

ἀγρυπνίαν νὰ σὰς ὀδηγήσωμεν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, αἰεὶ ἐπιμένετε εἰς τὰ ἴδια, σκεφθῆτε τί λύπη εἶναι διὰ ἡμᾶς, καὶ τί κατὰκρισις δι' ἐσὰς, διὰ νὰ μὴ εἴπω τίποτε ἄλλο. D

Ἄν ἠμποροῦμεν δὲ νὰ ἠσυχάζωμεν ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς καταστάσεως, διότι φροντίζωμεν διὰ τὴν ἰδίαν σας σωτηρίαν, ἄν καὶ μᾶς καθιστᾷ ἀνευθύνους τὸ ὅτι δὲν ἔχομεν τίποτε παραλείψῃ διὰ τὴν ἰδίαν σας πνευματικὴν οἰκοδομίαν.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ διδάσκαλος ἄχι ἄδικῶς ποιεῖ καὶ λυπεῖται, ὅταν ἐλέησῃ τὸν μαθητὴν του νὰ μὴ ἀφελῆται εἰς τίποτε ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν, παρὰ τὸ ἴδιόν του ενδιαφέρον, τὸν ἑαυτὸν του δὲ νὰ ἀγωνίζεται ματαίως.

Αὐτὰ λέγω τώρα, ἄχι διὰ νὰ λυπήω τὴν ἀγάπην σας, ἀλλὰ διὰ νὰ σὰς διεγείρω καὶ νὰ σὰς προετοιμάσω ὥστε οὐτε ἀπλῶς νὰ καταπονῆτε τὰ σῶμα μὲ τὴν νηστείαν, οὐτε ἀσκοπῶς καὶ ματαίως νὰ διέρχεσθε τὰς ἡμέρας τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς. Ἐ Καὶ ἄχι μόνον τὰς ἡμέρας τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ τὰς ὁποίας, δεδωῶς, καμμία δὲν ἐπιτρέπεται νὰ περᾷ ἀνακατηλύτως, ἀλλ' ἄν εἶναι θυνατόν, καθ' ἄλλην τὴν διάσκεψιν τῆς ζωῆς μας νὰ φροντίζωμεν, πᾶς νὰ προσθέτωμεν πνευματικὸν κέρδος, εἴτε διὰ προσευχῆς, εἴτε δι' ἐξαμολογήσεως, εἴτε διὰ τῶν καλῶν πράξεων, εἴτε δι' ἁσπιδίποτε ἄλλης πνευματικῆς ἐργασίας. Διότι ἐάν ὁ Παῦλος, ὁ τόσο πολὺς καὶ μέγας, * Ἐ παρ' ἄλλο ποὺ ἤκουσε μυστικὰ ῥήματα, τὰ ὁποῖα οὐδεὶς ἐγνώρισε μέχρι σήμερον, ἐβῶνασε δυνατὰ τὰ ἐξῆς ἀρκίζομαι διὰ τὴν καύχησιν, ποὺ ἔχω γιὰ σὰς, ὅτι καθ' ἡμέραν πεθαίνω* ἐδίδασκεν ἡμᾶς, ὅτι τόσο ἐξετίθετο εἰς τοὺς κινδύνους διὰ τὴν εὐσεβείαν, ὥστε καθ' ἡμέραν ἐξοῦσε μὲ τὸν ἄβυθον τοῦ θανάτου. Καὶ αὐτὸ ποὺ δὲν ἐδέχετο ἡ φύσις (διότι ἄλλο θὰ ὑποκώωμεν εἰς ἐνα θάνατον), κατάρωνεν ἢ φιλοτιμία τῆς διαθέσεως, ἄν καὶ ὁ φιλόθρονος Θεὸς τὸν διατηροῦσε περισσότερο εἰς τὴν ζωὴν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων.

*Ἐκείνος, λοιπόν, κατάρωνσε τόσο πολλὰ καὶ ἐθαίνετο ὡσάν ἄγγελος ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐφρόντιζε καθ' ἡμέραν Ἐ διὰ τὸ πνευματικὸν κέρδος καὶ ἀντιμετώπιζε τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας κινδύνους καὶ συνεκέντρωνε πνευματικὸν πλεῖον πρὸς χάριν του καὶ δὲν ἐσταματοῦσε ποτέ. Ἐνῷ ἡμεῖς, ἄχι μόνον στερούμεθα ὅλων αὐτῶν τῶν καταρ-

θυμάτων, αλλά και έχουμε υποταγή εις τοιαύτου είδους ελαττώματα ώστε τὸ μόνο προσὸν ποὺ ἔχομεν εἶναι αὐτὸ, ποὺ εἶναι ἱκανὸ νὰ μᾶς ἀδηγήσῃ εἰς τὸ θαράσθρον τῆς καταστροφῆς.

Κατόπιν τούτων πᾶς θὰ ἀπολογηθῶμεν, ἐφ' ὅσον δὲν ἐπιβεκνύομεν κομμίαν προσπάθειαν τοῦλάχιστον νὰ διορθώσωμεν αὐτά;

Ποία ἐλλείψις σωτηρίας θὰ ὑπάρξῃ, ὅταν εὐρεθῇ, ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος πολλές φορές, ἔχει, ἔχει μόνον ἐν ἐλάττωμα, ἀλλὰ και περισσότερα, ὅτι εἶναι και ἀργίλος, και ἀκόλαστος, και πλεονέκτης, C και κακολόγος και θυμώδης και οὔτε αὐτὰ θέλει νὰ διορθώσῃ, οὔτε νὰ ἀρχίσῃ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς.

Αὐτὰ λέγω και δὲν θὰ πείσω νὰ λέγω διὰ νὰ φροντίσῃ γρήγορα ὁ καθένας ἀπὸ αὐς, ποὺ με ἀκούτε, νὰ εὐρητὸ κατ'ἀλλήλου διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ φάρμακον, ἀπὸ ὅσο ἔδω λέγονται, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ὑγείαν του και, ἀφοῦ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰ πάθη ποὺ τὸν ἐνοχλοῦν, νὰ καταστήσῃ ἱκανὸς διὰ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἀγώνα.

Καὶ συμβαίνει με τοὺς ἀσθενεῖς νὰ μὴ ἀφελούνται ἀπὸ τὰ φάρμακα, ποὺ τοὺς χορηγεῖ πολὺ συχνὰ ὁ ἰατρός, διότι αὐτοὶ ἔχει μόνον δὲν τὰ δέχονται, ἀλλὰ και τὰ ἀπομακρύνουν, ἀφοῦ τὰ ἐπιθέσῃ ὁ ἰατρός, λόγῳ τοῦ πόνου και ἔτσι δυσχεραίνουν τὸ ἔργον του, D ποὺ εἶναι ἡ θεραπεία των.

Κανεῖς, δάδαια, ποὺ σκέπτεται λογικὰ δὲν θὰ κατηγορήσῃ τὸν ἰατρὸν, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς ἰσχύος του πλευρὰς ἐπραξέ τὰ πάντα (διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ ἀσθενοῦς). Ἔτσι συμβαίνει και με ἡμᾶς ἔδω, ποὺ, με τὴν πνευματικὴν μας διδασκαλίαν, οὐς ἐχορηγήσαμεν τὸ κατ'ἀλλήλου φάρμακον. Εἶναι, λοιπὸν, ἰδικὸν σας ἔργον νὰ ἀπαλλαγῆτε ἀπὸ τὴν ἀσθενίαν και νὰ ἀποκτήσετε τὴν πνευματικὴν ὑγείαν, ἀφοῦ δεχθῆτε τοὺς πόνους τῆς θεραπείας.

Ἔτσι και οἱ οἱ ἴδιοι θὰ ἀισθανθῆτε μεγάλην χαρὰν διὰ τὴν ὑφέλειαν και ἡμεῖς θὰ δοκίμομεν ἔχει μικρὰν κατηγορίαν, βλέποντες ἀειμένους ποὺ ὑπέφερον προηγουμένως, νὰ ἀποκαθίστανται ταχέως εἰς τὴν ὑγείαν.

Ε. Παρακαλῶ, λοιπὸν, τὸν καθένα σας, ἀπὸ τώρα νὰ φροντίσῃ, ἐν, θεοβίαις, δὲν ἔχει γίνῃ ἤδη αὐτὸ, νὰ ἀποκόψῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴν και ἀπὸ τὴν εὐσεβῆ σκέψιν του, ἐκεῖνο τὸ ἐλάττωμα, ποὺ διεπίστωσαν ὅτι τὸν ἐνοχλεῖ περισσότερο ἀπὸ τὰ ἄλλα πάθη και νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ αὐτὸ ὀριστικῶς, ἀποκόπτον ἐκ τῆς ψυχῆς και χρησιμοποιοῦν τὴν

εὐσεβῆ σκέψιν ὡς πνευματικὴν μάχαιρον.

Και, ἐν θελήσωμεν νὰ προσέδωμεν, θὰ διαπιστώσωμεν, ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἔχει δώσει ἀρετικὴν σκέψιν και ἱκανὴν νὰ κυριαρχῇ τῶν παθῶν ποὺ γεννῶνται ἐντὸς μας. ⁸⁸ Α Διὰ νὰ μέσωμεν δὲ νὰ μὴ ἀδιοφοροῦμεν διὰ τὴν ἀρετὴν μας, ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος ἔχει ἀφήσει χάριν ἡμῶν γραπτῶς, διὰ τῶν βιβίων Γραφῶν, τοὺς βίβλους και τὴν δόξαν βλων τῶν ἁγίων, οἱ ὁποῖοι, ἐν και τῆς αὐτῆς με ἡμᾶς φύσεως, κατ'ἄρθεσαν νὰ γίνουεν ἐνἀρετοι.

Ἰησοῦς ὁ μακάριος Παῦλος εὐχ' εἶχε τὴν αὐτὴν με ἡμᾶς ἀνδρωπίνην φύσιν;

Δὲν θὰ πρᾶσω δὲ νὰ ἀναφέρωμαι συνεχῶς εἰς αὐτόν, διότι κατέχωμαι ἀπὸ σφοδρὰν ἀγάπην πρὸς τὸν ἄνθρωπον και ἀπαρῶ ὅταν βλέπω εἰς τὴν ψυχὴν του, ὡς εἰς κάποιον πρωτότυπον εἰκόνα, τὴν περιφρόνησίν του διὰ τὰ πάθη, τὴν ὑπερβολικὴν του ἀνδρείαν, τὴν θερμότητα τῆς ἀγάπης του πρὸς τὸν Θεὸν και σκέπτικμαι, ὅτι ἕνας ἀνθρώπος κατ'ἄρθεως διὰ τῆς θελήσεώς του νὰ συνενώσῃ B εἰς τὸ πρόσωπόν του βλος τὰς ἀρετάς; ἐνῶ ὁ καθένας ἀπὸ ἡμᾶς δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιτύχῃ οὔτε τὸ ἐλάχιστον.

Ποῖος, κατόπιν τούτου, θὰ ἀπαλλάξῃ ἡμᾶς τῆς δεδαίσεως κολάσεως; Διότι ἐκεῖνος εἶχε τὴν ἴδιαν με ἡμᾶς ἀνθρωπίνην φύσιν, τὸν ἐδοκίμοσαν τὰ ἴδια πάθη, ἔζησε εἰς τόσον δυσκόλους καιροὺς, ὑπέφερε καθημερινῶς τρόπον τινὰ συρρόμενος και σπαρασσόμενος, διεσῆρτο δὲ δημοσίως ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ κηρύγματος, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐγκατέλειπον ἔτσι, ὅταν πολλές φορές ἐνόμιζον αὐτὸν πεθαμένον⁸⁹ και δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἀνήγαγον εἰς ἔργον τὴν φωνικὴν των διδασίαν.

Ἰγπὸρχει κανεῖς μεταξύ ἡμῶν, C τόσον ἐνἀρετος γλωσσῶ ἀντιος ὅτι ἔχομεν πείσει και ἔχομεν παραδοθῆ εἰς ἀδιαφορίαν; Ἄλλ' εἶναι ἀνάγκη, ἔχει ἀπὸ ἐμέ, ἀλλ' ἀπὸ τὸν ἴδιον νὰ ἀκούσατε διὰ τὰ καταρθέματα, και διὰ τὸ βάρος, τὸ ὁποῖον ἐπέβλεκυε, ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος τῆς εὐσεβείας, καθημερινῶς. Ἡσυγκάσθη δὲ νὰ διηγῆθῃ τούτα, λόγῳ τῆς ἀπάτης τῶν ψευδοπροσέδωτων⁹⁰

88. Ἐνοεῖ ὁ τερὸς Πλάτων πρὸς ἀκαγεράστου; διαγμὸς και τὰς ταλαιπωρίας, ποὺ ἔπασσεν ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν σου ὁρθεῖν και τὰς ὁποῖας περιγράφει εἰς B' Κορινθ'. II και εἶπε: Ἐπιτέρες, ἔμοι, ἀπαιτῶσαι τοὺς ἐπὶ μέρους τῶν Ἰουδαίων διαγμῶς, κατὰ τὰς ἐκείνης ἐπιπέθεως πολλὰς νὰ χρεῖ τὴν ἑσῆν σοα, ὅς ἐν ἄνθρωποι; Φιλίπποις, Ἰεροσολήμοις, Ἐφέσῃ και ἄ.

90. Οἱ Ἰουδαῖοι τῶν ψευδοπροσέδωτων προσηλάθησαν νὰ κλονίσουν τὸ

Ἦτο, ὁμως, τοῦτο θαρρῆ ἔργον, δι' αὐτὸν, καὶ ἄχαρι, διότι δὲν ἤθελε νὰ φέρῃ εἰς φῶς καὶ νὰ διηγῆται αὐτά. Ἦ εἶχε δὲ τὸ θάρρος νὰ ἀπακαλῆ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀλασφαινοῦ καὶ δίκαιου. Ἀλλὰ ἡ ἀνάγκη νὰ κλεισθῇ τὰ στόματα τῶν κακῶν καὶ νὰ δώσῃ μικρὸν ἵκανοποίησιν εἰς τοὺς μαθητὰς του, τὸν ὑπεχάρωσε νὰ εἴπῃ μαζί με πολλὰ ἄλλα: Δι' ὅσα τοιαῦτα κανεὶς νὰ καυχῆθῃ, ἀρρῶνως ὁμιλῶ, τοιαῦτα καὶ ἐγώ.¹⁰ Κύτταξε εὐσεβῆ ψυχῇ, ὄχι μόνον θάρρος, ἀλλὰ καὶ ἀνοσίστον τὴν ἀνομάζει, διὰ νὰ διδάξῃ ἡμᾶς, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δηγοῦμεθα ὅσα ἔχουν γίνῃ ἀπὸ ἡμᾶς, ἐν, θεδαίως, μερικοὶ ἀπὸ ἡμᾶς ἔχομεν κάνει κάποιον καλόν, Ἐ οὕτε διευ ἀνάγκης, οὕτε καὶ ἐξ ἀνάγκης. Δι' ὅσα, λέγει, τοιαῦτα κανεὶς νὰ καυχῆθῃ, ἀρρῶνως ὁμιλῶ, τοιαῦτα καὶ ἐγώ, ποὺ σημαίνει δηλαδή, ὅτι τοιαῦτα νὰ πράξω ἔργον ἀφροσύνης, ἐπειδὴ πιεζομαι ἀπὸ μεγάλῃν ἀνάγκῃν. Ἑβραῖοί εἰναι, καὶ ἐγώ (εἶμαι Ἑβραῖος). Ἰσραηλίται εἰναι, καὶ ἐγώ (εἶμαι Ἰσραηλίτης). Ἀπόγονοι εἰναι τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ἐγώ (ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ εἶμαι).¹¹ Δι' αὐτά, λέγει, καυχῶνται ὅς μὴ νομίζουν ὅτι ἡμεῖς ἐμῆθα κατώτεροι, διότι καὶ ἡμεῖς συμμετέχομεν εἰς αὐτά.¹² Ἀ Ἐπειτα συμπληρώσας, εἰναι ὑπερέτοι Χριστοῦ, παραφρονῶν λέγω, περισσώτερον ἐγώ¹³ (ἐν, εἶμαι ὑπερέτης Χριστοῦ).

Κύτταξε, ἀγαπητέ μου, ἐδῶ τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς τοῦ μακαρίου τούτου. Δὲν ἠρέσθη δὲ νὰ ἀνομάσῃ αὐτὸ ποὺ ἔγινε ἀπὸ αὐτὸν (δὴλ. τὴν πράξιν τῆς καυχίσεως) τάλμην καὶ ἀφροσύνην, ἀν καὶ εὐρέθῃ εἰς τὸσον μεγάλην ἀνάγκην, ἀλλ' ἔσταν ἐπρόκειτο νὰ ἀποδείξῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὑπερτεροῦντα αὐτῶν πολὺ πέρα τοῦ κανονικοῦ, διὰ νὰ μὴ φαντασθῆ κανεὶς, ὅτι λέγει αὐτά ἀπὸ ὑπερηφάνειαν, ἀποκαλεῖ, πάλιν, αὐτὸ ποὺ εἶπε, μονολεκτικῶς ἀφροσύνην. Μήπως δὲν γινώσκω, ὅτι πράττει κάτι εἰς τοὺς πολλοὺς

Ἀποστολικὸν κῆρος τοῦ Παύλου με ἀνοικαντίας. Σκοπὸς τῶν ἡτο ἡ διδάσκων διατέθειον ἔσταν πρὸς τὸ γίνεσθαι ἀνοικαντὸν τοῦ Ἐβανγγέλιου ὅς ἡ ἀνάγκη τῆς ἡμεῶν ἐκ μέρος τῶν Χριστιανῶν τῶν τελευταυτικῶν διατέθειον τῶν νόμο καὶ πρὸ κανὸν τῆς παρανομίας κ.λ.π. Ὁ ἄσ. Παῦλος ἀνακαίεται νὰ πολεμήσῃ αὐτῶν καὶ νὰ ἀνακαίεται τῶν ἀποστολικῶν τῶν ἀξιώσεως. Τὸ ἰδεῖσθαι κανεὶς τῆς Β' πρὸς Κορινθίους ἀποστολῆς, εἰς τὸ ὅσπον παραπέμπεται ἐνταῦθα ὁ ἄγιος Ἰωάννης ὁ Χριστοστόμους, ἀποκαλεῖ ἀνοικαντὸν εἰς τὰς ἀνοικαντίας, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἐν ἀπολογισμῶν τοῦ ἔργου του, ὅσων εἶναι, εἰς τὸ ὅσπον ἀνοικαντὸν διατέθειον κανεὶς τὴν ἀνοικαντίας, τὴν ἀνοικαντίας τῶν χαρακτηριστῶν του καὶ τὸ ἔσταν τῶν ἡμεῶν αὐτῶν.

10. Β' Κορινθ. 11, 21.
11. Β' Κορινθ. 11, 22.
12. Β' Κορινθ. 11, 22.

συνθηκαίμενον, Ἐ ὄχι ὁμως πρέπει εἰς ἐμέ; Τοῦτο πράττει διότι πιεζομαι ἀπὸ μεγάλῃν ἀνάγκῃν, διὰ τοῦτο, λέγει, συγχωρησατέ με, ποὺ λέγω λόγια παραφροσύνης.

Πρέπει νὰ μιμοῦμεθα, ἔστω καὶ τὴν αἰσὶν αὐτοῦ, ἡμεῖς, ποὺ ἔχομεν ἐπάνω μας τόσα φορτὰ ἀμαρτημάτων, διότι πολλὰς φορές, ἐνὰ πολὺ μικρὸν κατόρθωμα, δὲν τὸ φυλάττομεν εἰς τὸ τομεῖον τῆς διανοίας μας, ἀλλὰ τὸ ἀποκαλύπτομεν καὶ τὸ διαδίδομεν γάρῃ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης καὶ ἔτσι στεροῦμεθα τῆς ἀμοιβῆς τοῦ θεοῦ, ἐνεκα τῆς ἀναμνήστου αὐτῆς φλυαρίας. Ἀλλὰ δὲν συμβαίνει κάτι τέτοιο εἰς τὸν μακάριον αὐτόν. Διατί; ὑπερέτοι εἶναι Χριστοῦ, λέγει. Ὁ παραφρονῶν λέγω, περισσώτερον ἐγώ. Κατόπιν, ὁμως, ἀναφέρει ἐκεῖνα, ποὺ οἱ ψευδοπύστολοι δὲν ἠδύνατο νὰ παρουσιάσουν. Διότι πᾶς οἱ ἔχθροι τῆς ἀληθείας διέπραττον τὰ πάντα διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὸ κήρυγμα τῆς εὐσεβείας, παρενοχλοῦντες τὰς σκέψεις τῶν ἀφελεστέρων; Ἄφου, λοιπὸν, εἶπε, Περισσώτερον ἐγώ, ἀπαριθμεῖ, κατόπιν, τὰ κατόρθωμάτα του, καὶ λέγει. Εἰς κόπους περισσώτερον, εἰς πλῆγὰς καθ' ὑπερβολήν, εἰς θανάτους πολλὰς φορές.¹⁴ Τί λέγεις; Εἶναι παράξενον καὶ περιέργον αὐτὸ ποὺ λέγεις. Διότι ἔμπορεῖς νὰ ὑπομείνης πολλὰς τῶν θάνατον; Ναι, λέγει, ἀν καὶ ὄχι εἰς τὴν πραγματικότητά, Ἦ ἀλλὰ εἰς τὴν σκέψιν, διὰ νὰ διδάσκῃ ἡμᾶς ὅτι εἰς τοιαύτου εἶδους κινδύνους ὑπεβάλλετο, γάρῃ τοῦ κηρύγματος ἐκείνου ποὺ ἤθελεν τὸν θάνατον του. Ἦ χάρις ὅμως τοῦ θεοῦ διεφύλαττε τὸν ἀληθινὸν ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν κινδύνων, ὅσπερ ἔτσι νὰ ἔμποκμιζομεν πολλὴν ὠφέλειον οἱ μαθηταὶ του.

«Εἰς θανάτους, λέγει, πολλὰς φορές. Ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἔλαβον πέντε φορές τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ματιγώσεως, τρεῖς φορές με ἐράβδισον, μίαν φορὰν με ἐλιθοβόλησαν, τρεῖς φορές ἐναυάγησα, ἐν ἡμερονύκτιον ἔμεινα εἰς τὸ πέλαιος, εἰς ὀδοπορίας πολλὰς φορές με κινδύον ἀπὸ ποταμοῦς, με κινδύνους ἀπὸ ληπτάς, κινδύνους ἀπὸ ὁμοεθνεῖς μου, κινδύνους ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς, κινδύνους μεσῶ τῶν ψευδοδιδασκῶν, κινδύνους εἰς τὴν πύλιν, κινδύνους εἰς ἔρημα μέρη, κινδύνους εἰς τὴν θάλασσαν.» Ἐ Ἄς μὴ ἀπαρτῶμεθα ἄπλως, ἀγαπητοί, αὐτά, διότι ἐν ἔκαστον ἐξ αὐτῶν μὴ ἀπακαλύπτει πέλαιος δυσκολιών. Διότι δὲν εἶπεν μίαν ἀπλῶς ὀδοπορίαν, ἀλλὰ, λέγει, εἰς ὀδοπορίας,

13. Β' Κορινθ. 11, 23.
14. Β' Κορινθ. 11, 24-26.

πολλὰς φορές. Ὅτε ὁμίλησε περὶ κινδύνου ποταμῶν, ἀλλὰ περὶ πολλῶν καὶ διαφόρων κινδύνων, τοὺς ὁποίους ὑπέμεινε μετὰ μεγάλης δυνάμεως. Καὶ λέγει πάλιν μετὰ ἀπὸ ἄλλα αὐτά. ¹⁵ Ἄ Μὲ κόπον καὶ μόχθον, ἀνίπνος, πολλὰς φορές, μὲ πείνον καὶ δίψαν, νηστικός πολλὰς φορές, εἰς τὸ κρῦν χωρὶς ἐνδύματα ἄκτος τῶν ἄλλων (ἐνν. ὑπὲρ τῶν τῶν Κύριον).¹⁶

Κύτταξε, πάλιν, ἄλλα πάλαντος κινδύνων. Διότι, λέγων, ἔκτος τῶν ἄλλων, ὄφραγε νὰ ἐνοηθῆι ὅτι ἐκεῖνος, ποὺ παρέλειψε, εἶναι περισσώτερα ἀπὸ ἐκεῖνα, ποὺ εἶπε. Καὶ δὲν ἐστοχάσθηε μέχρις ἐδῶ, ἀλλὰ πάλιν μᾶς ὁμιλεῖ διὰ τὰς φροντίδας τοῦ ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ διὰ τὰς πιέσεις ἐκ μέρους τῶν δικαίων, τὰς ὁποίας ὑπέμεινε, λέγων «Ἡ καθημερινή μου φροντίς, ἡ μέριμνα ὄλων τῶν Ἐκκλησιῶν.¹⁷ Εἶναι δὲ τοῦτο τὸ κατόρθωμα ἀρκετὸν, καὶ ἂν ἐτύχαιε νὰ εἶναι τὸ μοναδικόν, νὰ τὸν ἀνυψῶσι εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς. Β

Ἡ μέριμνα, λέγει, ὄλων τῶν Ἐκκλησιῶν, ὄχι μίαις ἢ δύο, ἢ τριῶν, ἀλλὰ ὄλων τῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησιῶν. Διότι, καθὼς ὁ ἥλιος διατρέχει τὴν γῆν καὶ ἀκτίζει τὰς ἄκτινας του, ἔτσι καὶ ὁ μακάριος οὗτος περιήρχετο ὅλην τὴν οἰκουμένην φροντίζων καὶ μεριμνῶν διὰ τὰς Ἐκκλησίας.

Εἶδες τὴν εὐρύτητα τῆς ψυχῆς του; Εἶδες τὸ μέγεθος τῆς ἀκτίνας του; Καὶ μίαις ἀποκρίπτεται ἀπὸ ἄλλα ὅσα ἔχουν λεχθῆι τὸ ἐν συνεχείᾳ λεγόμενον. Διότι ποῖος, λέγει, ἀσθενεὶ καὶ δὲν ἀσθενῶ; ποῖος πίπτει καὶ δὲν καίομαι; ¹⁸ Ὁ Πόση, πράγματι, εἶναι ἡ φιλαστοργία τοῦ ἀνθρώπου τούτου! Πόση ἡ ἀγρυπνία! Πόση ἡ μέριμνα! Ποῖα μητέρα κατασχίζεται ἔτσι εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς, ὅταν τὸ παιδί τῆς ἔχει πυρετὸν καὶ ἀνίσταται εἰς τὸ κρεβάτι, ὅπως ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἠσθάνετο ὑπὲρ τῶν ἀσθενῶν καθὲς τόσον καὶ ἑκάιστο ὑπὲρ ἐκείνων ποὺ ἔπιπτον.

Παρατήρησε δὲ μετὰ προσοχῆς, πᾶσον τινίζει τὴν λέξιν. Δὲν εἶπε, ποῖος πίπτει καὶ δὲν λυπαῖμαι ἐγώ, ἀλλὰ καίομαι λέγει, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν ἐντασιν τῆς λύπης καὶ νὰ δείξῃ ὁμοῦν τι εἶδος ἐσωτερικῆ φωτιᾶ τὸν ἔκαιε δι' ἐκεῖνους, ποὺ ἔπιπτον (εἰς τὴν ἁμαρτίαν).

Δ Γνωρίζω ὅτι παρέτεινα πολὺ τὴν διδασκαλίαν καὶ

15. Β' Κορινθ. 11, 91.

16. Β' Κορινθ. 11, 28.

17. Β' Κορινθ. 11, 89.

εἶχα ἀποφασίσει νὰ τὴν συντομεύσω, διὰ νὰ δυνήθῃτε νὰ ἀνακουφισθῆτε ὀλίγον ἀπὸ τὸν κόπον τῆς νηστείας, ἀλλὰ δὲν ἀντελήφθημ πὺς παρουσῆ ἔτσι ἡ γλῶσσα μου, ἐβρεθείς ἐντὸς τοῦ πλοῦτου τῶν κατορθωμάτων τοῦ ἁγίου ἐκεῖνου, ὡς ὑπὸ σφοδροῦ παρασυρθεὶς ρεύματος ὕδατων.

Διὰ τοῦτο, προκειμένου νὰ σταματήσω τὸν λόγον, παρακαλῶ τὴν ἀγάπην σας νὰ διατηρῆ συνεχῶς τοῦτον εἰς τὴν ἀκρίβειαν καὶ νὰ ἐνθυμηθῆτε διαρκῶς, ὅτι ἔχων οὗτος τὴν αὐτὴν μὲ ἡμᾶς ἀνθρώπινην φύσιν, καὶ ὑποφέρων ἀπὸ τὰ ἴδια πάθη, καὶ κατῶν ἐπάγγελμα μικρὸν καὶ ὀσμυαντὸν καὶ ῥάπτων δέρματα,¹⁹ καὶ παρομένον εἰς ἐργαστήριον, ἀπήλασε ἐξοικειωτῆς ἀνωθεν τιμῆς. Β Τοῦτο δὲ διότι ἔλαβε τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ ἀφιέρωσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τοὺς κόπους τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ καταστήσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἱκανὸν διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τίποτε δὲν ἐμπόδιζε καὶ ἡμεῖς νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ἴδια, ἐὰν δεδωκῆς θελήσωμεν νὰ παρουσιάσωμεν τὰ ἴδια μᾶς (ἐνν. κατορθώματα, τὰ ὁποῖα ὁμοῦ ἐπιτυγχάνονται διὰ τῶν αὐτῶν ἀγώνων). Διότι εἶναι φιλότιμος ὁ Δεσπότης καὶ θέλει νὰ σκεθῶν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ λάβουν γνώσιν τῆς ἀληθείας.¹⁹

¹⁹ Ἄς κάμωμεν, λοιπόν, ἀξίους τοὺς ἑαυτοὺς μᾶς καὶ ἄς ἀναλάβωμεν, ἀπὸ τώρα, μὲ θερμὴν προθυμίαν τὸν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἀγῶνα καὶ ἄς καταστήσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μᾶς καταλλήλους, διὰ τῆς διαρκείας τῶν παθῶν μᾶς, ²⁰ Ἄ πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Πνεύματος, τῆς ὁποίας, εἶθε, νὰ ἀξιώθωμεν ὅλοι, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου, εἰς τὸν Πατέρα, συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα, ἀντικει ἡ δόξα, ἡ δυνάμις, ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Γένοιτο.

18. Ὁ Ἄπ. Παῦλος, ὡς γνωστόν, ἔκαε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ σαρκοποιῆ, καὶ μετὰ κρυφίας ἔλαγε ὅτι δὲν ἔβριε εἰς κανὴν ἔθνος καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας καὶ κτῶν καὶ τὴν συνεργασίαν τοῦ ὑπερῆρτον αἰ χείρας αὐτοῦ, διακρίνων τὰς χεῖρας του.

19. Α' Τιμ. 2, 4.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΩΔΕΚΑΤΗ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΔΕΜΙΟΓΡΑΦΙΑΣ. ΑΥΤΗ (ΕΙΝΑΙ) Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΔΕΜΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΗΣ, ΟΤΕ ΕΤΡΑΒΙΖΕΤΕ ΟΣΑΝ ΒΑΗΜΙΟΓΡΑΦΗΜΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΗΝ.¹

Β Ἄς ἐκπληρώσωμεν σήμερον τὴν ὑπόθεσίν μας, καὶ ἄς ἀρχίσωμεν τὴν συνήθη διδασκαλίαν, καὶ εἰς τὴν συνέχειαν τῶν ἡθῶν λεχθέντων ἄς προσθέσωμεν ὅσα πρέπει νὰ λεχθῶν τῶρα. Διότι γνωρίζετε ὅτι διαζήμεθα νὰ προχωρήσωμεν καὶ ἐπιθυμοῦμεν αὐτό, ἀλλὰ ἢ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας πρόνοιαν ἐκίνησε τὴν γλώσσαν μας εἰς τὰς πρὸς αὐτοὺς συμβουλίας.

Καὶ ἄλλοτε μὲν, ἐπιθέτομεν, μὲ πολλὰς παρακλήσεις καὶ συμβουλίας, τοὺς (πνευματικῶς) ἀσθενεῖς ἐκ τῶν ἀδελφῶν, τοῦ λόγου κακῆς συνήθειας δὲν μετέχουν εἰς τὸν πνευματικὸν αὐτῶν σύλλογον καὶ περιορίζουν τὴν χαρὰν μας ἐκ τῆς ἁγίας ἑορτῆς, Ἐ νὰ μὴ ἀπομακρύνωνται ἐπὶ πολὺ ἀπὸ τὴν παῖμνιν τοῦ Χριστοῦ, οὕτε νὰ πλανῶνται μακρὰν τοῦ πνευματικοῦ τούτου σκευῆ², μετὰ δὲ τὴν ἀναταλὴν τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης³ νὰ εἶναι κοτ' ὄνομα μὲν καὶ μὲ λόγια μαζί μας, εἰς τὴν πραγματικότητά δὲ νὰ ἀκολουθοῦν τοὺς καθήμενους εἰς τὸ σκότος⁴ καὶ προσηλωμένους εἰς τὸ ἀσθενὲς φῶς τοῦ λύχνου Ἰουδαίου. Ἄλλοτε δὲ, παρακαλέσωμεν νὰ ἔλθουν ταχέως εἰς τὴν πνευματικὴν πρόσκλησιν, οἱ ἁμῆτοι ἐκ τῶν προσερχομένων ἐδῶ καὶ ἀφοῦ ἀποτινάξουν κάθε (πνευματικῆν) ἀκνηρίαν καὶ ἄδιαφορίαν, μὲ θερμὸν πόθον καὶ προθυμίαν, νὰ ημεροτομωθοῦν **Δ** διὰ τὴν ὑποδοχὴν τῆς βασιλικῆς διακείας καὶ νὰ σπεύσων πρὸς θεῖον τοῦ χαρίζει τὴν ἀφῆσιν τῶν ἁμαρτημάτων καὶ παρέχει τὰ ἀναρίθμητα ἀγαθὰ μὲ ἀφθονίαν.

1. Γεν. 2, 4.
2. Σκευὴ εἶναι ὁ κεντρικὸς μέρος τοῦ Ναοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἵσταται τὸ ἑκακροῦσμα καὶ παρακολουθεῖ τὴν θύλακιν.
3. Ἡλιος τῆς δικαιοσύνης χαρακτηρίζεται ὁ Χρῆστος ὡς φωτίζων τοὺς ἐν χάριτι καὶ ἀπὸ θεοῦ καθήμενους ἀνθρώπους διὰ τῆς πνευματικῆς του διδασκαλίας.
4. Ματθ. 4, 16. Οὐκὶς ἐξεπληρώθη ἡ σχετικὴ προσηλαία τοῦ Ἰσραὴλ (Ἦσ. 42, 7).

Ἐλάθομεν δὲ τὴν ἀμύδουσαν εἰς ἡμᾶς πρόνοιαν, νὰ χορηγήσωμεν, εἰς ἀκείνους τοῦ σφάλλου, εἰς τὸ ἔργημα τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα καὶ ζημιώνονται πολὺ, νομίζοντες τοῦτο μακρὸν, κατὰλληλον εἰς τὸ τραῦμα τῶν θεραπειῶν. Καὶ εἰς τοὺς ἀμύδους προσεφέρομεν τὴν κατὰλληλον διδασκαλίαν. Ἐπόμενον εἶναι, λοιπὸν, σήμερον νὰ παροῦσθωμεν κοινὴν πνευματικὴν ἐπίαν, ἐφ' ὅσον ἐστὶ ἀσθενεῖς εἰς τὰ κατεπέγοντα ἐκ τῶν νοσημάτων καὶ χορηγήσωμεν τὸ ἀναγκαῖον εἰς αὐτά.

Καθὼς δὲ δικαιολογημένα δὲ μᾶς κατηγοροῦσε κανεὶς, ὅτι παρήλθεν ὁ κατάλληλος καιρὸς, προτοῦ φροντισώμεν διὰ τοὺς ἀδελφούς μας, **Β** ἐφ' ὅσον παρεκλίναμεν ἐκείνους τοῦ ὑποφέρουν καὶ συνεχίσωμεν, ἀφίσταντες τὴν διδασκαλίαν των, εἴτοι τώρα εἶναι ἐπόμενον πάλιν νὰ φέρωμεν ἐνωπίον μας τὰ ἐκ τοῦ μακαρίου Μωυσέως ἀναγνωσθέντα, ὥστε, λαμβάνοντες τὸ κέρδος ἐξ αὐτῶν, νὰ ἀναχωρήσωμεν διὰ τὰς οἰκίας μας. Καὶ τοῦτο διότι ἐκάωμεν τὴν διδασκαλίαν, ²² **Α** καὶ ἐπληρώσωμεν τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐδάλαμεν τὰ σπέρματα εἰς τὸν πνευματικὸν αὐτῶν ἄγρον καὶ τίποτε δὲν ἔχει παραληρῆ ἔξ ὧρων ἠμποροῦσαν νὰ γίνων ἀπὸ ἡμᾶς. Νᾶ, λοιπὸν, τί πρόκειται νὰ ἀκούσωμεν.

Αὕτη εἶναι, λέγει, ἡ θεία τῆς δημιουργίας τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτε ἐτελείωσε ὅταν ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πάντα τὰ φυτὰ τοῦ ἀγροῦ, προτοῦ γίνων ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ κάθε χόρτον ἀγροῦ, προτοῦ νὰ θλαστήσῃ. Διότι δὲν εἶχε βρέξει ὁ Θεὸς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἄνθρωπος δὲν ὕπῃχε διὰ νὰ κολλιερῆ τὴν γῆν. Πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐπότιζε ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς.² **Β**

Πρόσεξε, πάλιν, τὴν σύνεσιν τοῦ θαύμαστοῦ τούτου προφήτου, μᾶλλον δὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι, ἀφοῦ μᾶς διηγῆθῃ κεχωρισμένως ὅλα ὅσα ἀφοροῦν εἰς τὴν δημιουργίαν, καὶ τὰ ἔργα τῶν ἑξ ἡμερῶν, καὶ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὴν παρακληθῆσαν εἰς αὐτὸν ἔξουσίαν ἐξ ὧρων τῶν δημιουργημάτων, τοῦ φαίνονται, τώρα πάλιν ἀνακεφαλαιώμεν διὰ αὐτὰ, λέγει Ἄτῃ εἶναι ἡ θεία τῆς δημιουργίας τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτε ὀλοκλήρωθῃ. Ἄξιζι ἐδῶ νὰ προσπαθῶμεν νὰ ἀνεύρωμεν, διὰ ποῖον λόγον νομοῶζει αὕτη θείαν οὐρανὸν καὶ γῆς, ἂν καὶ παρέχει αὕτη πολλὰ ἄλλα καὶ μᾶς διδάσκει καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα, καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν δικαί-

5. Γεν. 2, 4-6.

ων, και διὰ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ, C καὶ διὰ τὴν ἐπιείκειαν,⁷ ποῦ ἔδειξε εἰς τὸν πρῶτον θύρωτον καὶ εἰς δολόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ δι' ἄλλα πολλά, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπαριθμήσωμεν αὐτὴν τὴν στιγμὴν.

Νὰ μὴ ἀπορήσῃς, ἀγαπῆτέ, διότι εἶναι σύνθετος τοῦτο εἰς τὴν θεῖαν Γραφήν, νὰ μὴ μᾶς διηγῆται παντοῦ δια κεχωρισμένως, ἀλλὰ νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὰ πολλὰ γενεὰ, ἀφήνουσα τὰ ὑπόλοιπα νὰ ἐξετάζωνται ἀπὸ εὐσεβεῖς ἀνθρώπους ποῦ δέχονται αὐτὰ. Καὶ διὰ νὰ ἐνοήσῃς, ὅτι ἔτσι εἶναι, σὰς καθιστῶ τοῦτο σαφές ἀπὸ ὅσα ἤδη ἔχουν ἀναγνωσθῆ. Διότι ἀφοῦ μᾶς ὅδισαξ, ἡ θεία Γραφή, κεχωρισμένως, B τὴν δημιουργίαν ὄλων προηγουμένως, τώρα δὲν τὰ μνημονεύει ὅλα, ἀλλὰ λέγει· αὐτὴ εἶναι ἡ θεία δημιουργία τοῦ οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὅτε ἐτελείωσεν ὅταν ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ὑπόλοιπα.

Βλέπετε πῶς στρέφει συνεχῶς τὸν λόγον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ ἀφήνει εἰς ἡμᾶς νὰ ἐνοήσωμεν ἐξ αὐτῶν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα. Διότι ὅταν λέγῃ οὐρανὸν καὶ γῆν, τὰ εἶπε δια μὴ δι' ὀλίγων καὶ ὅσα εἶναι εἰς τὴν γῆν, καὶ ὅσα εὐρίσκονται εἰς τὸν οὐρανόν. Καθὼς, λοιπὸν, δὲν λέγει δια τὰ ἐπὶ μέρους κατὰ τὴν διήγησιν τῶν δημιουργημάτων, ἀλλὰ μνημονεύει τὰ γενεὰ B καὶ δὲν μᾶς ἀνοκφέρει ὅλα κεχωρισμένως, ἔτσι καὶ δολόκληρον τὴν θείαν, ὡνόμασε θείαν δημιουργίαν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ἃν καὶ περιέχει πολλὰ ἄλλα, ἀφήνοντας εἰς ἡμᾶς νὰ σκεπτικόμεθα διὰ τῆς ἐνθυμήσεως τούτων, ὅτι δια ὅσα φαίνονται περιέχονται κατ' ἀνάγκην εἰς αὐτὴν καὶ ὅσα εὐρίσκονται εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ὅσα εὐρίσκονται εἰς τὴν γῆν.

Ὅταν λέγῃ, ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πάντα τὰ φυτὰ τοῦ ἀγροῦ, προτοῦ νὰ γίνων εἰς τὴν γῆν, καὶ κάθε χόρτον ἀγροῦ, προτοῦ νὰ θλαστήσῃ. Διότι δὲν ἔδραξεν ὁ Θεὸς ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ ἀνθρώπος δὲν ὑπῆρχε διὰ νὰ καλλιερῇ τὴν γῆν.⁸ Ἡ Πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐπότιζεν ὅλην τὴν ἐπιφανείαν τῆς γῆς. Εἶναι πολὺς ὁ κρυμμένος θησαυρὸς εἰς τὰ σύντομα αὐτὰ λόγια, δι' αὐτὸ ἐπιβάλλεται νὰ ἀναπτύξωμεν αὐτὰ μὲ πολλὴν σύνεσιν, καθοδηρούμενοι ἀπὸ τὴν θεῖαν χάριν, καὶ νὰ σὰς καταστήσωμεν μετόχους τοῦ πνευματικοῦ τοῦ-

του πλοῦτου. Τὸ Πνεῦμα, λοιπὸν, τὸ Ἅγιον, ποῦ γνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων τὰ μέλλοντα, διὰ νὰ μὴ ὑπάρῃ εἰς τίποτε ἐκ τῶν ἐπομένων φιλοκλία, καὶ διὰ νὰ μὴ προστίθεται ἀπὸ τὰς ἰδικὰς μᾶς σκέψεις εἰς τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας τίποτε διαφορικὸν ἀπὸ τὴν θεῖαν Γραφήν, μνημονεύει πάλιν ὄλων κεχωρισμένως, διὰ νὰ ἀποστομῶσῃ τὴν ἀκόλαστον γλώσσον ἐκείνων, ποῦ ἐπιχειροῦν νὰ συμπεραφῆνται ἀνεσιχύντως. Διὰ τοῦτο, πάλιν, ἔδραξεν τὴν τάξιν, μὲ τὴν ὁποῖαν ἐδημιούργησεν, καὶ τὴν δημιουργηθῆ πρῶτα, τὴν ἔπειτα, καὶ ὅτι ἡ γῆ ἐδράξεν τὰ σπέρματα, B ὑπακούουσα εἰς τὸν λόγον καὶ τὰ προσταγμάτων τοῦ Θεοῦ καὶ παρήγαγε (ἢ γῆ) χωρὶς νὰ ἴτησῃ τὴν συνδρομὴν τοῦ ἡλίου (πῶς, ἄλλωστε, νὰ συνερῆσῃ, ἐφ' ὅσον δὲν εἶχε δημιουργηθῆ ἀκόμη!), αὐτὴ τῆς βροχῆς, ὅτε τῆς ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου,⁹ διότι αὐτὴ αὐτὴ εἶχε δημιουργηθῆ ἀκόμη.

Διότι τί λέγει: Ὅταν ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ κάθε χόρτον τοῦ ἀγροῦ, προτοῦ γίνῃ εἰς τὴν γῆν, C καὶ κάθε χόρτον τοῦ ἀγροῦ, προτοῦ νὰ θλαστήσῃ. Διότι δὲν εἶχε ὄραξεν ὁ Θεὸς ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, καὶ ἀνθρώπος δὲν ὑπῆρχε διὰ νὰ καλλιερῇ τὴν γῆν. Πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐπότιζε ὅλην τὴν ἐπιφανείαν τῆς γῆς. Μὲ αὐτὸ θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι μὲ τὸν λόγον τοῦ καὶ μὲ τὸ προσταγμα ἔλαβον ὑπαρξιν, ἐκεῖνα, ποῦ δὲν ὑπῆρχον προηγουμένως, καὶ ἐκεῖνα ποῦ δὲν ὑπῆρχον, ἐφανέρωσεν ἡμῶν.¹⁰ Χόρτος, ποῦ προέρχεται ἐκ τῆς γῆς. Ὅταν λέγῃ χόρτον, ἐνοεῖ ὅλα τὰ φυτὰ. Καὶ διδάσκουσα ἡμᾶς περὶ τῆς βροχῆς, πάλιν ἡ θεία Γραφή προσέθεσε διότι δὲν ἔδραξεν ὁ Θεὸς ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, D τὸ ὁποῖον σημαίνει, ὅτι δὲν εἶχε κατέλθει ἀκόμη ἡ βροχὴ. Καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ μᾶς φανερώνει ὅτι δὲν ἐγχεῖσθη ὅτε ἡ ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου. Διότι, λέγει, ἀνθρώπος δὲν ὑπῆρχε διὰ νὰ καλλιερῇ τὴν γῆν. Καὶ ἔτσι διὰ μίαν φωνάξιν δυνατὰ εἰς ὅλους τοὺς μεταγενεστέρους, ὅτι ἀκούοντες αὐτὰ ἐνοήσατε, πῶς δια τὰ ἐκ τῆς γῆς προερχόμενα δημιουργηθῆσεν ἐξ ἀρχῆς, χωρὶς τὴν φροντίδα τῶν καλλιερῶντων τὴν γῆν. Μὴ ἀποδίδετε εἰς ἐκείνους τὰς φροντίδας αὐτὰς (τῆς δημιουργίας τῶν φυτῶν), ἀλλὰ εἰς τὸν λόγον

7. Ὁ ἅγιος δημιουργηθῆ κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν.

8. Ὁ ἀνθρώπος δημιουργηθῆ κατὰ τὴν ἕκταν ἡμέραν.

9. Ἰδιαιτέρως ταῖς εἰς τὸν Πατῆρ, ὅτι τὰ πάντα δημιουργηθῆσεν ἐκ τοῦ μηθένος καὶ διὰ μόνου τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ.

6. Ἡ ἀπεκάλυψις τῆς ἀναπαύσεως τοῦ Πατρὸς καὶ ἡ ἀποστολὴ αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἀνακαλεῖ τὴν μεγαλύτερον ἀνακαλεῖται καὶ φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀμαρτανότατον ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μοναδικὴν ἴδω ἀναπαύσεως του.

καί τὸ πρόσταγμα ποῦ ἐδόθη εἰς αὐτὴν (τὴν γῆν) ἐξ ἄρχῃς παρά τοῦ δημιουργοῦ αὐτῆς. Ἐ ἦτο ἀρκετὸν τὸ πρόσταγμα τοῦ δημιουργοῦ. Ἐγιναν δὲ ἅλα αὐτὰ διὰ τὰ μάθαιεν, ἔτι δὲν ἐχρειάσθη τὴν βοήθειαν τῶν ἄλλων στοιχείων διὰ τὰ δόξῃ τοὺς καρπούς τῆς.

Τὸ πλέον θαυμαστόν, ὅμως, καὶ παράδοξον εἶναι, ὅτι αὐτὸς τώρα, ποῦ μὲ τὸν λόγον του προκάλεσε τὴν ἀλάσθησιν ἀκαθάρτων φυτῶν, καὶ ἀπέδειξε τὴν δυνάμειν του, ποῦ ὑπερβαίνει τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν, ἐθεμελίωσε ἐπὶ τῶν ὕδατων τὴν γῆν, ποῦ εἶναι τόσον βαρεὰ καὶ τόσον κόσμον φέρει ἐπὶ τῶν ὕδατων τῆς, καθὼς ὁ προφήτης λέγει: Ὁ θεμελίωσας ἐπὶ τῶν ὕδατων τὴν γῆν.¹⁰ Ποῖος ἀνθρώπινος νοῦς θὰ δυνηθῆ νὰ κατανοήσῃ αὐτά; ¹¹ Ἄ Ἐπεὶ δὲ οἱ ἄνθρωποι, ὅταν οικοδομοῦν οἰκίας, σκέπτονται προηγουμένως διὰ τὰ τοποθετήσασθαι τὰ θεμέλια, καὶ ἂν ἴδωσι, ἔτι ἔκει ὑπάρχει ὑγρασία, δὲν τὰ τοποθετοῦν προτοῦ ἀπομακρύνουσι καὶ τὸ παραμικρὸν ἴχνος ἐξ αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ὁ δημιουργὸς τοῦ παντός δημιουργεῖ ἀντιθέτως ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν διὰ τὰ ἐνωσίως τὴν ἀπερίγραπτον δύναμιν, καὶ ἔτι, ὅταν θελήσῃ, τὰ ἴδια αὐτὰ στοιχεῖα, ποῦ ἔχουν ἀντίθετον τὴν ἐνέργειάν των, ὑπηρετοῦν τὸ πρόσταγμα τοῦ δημιουργοῦ των.

Ἢ καὶ διὰ τὰ ὅσες γίνῃ τοῦτο περισσότερον σαφές, ἂς γυμνάσωμεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν σκέψιν μας, καὶ κατόπιν θὰ προχωρήσωμεν εἰς ἄλλο (σημείον τοῦ λόγου). Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀντίθετον εἰς τὴν φύσιν τῶν ὕδατων, τὸ νὰ φέρουν ἔτσι θερμὸ σῶμα. Εἰς τὴν γῆν, πάλιν, ἀντίθετον εἶναι τὸ νὰ στηρίζεται εἰς τοιαύτων θεμέλιον. Καὶ διατὶ ἀπορεῖς; Καὶ ἂν θελήσῃς νὰ ἐρευνησῇς κεχωρισμένως ἅλα, ὅσα ἔχουν γίνει, θὰ ἀνακαλύψῃς τὴν ἄπειρον δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ καὶ ὅτι κατευθύνει τὰ πάντα μὲ τὴν θέλησίν του.

Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖ κανεὶς καὶ εἰς τὴν περὶπτωσιν τοῦ πυρός. Τοῦτο παρ' ἄλλον, ποῦ ἔχει καταστρεπτικὴν ἐνέργειαν καὶ ἄλλων κυριαρχεῖ καὶ κατακαίει λίθους, ὧσα αἶμα, ξύλα, καὶ τὸν αἰθέρα ἐκόλωσε ἀφανίζει, κἀφικε ἀδελφεὶς εἰς αὐτὸ τὸ μέσον τῆς καμίνου τοὺς ποῦδες¹² καὶ δὲν ἐπι-

10. Ψαλμ. 136, 6.

11. Ἐνωστὸς τοὺς τρεῖς πατέρας, τοὺς ἁγίους ὁ θεολόγος τῆς Βαβυλώνας Νεβουχοδονόσορ, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλῆμ τὸ 587 π.Χ. καὶ τὴν ποδερὰν ἐκείνην ἀρχαίων χιλιῶν Ἰουδαίων, ἐβρίσθη εἰς τὴν καυμένην καμίνον, ἐπειδὴ ἤρθησαν νὰ προσκυνήσων τὴν εἰκόνα του. Οἱ τρεῖς πατέρες ἐδόθησαν κατὰ θαυμαστὸν τρόπον, ὅ δὲ θεολόγος μετανόησεν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ἐκείνην καὶ ἔβρισκε τὸν θεὸν τῶν τριῶν τούτων πατέρων.

ραξε τὰ ἀπαλά καὶ φθαρτὰ σώματά των, ἐπειδὴ διάταξεν ὁ δημιουργός.

Καὶ δὲν πρέπει νὰ θαυμάσῃς μόνον τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ἐπέταξε τὰ σώματά των, ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἐπέδειξε τόσην πεφωρίαν τὸ σπερματικὸν λογικὴν αὐτὸ στοιχεῖον, ὅσην οὔτε νὰ εἴπῃς ἡμπορεῖς. Διότι οὔτε τὰς τριχὰς κατέστρεψεν, ἀλλὰ τοὺς ἐκόλωσε καὶ τοὺς εἴχε εἰς τὸ μέσον, καὶ τοὺς διαφύλακτε ἀκαρσίους καὶ ἀδελφεὶς τοὺς θαυμαστοὺς θείκινους παῖδας ἢ ὁσία τοῦ πυρός, ὑπακούουσαι καὶ ὑπηρετοῦσαι τὸ πρόσταγμα τοῦ Δεσπότη. Ἦσαν δὲ τόσον ἐλεύθεροι, ὡς νὰ ἐβάδιζον εἰς λιθάδι καὶ κῆπον. **Δ**

Καὶ διὰ τὰ μὴ νομίση κανεὶς ὅτι δὲν ἦτο τὸ θέαμα αὐτὸ ἐνέργεια πυρός, ὁ φιλόφρωνος Δεσπότης δὲν ἔδωκε τὴν ἐνέργειάν του, ἀλλὰ ἄφησε τὴν καυστικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν καὶ τοὺς δούλους του διαφύλακτε ἀδελφεὶς. Διὰ τὰ μάθουσι δὲ, ἐκείνοι ποῦ τοὺς ἐρωτῶσι εἰς τὴν καμίνον, πῶς εἶναι τοῦ Θεοῦ ἡ δύναμις εἰς αὐτούς, μὲν ἔδειχεν τὴν ἐνέργειαν του τὸ πῦρ καὶ τοὺς κατέκαε. Ἢ ἂν καὶ ἦσαν ἀπ' ἐξου, αὐτοὺς δὲ προσφύλασεν εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

Εἶδες, λοιπόν, πῶς τὸ καθένα ἀπὸ τὰ (φυσικὰ) στοιχεῖα, μετατρέπεται πρὸς τὴν ἀντίθετον οὐσίαν, ὅταν θέλῃ ὁ Δεσπότης; Καθὼς δὲ τὸ πῦρ ἀπεχωρεῖ καὶ ἔχονε τὴν ἐνέργειάν του, εἰ ἔκεινους ποῦ ἦσαν μέσα, ἐνῶ τὴν διατηροῦσε διὰ τοὺς ἀρκασιμαίους ἔξω, ἔτσι καὶ τὰ ὕδατα θὰ ἴδωμεν ἄλλους μὲν νὰ καταποντίζουσι, εἰς ἄλλους δὲ νὰ ἀποχωροῦν, ὥστε νὰ διέρχωνται ἀδελφεὶς. ¹³ Ἄ Θυμηθῆτε τώρα τὸν Φαραὶ καὶ τοὺς Αἰγυπτίους καὶ τὸν λαὸν τῶν Ἑβραίων, οἱ μὲν Ἑβραῖοι μὲ τὴν προσταγὴν τοῦ Δεσπότη, διέδομον τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, προπορευομένου τοῦ μεγάλου Μωϋσέως, ὡσὸν νὰ ἐβάδιζον ἐπὶ ξηρᾶς, οἱ δὲ Αἰγυπτῖοι μὲ τὸν Φαραὶ κατέποντισθῆσαν, ὅταν ἤθελησαν νὰ διέλθουν τὴν ἴδιαν ὁδόν.¹⁴ Ἔτσι καὶ τὰ στοιχεῖα (τῆς φύσεως) γνωρίζουσι νὰ σέβωνται τοὺς δούλους τοῦ Δεσπότη καὶ νὰ συγκρατοῦν τὴν ὁρμὴν των. Ἡμεῖς ποῦ ἔχομεν ταμῆθ' μὲ λόγον ὡς μιμηθῶμεν τὴν ἀπόλυτον ὑποταγὴν τῶν ἄλλων τούτων στοιχείων, καὶ ἂς προσέξωμεν, Ἢ ὅσοι εἴμεθα θυμώδεις, ὄργιλοι, ὅσοι καταχόμεθα ἀπὸ τὰ ἄλλα πῶθ', λόγῳ (πνευματικῆς) ἀνητησίας, διότι προδίδο-

¹³ Ἐκαστὸς οἱ τρεῖς πατέρες ἀπεκάλειν ὁμόλογον ἀντιστάσαν εἰς θελήσει ἀνεπιμενάως εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ (ἀν. β, 26).

¹⁴ Ψαλμ. κσθ. 24.

μεν τὴν σωτηρίαν μας. Ποίος δὲ συγγνώμης θὰ ἀξιώθῃ ὁ ἄνθρωπος, ποῦ ἀφήνῃ τὴν ὀργὴν τοῦ ἐξοπίου κατὰ τοῦ πλησίον του, ἀρνούμενος νὰ συγκρατήσῃ τὸν θυμὸν του παρὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Δεσπότη, ὅταν τὸ πῦρ, ποῦ εἶναι τόσο σφοδρὸν καὶ καταστρεπτικὸν δὲν ἐπέτραξε σώματα φθορὰ καὶ τόσο ἀπαλά; Καὶ τὸ ἐκπληκτικώτερον εἶναι ὅτι τὸ πῦρ ποῦ ἔχει αὐτὴν τὴν οὐσίαν, δηλαδὴ νὰ καίῃ, δὲν ἀπέδειξε τὴν ἐνεργείαν του, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος, ποῦ εἶναι ζῶον ἡμερον, λογικόν, ἤτιον, κάμνει τὰ ἀντίθετα ἀπὸ τὴν φύσιν του καὶ ἔνεκα ἀκηρίας (πνευματικῆς) κατατῆρξίς εἰς τὴν ὀμότητα τῶν θηρίων. C "Ἐνεκα τούτου ἡ θεία Γραφή προσηύρασε εἰς τὰ πάθη ποῦ ἐνοχλοῦν ἔτσι (τὰ ἀφύσικα καὶ σφοδρά) ὀνομασίας τῶν ἀλόγων (ζῴων), εἰς πάλιν δὲ περὶπτώσεις καὶ ἐκ τῶν θηρίων εἰς τοὺς τιμηθέντας μὲ λόγον (ἄνθρώπους)". "Ἄλλοτε μὲν ὀνομάζουσα σκύλους ἔνεκα τῆς ἀνακαυχίας καὶ τῆς μικρότητος κοκύλοι, λέγει, ἀλαλαί, μὴ δυνάμενοι νὰ γαυγίσουν".¹⁸ Ἄλλοτε δὲ διὰ τὴν νωχέλιαν ἵππουσ' ἐπίσφι ἔγινον ἵπποι θηλυμενεῖς, καὶ ἕκαστος ἐχραμέτιζε πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον του.¹⁹ Ἄλλοτε, πάλιν, βουοῦς, ἔνεκα τῆς ἀχαριστίας καὶ τῆς ἀνοησίας. Διότι, λέγει, παρεδόθη μὲ τὰ ἀνόητα κτήνη καὶ ὀμώθη μὲ αὐτὰ.²⁰ Ἄλλοτε ὀνομάζει αὐτοὺς λέοντας καὶ λεοπαρδάλεις, ἔνεκα τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς ἀρπακτικότητος καὶ ἄλλοτε ἀσπίδας (θερεῖς δηλητηριώδεις), ἔνεκα τῆς δολιότητος. Δηλητηριῶν, λέγει, ἀσπίδων ὑπάρχει κάτω ἀπὸ τὰ χεῖλη των.²¹ D "Ἄλλοτε τοὺς ἀπακαλεῖ θερεῖς καὶ ἐχίνας (θερεῖς φαρμακεροῦς), ἔνεκα τοῦ δηλητηρίου καὶ τῆς δολιότητος, καθὼς ἔλεγον καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης, "Ὅσοις γενεὰ ἐχιδνῶν, ποῖος οὐκ ἐπέδειξεν νὰ ἀποφύγῃ τὴν μέλλουσαν ὀργήν;" Καὶ ἄλλα κατάλληλα ὀνόματα ἀποδίδει εἰς τὰ πάθη διὰ τὰ ἐντροπῶν καὶ ἐπανελθῶν εἰς τὴν Ἰδικὴν των εὐγένειαν, νὰ εἰσηύδουν πρὸς τὴν φύσιν των, καὶ νὰ προτιμήσουν τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰ πάθη των, εἰς τὰ ὅποια παρέβωσαν τοὺς ἑαυτοῦς των, ἔνεκα τῆς ἀκηρίας των.

"Ἄλλὰ δὲν ἀτελήθησαν πῶς ἐν τῇ ὀργῇ τοῦ λόγου ἐφθάσαμεν εἰς αὐτὰ. Ἄς ἐπανελθῶμεν, λοιπόν, εἰς τὸ θέμα μας E καὶ ἄς ἴδωμεν τί ἄλλο σήμερον θέλει νὰ μᾶς διδάξῃ

18. Ἦσ. 58, 10.
19. Ἦσ. 5, 8.
20. Ψαλμ. 88, 18.
21. Ψαλμ. 183, 4.
22. Ματθ. 8, 7.

ὁ μακάριος αὐτὸς προφήτης. Διότι, ἀφοῦ εἶπεν, αὐτὴ ἡ θεία δημιουργία τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, προχωρεῖ διὰ νὰ μᾶς διηγηθῇ μὲ μεγαλυτέραν ἀκριβείαν τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἐπειδὴ ἀνωτέρω εἶπε συντόμως, καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν.¹⁸ τώρα λέγει, ¹⁹ A καὶ ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον (ἀφοῦ ἔλαβε) χῶμα ἀπὸ τὴν γῆν, καὶ ἐνεύρωσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἔγινεν ὁ ἄνθρωπος ζῶσα ὑπαρξίς.²⁰ Μέγα, θαυμαστόν καὶ ὑπεράνω τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς εἶναι τοῦτο. Καὶ ἐπλασε, λέγει, ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ ἔλαβε χῶμα ἀπὸ τὴν γῆν. Καθὼς ἔλεγον περὶ ὄλων τῶν δημιουργημάτων, ὅτι ὁ δημιουργὸς τοῦ παντός ἐδημιούργησε τὰ πάντα ἀντιθέτως ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, διὰ νὰ φανερωθῇ B καὶ δι' αὐτοῦ ἡ ἀπέραντος δυνάμει αὐτοῦ, ἔτσι καὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου θεὸς ἀνακαλύψαμεν κάποιαν αἰτίαν. Διότι κύτταξε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσεν ἐπὶ τῶν ὑδάτων, γεγονός ποῦ δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἐνησησῇ ἡ ἀνθρωπὴ σκέψις ἀνευ πίστεως, καὶ ὅταν θελήσῃ, ὅλα τὰ ὄντα, καθὼς ἀπεδείξαμεν, κάμνει νὰ ἐνεργῶν ἀντίθετα ἀπὸ τὴν φύσιν των. Καθ' ὅμοιον, λοιπόν, τρόπον καὶ ἐπὶ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου τώρα μᾶς φανερώει κάποιο γεγονός ἡ θεία Γραφή. "Ἐπλασε, λέγει, ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ ἔλαβε χῶμα ἐκ τῆς γῆς. Τί λέγεις; Χῶμα ἀφοῦ ἔλαθεν ἐκ τῆς γῆς ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον; Ναι, λέγει, καὶ δὲν εἶπε ἀπλῶς γῆν, ἀλλὰ χῶμα, ὡς νὰ εἴπῃ κανεῖς, αὐτῆς τῆς γῆς τὸ λεπτότερον καὶ μικρότερον ἀξίως στοιχείον. C Σοῦ φαίνεται μέγας καὶ περιεργὸς ὁ λόγος, ἀλλ' ἐάν κατανοήσῃς ποῖος εἶναι ὁ δημιουργός, οὐκ μόνον δὲν θὰ ἀρηθῆς τὸ γεγονός ἀλλὰ καὶ θὰ θαυμάσῃς καὶ θὰ προσκυνήσῃς τὴν δυνάμειν του. Ἐάν δὲ πράξηται νὰ ἐξετάξῃς αὐτὰ σύμφωνα μὲ τὴν ἀσθενείαν τῶν σκέψων σου, εἶναι φυσικὸν σέκοι νὰ σὲ ἀδηγήσῃ εἰς τὴν σκέψιν, ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ σῶμα ἐκ τῆς γῆς ἀλλὰ πλῆθος, ἡ δοσρακόν, δὲν θὰ ἡμπορούσεν, ὡμῶς, νὰ γίνῃ τέτοιο σῶμα (ὅπως τὸ ἀνθρώπινον σῶμα). Βλέπεις, λοιπόν, ὅτι ἐάν δὲν ἀντιληφθῶμεν τὴν δυνάμειν τοῦ δημιουργοῦ καὶ δὲν καθησυχάζωμεν τὰς σκέψεις μας, ποῦ ἔχουν πολλὴν ἀδυναμίαν, δὲν ἡμποροῦμεν νὰ δεχθῶμεν τὸ ὄψος τῶν λεγομένων; Αὐτὰ ἔχουν ἀνάγκην τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεως, καὶ ἔχουν D ἔτσι διατυπωθῆ μὲ πολλὴν συγ-

18. Γεν. 1, 27.
19. Γεν. 2, 7.

κατάδοσαν και διά την ἰσκίην μας ἀδυναμίαν.

Καί τὸ ἄλλο, ποῦ εἶπε, Ἐπίλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον, καὶ ἐνεφύσησεν, εἶναι ἀνάξιον τοῦ Θεοῦ (δὲν πρέπει νὰ λέγεται περὶ τοῦ Θεοῦ), ἀλλὰ πρὸς χάριν μας ἐκτίθει αὐτὰ ἔτσι ἡ θεία Γραφή καὶ διά την ἰσκίην μας ἀσθένειαν (πνευματικῆν). Τοῦτο δὲ πράττει διὰ νὰ δυναθῶμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ὄψος ἐκεῖνο, ἀφοῦ καταστῶμεν ἄξιοι τῆς μακροθυμίας του (ἐνεκα τῆς ὁποίας διετυπώθη τόσο ἀπλῆ ἢ περὶ κόσμου, καὶ ἀνθρώπου διδασκαλία). Καὶ ἐπίλασε, λέγει, ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ ἔλαθε χάμα ἐκ τῆς γῆς. Ἐάν θελήσωμεν νὰ προσέξωμεν θὰ ἴδωμεν, ὅτι ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ λόγου γεννᾶται διδασκαλία ταπεινοφροσύνης, ὅχι κοπιώτερα τῆς προηγούμενης. Διότι θίαν κατανοήσωμεν, ἀπὸ ποῦ ἔλαθε τὴν ἀρχὴν τῆς ἡ φύσεως μας, ταπεινούμεθα, ἢ συγκεντρωνούμεθα καὶ σκεπτόμενοι τὴν οὐσίαν μας διδασκόμεθα νὰ εἰμεθα μετριόφρονες. Ἔτσι, φροντίζων ὁ Θεὸς διὰ τὴν σωτηρίαν μας, κατηύθυνε τὴν γλῶσσαν τοῦ προφήτου πρὸς διδασκαλίαν μας. Ἐπειδὴ δὲ, προηγουμένως, εἶπεν, ἡ θεία Γραφή, καὶ ἐκαίεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ τὸν ἔκαμεν, καὶ τοῦ παρέδωκεν τὴν ἐξουσίαν ἕλων τὴν δημιουργημάτων, διὰ νὰ μὴ παρασυρῆ ἀπὸ τὴν φαντασίαν του, καὶ ὑπερῆ τὰ δριὰ τοῦ, ἡλιασίων τὴν φύσιν του καὶ τὴν οὐσίαν του. ⁹⁷ Ἀ διὰ τοῦτο μᾶς ἐπισημαίνει τὸν τρόπον τῆς συστάσεως, τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας, πῶς ἀημιουργήθη καὶ ἀπὸ ποῦ προήλθεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος. Διότι ἐάν καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν, μετὰ τὴν γνώσιν, ὅτι ἐκ τῆς γῆς ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς συστάσεως, καθὼς τὰ ὑπεράματα καὶ τὰ ἄλλα ἴσα, παρ' ἄλλων ποῦ ἡ δημιουργία καὶ ἡ ἀσώματος οὐσία τῆς ψυχῆς παλλὴν ὑπεραχὴν ἔχει χάρισι εἰς αὐτόν, χάρισι εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ — ἐνεκα αὐτῆς ἀκριδῶς ἔχει τὸ λογικόν καὶ ἔλαθε τὴν ἐξουσίαν ἕλων — εἴαν λοιπὸν καὶ μετὰ ταῦτα, ἐκεῖνος ποῦ προήλθεν ἐκ τῆς γῆς ἐφαντάσθη ὅτι εἶναι ἰσόθεος, ὁπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ θραεῶς. ⁹⁸ Ἐάν τὴν πρῶτην διηγήσιν ἐθεώρησεν ἐπαρκῆ ὁ μακάριος αὐτὸς προφήτης καὶ χάρις νὰ τὴν ἐπαναλάβῃ μᾶς διδάξαι μὲ ἀκριδείαν ἕλα, εἰς τοῖον παρολογισμὸν δὲν ἐφθάσαμεν;

Ἦντο, λοιπὸν, τὸ νὰ μάθωμεν ἀπὸ ποῦ ἔχομεν τὴν ἀρχὴν τῆς συστάσεως τῆς φύσεώς μας, εἶναι μέγιστον δι' ἡμᾶς εἰς διδασκαλίαν φιλοσοφίας. Καὶ ἐπίλασε, λέγει, ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ ἔλαθε χάμα ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς. Ἐπειδὴ ἀπηρῶντο πρὸς ἀνθρώπου, ποῦ δὲν ἠδύοντο νὰ ἐνοή-

σων μὲ ἄλλου τρόπον, παρ' ὅσον ἦτο δυνατόν νὰ ἐνοήσωμεν ἡμεῖς, μεταχειρίζεται τὰς χουδραειδεῖς αὐτὰς ἐκφράσεις, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι ἡ φιλανθρωπία τοῦ Δεσπότη ἠθέλησε, ὁ ἐκ τῆς γῆς πλασθεὶς ἄνθρωπος, Ὁ νὰ ἔχη καὶ οὐσίαν ψυχῆς λογικῆν, διὰ τῆς ὁποίας τὸ ζῶον τοῦτο θὰ ἀνεδεικνύετο πλήρες καὶ τέλειον. Καὶ ἐνεφύσησε, λέγει, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ πνοῆν ζωῆς. Ἐχάρισε, λέγει, εἰς τὸν ἐκ γῆς πλασθέντα ἄνθρωπον τὸ ἐμφύσημα, ποῦ ἦτο ζωοποιὸς δύναμις καὶ τοῦτο ἀπέτελεσε τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς του. Διότι προσέβαε: Καὶ ἔγινε ὁ ἄνθρωπος ζῶσα ὕπαρξις. Ἐκεῖνος, ποῦ εἶναι δημιουργητός, ποῦ προήλθεν ἀπὸ τὸ χάμα, ἔγινε ζῶσα ὕπαρξις, ἀφοῦ διέχθη τὸ ἐμφύσημα, τὴν ζωοποιὸν δύναμιν. Τί σημαίνει, ζῶσα ὕπαρξις; Ὅτι ἐνεργεῖ, ὅτι ὑπηρετεῖται ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ σώματος εἰς τὰς ἐνεργείας, καὶ ὅτι ἀκολουθοῦν τὴν θέλησίν τῆς. ^D

Ἄλλὰ δὲν γνωρίζω πῶς ἡμεῖς ἀντεστρέψωμεν τὴν σερῶν αὐτῆν, καὶ τόση ἔχει γίνῃ ἡ δύναμις τῆς κακίας, ὥστε νὰ τὴν ἐξαναγκάσῃ νὰ ἀκολουθῇ τὰς θελήσεις τῆς σαρκὸς καὶ ὑποχρεώσωμεν ἐκείνην (τὴν ψυχὴν), ποῦ πρέπει νὰ ἔχη θέσιν προκαθημένης δεσποίνης, νὰ ὑποτάσσεται εἰς τὰς ἐπιθυμίας αὐτῆς. Περιεφρονήσωμεν τὴν εὐγενικὴν τῆς καταγωγῆν καὶ τὴν ὑψηλὴν τῆς θέσιν καὶ ἐνῶ ἔπρεπε νὰ διατάσῃ, τὴν κατεβιβάσαμεν ἀπὸ τὸν θρόνον τῆς.

Φρόντισε νὰ ἐνοήσῃς τὴν τάξιν τῆς δημιουργίας καὶ τί ἦταν ὁ ἄνθρωπος, ποῦ ἀημιουργήθη καὶ σκέψου πρὸ τοῦ ἐμφυσήματος τοῦ Δεσπότη τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον κατέστησε ζῶσαν ὕπαρξιν καὶ ἔγινε ζῶσα ὕπαρξις. Ἐ Ἦτο ἀπλῶς εἰκὼν ἀψυχὸς καὶ χωρὶς ἐνεργεῖαν καὶ εἰς τίποτε χρήσιμος. Τὸ ἐμφύσημα, ποῦ ἔκαμεν ὁ Θεὸς εἰς αὐτόν, ἐκεῖνο εἶναι τὸ πᾶν, ἐκεῖνο εἶναι ποῦ ἔδωκε τὸσην τιμὴν εἰς αὐτόν. Καὶ διὰ νὰ τὸ ἐνοήσῃς αὐτὸ, ὅχι μόνον ἀπὸ τὰ ὅσα ἔγινον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ὅσα συμβαίνουν καθημερινῶς, κύτταξε τὸ σῶμα μετὰ τὴν ἀπομόκρυνσιν τῆς ψυχῆς πῶς φαίνεται ἀηδὲς καὶ χωρὶς χάριν. ⁹⁸ Ἀ Καὶ διατί λέγω ἀηδὲς καὶ χωρὶς χάριν; Εἶναι ἀνεπιθύμητον, δωμερόν, κακόμορφον, ἐκεῖνο ποῦ πρὸ ἀλγού, καθοδηγούμενον ἀπὸ τὴν ψυχὴν, ἦτο εὐχάριστον, χαρούμενον, ὡραῖον, συντετόν, ἐπιδέξιον εἰς ἔργα ἀγαθὰ. Αὐτὰ, λοιπὸν, κατανοοῦντες, καὶ ἐνθυμούμενοι τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς μας, δὲν πρέπει νὰ τὴν μολύνωμεν μὲ κακὰς πράξεις, καὶ νὰ πράττωμεν ἀνάξια αὐτῆς. Πρέπει δὲ νὰ προσέξωμεν, ὥστε νὰ μὴ τὴν ὑποτάξωμεν εἰς τὴν σάρκα καὶ φανῶμεν ἀχάριστοι καὶ ἀτηπαθεῖς, εἰς ἐκείνην ποῦ εἶναι τόσο εὐγενὴς καὶ ἔχει ἀ-

ζησθή τοσαύτης ύψηλης θέσεως, B Διότι χάρις εἰς τὴν οὐσίαν αὐτῆς (τῆς ψυχῆς), ἐὰν βελήσωμεν, θά ἠμπορέσωμεν, ἡμεῖς οἱ συνδεδεμένοι μὲ ὀλακὸν σῶμα, νὰ συναγωνισθώμεν μὲ τὰς δυνάμεις δυνάμεις, διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν κλίσεως, καὶ θαυμάζοντες ἐπὶ τῆς γῆς νὰ ζώμεν θείον οὐράνιον, νὰ συμπεριφερόμεθα δὲ κατὰ τοιοῦτον τρόπον. Ὡστε, ὅχι μόνον νὰ μὴ ὑπεροῦμεν ἐκείνων, ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν ἴσως καὶ κάτι ἐπὶ πλέον. Ἄλλὰ πῶς τὸ λέγω αὐτὰ. Διότι ὅταν ἔχη κανεὶς φθαρτὸν σῶμα καὶ συμπεριφέρεται ἔπως καὶ οἱ πνευματικαὶ δυνάμεις, διὰ ποῖον λόγον δὲν θά ἀξιώσῃ μεγαλύτερας ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἐφ' ὅσον διετήρησεν ἀκεραίαν τὴν ἀγνότητα τῆς ψυχῆς, παρ' ὅσον εἶναι ὑφίσταστο καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ σώματος; C Καὶ ποῖος θά ἠδύνατο, λέγει, νὰ ἐπιτύχη κάτι τέτοιο; Εὐλόγως τοῦτο ἔχει νομισθῆ ἀπὸ ἡμᾶς ἀκατόρθωτον, λόγω τοῦ μεγάλου πόνου τῆς ἀρετῆς. Ἐάν δὲ θέλῃς νὰ μάθῃς, ὅτι ταῦτο δὲν εἶναι ἀκατόρθωτον, σκέψου ἐξ ἀρχῆς μέχρι σήμερον ἐκείνους ποὺ ὤρθρξαν εὐάρεστοι²⁰ εἰς τὸν Δεσπότην, τὸν μέγαν ἐκείνον Ἰωάννην²¹ τὸν υἱὸν τῆς στείρας, τὸν πολίτην τῆς ἐρήμου, τὸν διδάσκαλον τῆς Οἰκουμένης Παύλου²² καὶ ὅλον τὸ ἀμέτρητον πλήθος²³ τῶν ἁγίων, οἱ ὅποιοι καὶ τὴν αὐτὴν εἶχον φύσιν μὲ ἡμᾶς καὶ τὰς αὐτὰς μὲ ἡμᾶς σωματικὰς ἀνάγκας, καὶ μὴ νομίσῃς ἀκατόρθωτον τὸ πρᾶγμα καὶ μὴ γίνεσαι περισσότερο ἀδιάφορος διὰ τὴν ἀρετὴν, D ἀφοῦ ἔλαβες τόσας ἀφορμὰς ἀπὸ τὸν Δεσπότην νὰ τὴν ἀκαλοῦσῃς μὲ εὐκολίαν. Καὶ διότι μεγάλα φάρμακα μᾶς ἔδωκεν ὁ φιλάνθρωπος Δεσπότης, γνωρίζων τὴν ἀσθενεῖαν τῆς διαθέσεώς μας, καὶ τὴν ἀσθένειαν, ὥστε χρησιμοποιῶντες αὐτὰ συνεχῶς καὶ ἐνθυμούμενοι τὴν ζωὴν τῶν μεγάλων καὶ θαυμαστῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, νὰ ἀδικοῦμεθα εἰς ἕλην καὶ νὰ μὴ ἀδιαφοροῦμεν περὶ τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν κακίαν καὶ τὰ πάντα νὰ πράττωμεν, διὰ

20. Εὐάρεστοι: γίνεται κανεὶς εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῆς σταθερᾶς πίστεως καὶ τῶν ἀγαθῶν ἔργων.

21. Ἡ μήτηρ Ἰωάννου τοῦ Προφήτου ἦτο στείρα, ἀγέννησε δὲ τὸν τὸν κατὰ τρόπον θαυμαστὸν εἰς μεγάλην ἡλικίαν (Λουκ. 1, 5-25).

22. Ὁ Ἅγ. Παῦλος χαρακτηρίζεται ὡς διδάσκαλος τῆς Οἰκουμένης, κατ' ὅσον εἰς αὐτὸν ἀπελείπει κυρίως ὁ θεοκρατικὸς τῶν Ἑθνικῶν.

23. Ἐκείνοι τὴν πρωτογενῆ ἀνεργοντικὴν ἐξέλιξιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἡ οποία εἰς ἀποδοκίμασιν τὴν θέλει προέκτασιν αὐτοῦ δὲν εἶχε μικρὰς ἀξίας καὶ ἡ ἑποικία ἔθηκε εἰς τὴν ἀνεργοντικὴν ἐνα ἀποτελεστικὴν πλῆθος ἁγίων καὶ μαρτύρων (Ἐβρ. 12, 1), καὶ ὅπως κοίμηται τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

νὰ μὴ κάμωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀκαίρους τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν (τῆς μελλούσης ζωῆς), τὰ ὅποια εἶθε ὀλοι ἡμεῖς νὰ ἀπολαύσωμεν, διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλοφρονητικῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ δύναμις, ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς ἀπεράτους αἰῶνας, Γέννητο.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΤΡΙΤΗ

99 Α ΚΑΙ ΕΣΤΡΕΨΕΣ ΚΥΡΙΟΣ Ο ΘΕΟΣ ΠΑΡΑΔΕΙΞΙΟΝ ΕΝ ΨΑΜ ΑΝΑ-
ΤΟΛΙΚΩΣ, ΚΑΙ ΕΠΟΘΕΤΗΣΕΝ ΕΚΕΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ, ΤΟΝ ΟΠΟΙΟΝ
ΒΑΝΗΠΟΙΗΣΕΝ.¹

Αὐτὴν τὴν πτωχὴν καὶ ἀπλὴν πνευματικὴν τράπεζαν προσπαθῶ νὰ σᾶς ἐτοιμάζω συνεχῶς καὶ καθημερινῶς, βλέπων τὸν διακῆν πόθον σας, καὶ τὴν πολλὴν ἐπιθυμίαν, καὶ προσηλωμένην τὴν σκέψιν, καὶ ὅλους ἀνασκωμένους εἰς τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν, παρ' ὅλων ὅτι γνωρίζω καλῶς τὴν πνευματικὴν μου πτωχείαν. Β' Ἐλπίζω δὲ ὅτι θὰ δεχθῆτε μὲ προθυμίαν τὰ λεγόμενα, ἐπειδὴ φλέγεσθε ἀπὸ μεγάλης ἐπιθυμίας, καθ' ὅσον καὶ μὲ τὰ ὕλκια φαγητὰ θὰ ἠδύνατο νὰ διαπιστώσῃ κανεὶς κατὶ παρόμοιον. Διότι, ὅταν ἔχουν μεγάλην ὄρεξιν οἱ παρακοιμημένοι εἰς γέδια, τρώγουν μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν τὰ προσκομιζόμενα φαγητὰ, καὶ ἂν ἀκόμη ὁ προσφέρων τὸ γέδια εἶναι ἀσημαντός καὶ ἡ τράπεζά του πτωχικὴ. Ἐνῶ, ἀντιθέτως, ὅταν οἱ προσκεκλημένοι εἰς τὴν τράπεζαν δὲν ἔχουν κομμίαν ὄρεξιν, δὲν προκύπτει κανὲν ἀφελος, καὶ ἂν ἡ τράπεζα εἶναι πλουσία καὶ τὰ φαγητὰ ἀφθονα, διότι δὲν ὑπάρχουν ἐκεῖνοι ποὺ θὰ ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ αὐτὰ. C Ἐδῶ, ὁμῶς, μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ προθυμία εἶναι μεγάλη καὶ ἡ τράπεζα πνευματικὴ, διὰ τοῦτο μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν καὶ ἡμεῖς θὰ παροβώμεθα εἰς τὰ θεῖα διδάγματα, γνωρίζοντες, ὅτι ἀπευθυνόμεθα εἰς προθύμους ἀκούας. Καὶ ὁ γεωργός, ὅταν ἔχη ἀγρὸν πλοῦσιον καὶ μὲ πολὺ χῶμα, ἀνοίγει τοὺς αὐλοκας, τὸ ὄργωνει, κόπτει τὰ ἀγκάθια καὶ ἀφοῦ τὸ περιποιηθῆ πολὺ καλὰ, ρίπτει μὲ ἀφθονίαν τοὺς σπόρους καὶ ἀνοίγει μὲ χρηστάς ἐλιπίδας καθημερινῶς τὴν δάστησιν, παρακοινοῦν τὴν γονιμότητα τῆς γῆς D καὶ ἔτοιμος νὰ ὑποδεχθῆ τὸν θερισμὸν μὲ πολὺ περισσώτερος καρπούς.

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡμεῖς, βλέποντες αὐθιγαμένην τὴν προθυμίαν σας, τὴν ἐπιθυμίαν μεγαλύτερον, τὴν προσπάθειαν νὰ εὐδοκμήσῃ, ἔχομεν χρηστάς ἐλιπίδας καὶ διασώμεθα νὰ προσφέρωμεν μὲ μεγαλύτερον προθυμίαν καὶ

1. Γεν. 9, 8.

προσπάθειαν τὰ καθ' ἡμᾶς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς ἀγάπης σας, πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ πρὸς δόξαν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ. Ἄς εὐλογοῦμεν, λοιπόν, εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν ὁσων ἀνεγνώσθησαν σήμερον, ἀφοῦ προηγουμένως κάμωμεν μικρὰν περίληψιν τῶν πρώην λεχθέντων. Εἶναι ἀναγκαῖον διὰ νὰ ἀψωμεν, ποῖον ἦτο τὸ θέμα, ποῦ μᾶς ἀπασχόλησε προηγουμένως καὶ εἰς ποῖον σημείον τῆς διδασκαλίας ἐφθάσαμεν.

Καὶ ἔπλασε, λέγει, ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἀφοῦ ἔλαβε χῶμα ἀπὸ τὴν γῆν, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπόν του πνοὴν ζωῆς, καὶ ἔγινε ὁ ἄνθρωπος ζῶσα ὕπαρξις.¹ Ἐκεῖνο ποῦ ἔλεγα τότε, τοῦτο θὰ εἶπα καὶ τώρα καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ λέγω, ὅτι εἶναι πολλὴ καὶ ἀνεκφραστός ἡ φιλανθρωπία τοῦ κοινῶ ὄλων δεσπότητος πρὸς τὸ γένος μας.

¹⁰⁰ Α Διότι πολλὴν ἀνεκτικότητα ἔδειξε διὰ τὴν σωτηρίαν μας, καὶ ἔκαμεν ἄξιον πολλῆς τιμῆς αὐτὸ ὄδῳ τὸ ζῆλον, τὸν ἄνθρωπον λέγει, καὶ μὲ λόγους καὶ μὲ ἔργα ἀπέδειξε τὴν μεγαλυτέραν, ἔξ ὅλων τῶν δημιουργημάτων, πρὸς αὐτὸν φροντίδα. Τίποτε δὲν ἀμποδίζει νὰ ἐξετάσωμεν διὰ τὴν ἀγάπην σας καὶ σήμερον τὰ ἴδια. Διότι, ὅτι γίνεται μὲ τὰ θυμιάματα, γίνεται καὶ μὲ τὰς Γραφάς, ὅπως δηλαδὴ μὲ τὰ θυμιάματα, ὅσον τὰ ἀνοκατεύμενα τῶσον περισσώτερον εὐωδιάζουν, ἔτσι καὶ μὲ τὰς Γραφάς, ὅσον περισσώτερον τὰς μελετᾶ κανεὶς, τῶσον περισσώτερον καθαρὰ δύναται νὰ διακρίνῃ τὸν κρυμμένον θησαυρὸν, B καὶ νὰ καρποῦται τὸν πολὺν καὶ ἀνεκφραστον πλοῦτον ἐξ αὐτῶν.

Καὶ ἔπλασε, λέγει, ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ ἔλαβε χῶμα ἐκ τῆς γῆς. Παρατήρησε ἀμέσως τὴν διαφορὰν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῶν λόγων. Διότι περὶ ὄλων τῶν ἄλλων ἐδίδαξεν ὁ μακάριος Μωϋσῆς τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας, λέγων, ὅτι εἶπεν ὁ Θεός, νὰ γίνῃ φῶς, καὶ ἔγινε φῶς. Νὰ γίνῃ στερέωμα καὶ, Νὰ συνασθῆ τὸ ὕδωρ, λέγει, καὶ νὰ γίνουσι φωσῆρες, νὰ θλαστήσῃ ἡ γῆ χλωρῶν χόρτων, καὶ νὰ παράγῃ τὰ ὕδατα ἐρπετὰ ἔμφυχα, καὶ νὰ παρήγῃ ἡ γῆ ζῶσα ὕπαρξις.¹ C Εἶδες πῶς μὲ τὸν λόγον ἐδημιουργήθησαν τὰ πάντα; Ἄλλ' ἂς ἴδωμεν, λοιπόν, τί λέγει περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον. Κότταξε πῶς διὰ τῆς ἀπλότητος τῶν λόγων,

3. Γεν. 2, 7.

B. Ἐπαναλαμβάνετε εἰς τὰ κῆρια σημεία τὸ δημιουργικὸν ἔργον ἐκείνης ἡμέρας, ὅς τοῦτο ἀπέδοται εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως καὶ προχωρεῖ εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου.

τούς οποίους μετεχειρίσθη ένεκα τής Ιδικής μας άδυναμίας, μαζί και τόν τρόπον διδάσκει τής δημιουργίας και τό εναλλασσόμενον και σχεδόν παρουσιάζει τόν Θεόν διά τά δαυλίωσα άνθρωπικώς, δημιουργούντα μέ τά χέρια του (τόν άνθρωπον) καθώς λέγει και άλλος προφήτης. Τά χέρια σου μέ δημιουργήσαν και μέ εσχημάτισαν.⁴ Διότι πές μου, Ή εάν άπλώς είχε διατάξει να διόση ή γή τόν άνθρωπον, δεν θα είχε πραγματοποιηθή ή προσταγή: 'Αλλά διά να μάς άφήση συνεχή περί του τρόπου τής δημιουργίας διδασκαλίαν, ώστε να μη νομίζωμεν ότι έχομεν κάτι περισσότερο από τήν φύσιν, διά τούτο μάς τά διηγείται όλα μέ ακρίβειαν και λέγει: έπλασεν ο Θεός τόν άνθρωπον, άφου έλαβε χάρμα από τήν γήν.

Κύτταζε και εις αυτό τήν τιμήν. Διότι δεν παίρνει άπλώς γήν, αλλά χάρμα, που είναι, θα ήμπορούσε να είπη κανείς, τό λεπτότατον στοιχείον τής γής και αυτό τούτο τό χάρμα, που έπήρε από τήν γήν, μέ τήν έπιτολήν του μετέτρεψεν εις σώμα. Ή καθώς τήν ούσιαν τής γής χωρίς να υφίσταται τήν δημιουργήσιν, έτσι και τώρα, όταν ήθέλησε μετέβαλε τό χάρμα που έλαβε εκ τής γής εις σώμα.⁵ Έδώ είναι καλόν να ανακηρύσσωμεν, εκείνο που έχει είπει ο μακάριος Δαυίδ. Ποίος δύναται να κηρύξη τά μεγάλα έργα του Κυρίου, να κάμη ακουστάς τάς προς Αυτόν δοξολογίας,⁶ καθ' όσον από τό χάρμα ανέδειξε ζών, και τόν άνόψωσεν εις τόσην τιμήν, και έκαμε τόσας ευεργεσίας εκ άρχής εις αυτόν, άποδεκνύων δι' όλων αυτών τήν φιλανθρωπίαν του.

Και ενεφύσησε, λέγει, εις τό πρόσωπόν του πνοήν ζωής, και έγινεν ο άνθρωπος ζώσα ύπαρξις. Μερικοί από τούς άγνώμονας,⁷ Α που δεν αντιλαμβάνονται τίποτε τό θεοπρεπέδες και κωιδονται από Ιδικάς των σκέψεις, και δεν καταλαβαίνουν τήν σχετικότητα των λόγων, επιχειρούν να λέγουν: ότι ή ψυχή προέρχεται εκ τής ούσίας του Θεού.

Άλλοί μινον εις αυτό τό πάθος και τήν παραφροσύνην. Πόσους δρώσεις καταστραφής ήνοιξεν ο διάβολος δι' εκείνους που θέλουν να τόν προτιμούσι; Και διά να μάθης, σκέψου πώς έρχονται αντιμέτωποι μεταξύ των. Διότι άλλοι μιν εκ αυτών, λέγουσιν, στήριζόμενοι εις τήν λέξιν. Ένε-

4. Ίαδ ΙΟ, 8. Ο στίχος αυτός είναι γνωστός και από τήν νεκράσιον ακουούσθαι.

5. Τονήσεται ή εκ τού μεγένος δημιουργία του σώματος και ή διά μένου του λόγου και του προστάγματος του ατόμου του ανθρώπου.

6. Ψαλμ. 138, 2.

φύσησαν, ότι εκ τής ούσίας του Θεού προέρχονται οι ψυχαι, άλλοι δε ότι αυτοι μεταβάλλονται εις τήν ούσιαν των ευτελών άλλων ζώων. Ποία άνορηία θα ήμπορούσε να ύπάρξη χειρότερα από αυτήν; Φέρονται δε αντιμέτωποι μεταξύ των προς τόν κοινόν, Β διότι έσκοπισθη ή σκέψις των, και ήγνόησαν τόν άληθή λόγον τής Γραφής και ως να ησθένησε ή όρασις τής διανοίας, άλλοι μιν τήν θεωρούν άνωτέρας τής άξίας της, άλλοι δε τήν ύπιστιμούν παρά τήν πραγματικήν της άξίαν.⁸ Διότι εάν πρόκειται να θέσσουν και στόμα εις τόν Θεόν, επειδή λέγει ή Γραφή, Ένεφύσησεν εις τό πρόσωπον αυτού, είναι ανάγκη να δώλουν και χέρια εις αυτόν, επειδή είπεν, Έπλασε τόν άνθρωπον.

Άλλα διά να μη φέρωμεν ενάτιόν σας τήν άνορηίαν αυτών, πράγμα που δεν θέλομεν, και διά να μη ξεαναγκασώμεθα να ομιλώμεν κατά τρόπον μη άρμόζοντα, δε άπομακρυνθώμεν μιν από τήν άνορηίαν και φρενοβλάβειαν εκείνην, C δε παρακολουθήσωμεν δε τόν σκοπόν τής Θείας Γραφής, που έμνησκει τόν έαυτόν της. Πρέπει, όμως, να μη προσέχωμεν εις τάς χουβροειδείς εκφράσεις, και να κατανοήσωμεν, ότι ή αίτια αυτών είναι ή Ιδική μας άδυναμία. Ούτε θα ήτο δυνατόν ο άνθρωπος να δεχθούσιν αυτά κατ' άλλον τρόπον, εάν δηλαδή δεν προσεφέροντο μέ τόσην άπλοικότητα.

Γνωρίζοντες, λοιπόν, τήν άδυναμίαν μας και ότι αυτά λέγονται περί του Θεού, έτσι δε δεχθώμεν αυτά, ως να λέγονται άληθώς περί του Θεού δηλαδή, χωρίς να καταβάλλωμεν τόν Θεόν εις σχηματισμόν ομαμάτων και σύμβουσι μελών, αλλά να τά έννοώμεν όλα κατά τρόπον άρμόζοντα εις Αυτόν. Δ Διότι τό Θεόν είναι άπλοόν, άσύμβουτον και άσχηματίστον.⁹ Εάν δε πρόκειται να λάβωμεν τόν έαυτόν μας ως βάση (άπαδείξως) και να αποδώσωμεν εις τόν Θεόν σύμβουσι μελών, διαπράττομεν σφάλμα καταλήγοντες εις έλληνικήν άσέβειαν.¹⁰ Όταν λοιπόν έκούσιν τήν

7. 'Ες προς τήν μέθεον έρμηγίας των βασικών αυτών χωρίων της Άγιης Γραφής ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος δεν ακολουθεί τάς άπόρητας, αλλά τήν μέσον και κανονικήν δδον, άπορρίπτον τάς υπερβολάς της άλληγορικης μεθόδου, αλλά και τήν εχρότητα και άβέλειαν της κατά γράμμα τοιαύτης. Ένεαυθα παρέχει χαρακτηριστικόν ύπόδειγμα της έρμηγίας του.

8. Τό θεόν δε καθόν πνεύμα έχει τάς ιδιότητας τάτας. Ή δει, έχει αρχήν και είναι άσέβουτος.

9. Έλληνικήν άσέβειαν εννοεί ο Ιερός Πατήρ τήν ειβωλολατρείαν, ή οποία φεραντόση τούς θεούς ως ανθρώπους και μέλιστα με τάς γνωστάς φοβέρας άδυναμίας των.

Γραφήν νά λέγη, Ἐπίλασεν ὁ Θεός τόν ἄνθρωπον, ἐνόησε τήν ἰδίαν δύναμιν, πού εἶπε, νά γίνη. Καί ὅταν ἀκούσης, ὅτι Ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοήν ζωῆς, τοῦτο νά σκέπτεσαι, ὅτι ἐφάνη καλόν εἰς αὐτόν, καθὼς ἐδημιούργησε τὰς ἀσώματος δυνάμεις, ἔτσι καί αὐτὸ τὸ σῶμα, τὸ προσερχόμενον ἀπὸ τὸ χάμα νά ἔχη ψυχὴν λογικὴν, πού νά δύναται νά χρησιμεύσῃ τὰ μέλη τοῦ σώματος. Ἐ Τὸ σῶμα, πού ἐδημιουργήθη σύμφωνα μετὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ Δεσπότη, εἶχε τὴν ἀνάγκη, καθὼς τὸ ὄργανον, ἐκείνου πού δὲ τὸ κινεῖ. Καθὼς σημαίνει μετὰ τὴν λύραν, ἡ ὁποία ἔχει ἀνάγκη ἐκείνου, πού μετὰ τὴν σφίλαν καί τὴν τέχνην του, διὰ τῶν καλλίων τῶν ἐρσικακίμων εἰς τὰς χεῖράς του δὲ ἀναπέμφῃ εἰς τὸν Δεσπότην τὴν ἀρμόζουσαν μελωδίαν. Ἐνεφύσησε, λέγει, εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοήν ζωῆς, καί ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος ζῶσα ὕπαρξις. Τί σημαίνει, Ἐνεφύσησε πνοήν ζωῆς; Τὸ σῶμα, λέγει, αὐτὸ πού ἐδημιουργήθη, ¹⁰² Ἄ ἠθέλησε καί διέταξε νά λάβῃ ζωοποιόν δύναμιν, ἡ ὁποία κατέστησε τὸ ζῶον ζῶσαν ὕπαρξιν, δύναμιν δηλαδὴ ἐνεργούσαν καί ἰκανὴν νά ἀποδεκνῆ διὰ τῆς κινήσεως τῶν μελῶν τὴν ἰκανότητά της.

Καί παρατήρησε καί εἰς αὐτὸ ἐδῶ τὴν διαφορὰν τοῦ θαυμαστοῦ τούτου λογικοῦ ζώου, ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τῶν ἀλόγων (ζῴων). Διότι περὶ αὐτῶν, λέγει, Νὰ παραγάγουν τὰ ὄντα ζῶντα ζῶα, Ὁμοίως καί ἐπὶ τῆς γῆς. Νὰ παραγάγῃ ἡ γῆ ζῶσαν ὕπαρξιν. Προκειμένου ὁμοίως περὶ τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἐγένετο ἔτσι, ἀλλὰ δημιουργεῖται προηγουμένως τὸ σῶμα ἀπὸ τὸ χάμα, ἅ καὶ κατόπιν δίδεται εἰς αὐτόν ἡ ζωοποιὸς δύναμις, πού εἶναι ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς. Ἐνεκα τούτου καί ὁ Μωϋσῆς ἔλεγε περὶ τῶν ἀλόγων, ὅτι τὸ αἷμα τοῦ εἶναι ἡ ψυχὴ του.¹⁰³ Εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὁμοίως, εἶναι κάποια οὐσία αἵματος καί ἀθάνατος, μετὰ πολλὴν ὑπεροχὴν ἐναντι τοῦ σώματος, τὴσιν μάλιστα, ὅση εἶναι φυσικῶν νά ὑπάρχῃ μεταξύ αἵλου καί ὀλικῆς πραγματικότητος. Ἄλλ' ἴσως δὲ ἠμποροῦσε νά ἐρωτήσῃ κανεὶς, διὰ ποῖον λόγον δημιουργεῖται πρώτα τὸ (σῶμα) μικρότερος ὄντος, ἐάν ἡ ψυχὴ εἶναι τὸ ἐυγενέστερον μέρος (τοῦ ἀνθρώπου), καί κατόπιν τὸ μεγαλύτερον ὄντος καί πολὺ ἀνώτερον τοῦτο; Δὲν βλέπεις, ἀγαπητέ, ὅτι τοῦτο ἔχει γίνεαι, προκειμένου καί περὶ τῆς κτίσεως; Διότι καθὼς ὁ οὐρανός, ἡ γῆ, ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καί ὅλα τὰ ἄλλα ἐδημιουργή-

10. Λευκ. 17, 11-14.

θησαν, καί τὰ ἄλλα ζῶα καί μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ὁ ἄνθρωπος, πού ἐπράκετο νά ἔχη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ὅλου αὐτά, ἔτσι καί εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου, δημιουργεῖται πρώτα τὸ σῶμα καί μετὰ ἡ ἐυγενέστερα ψυχὴ. Καθ' ὅν τρόπον τὰ ἄλλα ζῶα δημιουργοῦνται πρὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἐπειδὴ προορίζονται νά τὸν ἐξυπηρετήσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας του, ἔτσι δημιουργεῖται πρὸ τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα, διὰ νά ἐνεργῇ ἡ ψυχὴ διὰ τῶν κινήσεων τοῦ σώματος, ὅταν παραχθῇ σύμφωνα μετὰ τὴν ἀπόρρητον σοφίαν τοῦ Θεοῦ.¹⁰⁴

Ἐ Καί ἐφύτευσε, λέγει, ὁ Θεός παράδεισον εἰς τὴν Ἔδμ' ἀνατολικῶς καί ἐτοποθέτησε ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, πού ἐπίλασεν. Ἀμέως ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἀπαρτίθωσιν τῶν πρὸς αὐτὸν ἐνεργειῶν του, ἐπειδὴ ἀπέδειξε τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν ἄνθρωπον καί δι' αὐτόν τὰ ἐδημιούργησεν ὅλα καί τὰ ὠδήγησε ἐνώπιόν του. Καί ἐφύτευσε ὁ Θεός, λέγει, παράδεισον εἰς τὴν Ἔδμ' ἀνατολικῶς. Πρόσεξε, ἀγαπητέ καί ἐδῶ, ὅτι ἂν δὲν δεχόμεθα κατὰ τρόπον ἀρμόζοντα εἰς τὸν Θεὸν τοὺς λόγους κατ' ἀνάγκην δὲ εὐρεῶμεν εἰς θαδὸν κορημῶν. Τί δὲ ἦτο δυνατόν νά εἴπουν καί ἐπὶ τοῦ πορόντος (περὶ αὐτῶν τῶν λόγων), ἐκεῖνοι πού τοῖμοῦν νά ἐρμηνεύουν ὅλα ὅσα λέγονται (εἰς τὴν Γραφήν) κατὰ τρόπον ἀνθρώπινον; Ἐ Καί ἐφύτευσε ὁ Θεός, λέγει, παράδεισον. Τί λοιπόν πρὸς μου, ἐχρησίασθ' οὐκατάνη καί ἄλλα εἶδη γεωργίας καί φροντίδας διὰ νά καλλιεύσῃ τὸν παράδεισον; Μὴ γένοιτο. Καί ἐδῶ πάλιν τὸ, Ἐφύτευσε, ἔτσι πρὸς νά νοηθῇ, ὅτι διέταξε εἰς τὴν γῆν νά γίνῃ παράδεισον, ὥστε νά διαμενῇ εἰς αὐτόν ὁ δημιουργηθεὶς ἄνθρωπος. Ὅτι δὲ ἐδημιούργησε τὸν παράδεισον δι' αὐτόν, ἀκούσε αὐτὴν τὴν Γραφήν, πού λέγει, Καί ἐφύτευσε ὁ Θεός παράδεισον εἰς τὴν Ἔδμ' ἀνατολικῶς καί ἐτοποθέτησεν ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, πού ἐπίλασε. ¹⁰⁵ Ἄ Δι' αὐτὸ καί τὸ ὄνομα τοῦ τόπου περιέλασε εἰς τὰ διδάχια ὁ μακάριος Μωϋσῆς, διὰ νά μὴ ἠμποροῦν νά ἐξαιτατοῦν τοὺς ἀρελεστέτους, ὅσοι θέλουν ἀνοήτως νά φλυαροῦν καί νά λέγουν, ὅτι δὲν εἶναι εἰς τὴν γῆν ὁ παράδεισος, ἀλλ' εἰς τὸν οὐρανὸν καί νά ἀνεροπολοῦν τέτοιου εἶδους μυθολογίας. Διότι παρ' ὅλην τὴν ἀκριβείαν τῆς θείας Γραφῆς, δὲν ἔπαυσαν μερικοὶ, πού κοινῶνται διὰ τὴν

11. Ἡ δημιουργία ἠκολούθησε τὴν ἐκ τῶν ἀεικαυτέρων ἀπὸς τὰ συνθετώτερα καί ἐκ τῶν κατωτέρων πρὸς τὰ ἀνώτερα ποιεῖται, τὴν ὁποίαν καί ἡ ἰστορία λέγειται σήμερον.

12. Περιοχὴ ἐν Μεσοποταμίᾳ μεταξύ Τύγγου καί Εὐφράτου ποταμοῦ.

εδωλωττίαν και την σοφίαν των, να δημιουρνῶν ἀντίθετα ἀπὸ τὰ ὅσα ἔχουν γραφή. Λέγουν δέ, ὅτι ὁ παραδείσιος δὲν εἶναι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πολλὰ ἄλλα παρερμηνεύοντες, δὲν πιστεύουσιν ὅπως ἔχουν γραφή, ἀλλὰ τὰ ἀντίθετα, νομίζουν δηλαδὴ ὅτι τὰ περὶ τῆς γῆς λεχθέντα ἔχουν γραφή διὰ τὸν οὐρανόν. "Αν, μάλιστα, ὁ μακάριος Μωϋσῆς δὲν τὰ εἰθέτε με τὴν ἀπλότητα καὶ συγκατάθεσιν, με τὴν βοήθειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος,¹³ ποὺ κινῶσεν τὴν γλῶσσαν του, εἰς ποίαν παρονόησιν δὲν θὰ κατέληγον. Ἄν καὶ ἡ ἁγία Γραφή, ἐπεὶ θέλει κάτι τέτοιο νὰ μᾶς διδάσκῃ, ἐρμηνεύει τὸν ἑαυτὸν της, καὶ δὲν ἀφήνει νὰ πλανᾶται ὁ ἀκροατής; Ἄλλ' οἱ πολλοὶ παρακολουθοῦν, ἐκεῖνους ποὺ τὰ παρουσιάζουν ἔτσι, οἱ διὰ νὰ ἔχουν κάποιο κέρδος ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς, ἀλλὰ χάριν εὐχαριστήσεως, Ὡς διὰ ταῦτα δὲν σπεύδουν νὰ προσέξουν ἐκεῖνους ποὺ δύνανται νὰ ἀφελήσουν, ἀλλὰ περισσότερον ἐκεῖνους ποὺ ἤμποροῦν νὰ προκαλοῦν εὐχαρίστησιν. Ἐνεκα τούτου, σὰς παρακαλῶ, ἀφοῦ κλείσωμεν τὰ αὐτὰ μας εἰς βίβλους αὐτοῦς, νὰ ἀκολουθήσωμεν κατὰ γράμμα τὸν κανὸνα τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Καὶ ὅταν ἀκουήσῃς, ἀγαπήτῃ, ὅτι Ἐφύτευσε παράδεισον ὁ Θεὸς εἰς Ἐἰδὴ ἀνατολικῶς, τὸ μὲν, Ἐφύτευσε, νὰ τὸ ἀντιλαμβάνεσαι θεοπρεπῶς, τὸ μὲν, Ἐφύτευσε, νὰ τὸ ἀντιλαμβάνεσαι θεοπροπῶς, ὡς ἀναφερόμενον εἰς τὸν Θεόν, ὅτι δηλαδὴ διέταξε, τὸ ἐν συνεχείᾳ δὲ λεγόμενον νὰ πιστεύῃς, διότι ἔχει γίνει καὶ παράδεισιος, καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτὸν ὅπου ὑπέδειξεν ἡ Γραφή. Διότι τὸ νὰ μὴ πιστεύῃς κενεὶς εἰς ὅσα λέγει ἡ θεία Γραφή, ἀλλὰ με τὸ δικό του μυαλό νὰ προσθέτῃ ἄλλα, νομίζω ὅτι δύναται νὰ ἀδηγήσῃ αὐτὸν εἰς μεγάλου κίνδυνου. Ἡ Καὶ ἐποποθέτησε, λέγει, ἐκεῖ τὸν ἀνθρώπου, ποὺ ἔπλασε.

Πρόσεξε ἄμεσα: ὡς ποσὴν τιμὴν ἐπιδεικνύει πρὸς αὐτόν. Διὰ νὰ ἀισθανθῆ ἀπὸ τὰ πράγματα τὴν εὐεργεσίαν καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῆ τὴν τιμὴν με τὴν ὅποιαν τὸν περιέβαλε διὰ τῶν ἔργων, δημιουργήσε αὐτὸν ἔξω τοῦ παραδείσου, ἁμέως τὸν ἔφερε εἰς αὐτόν, διότι, λέγει, Καὶ ἐποποθέτησεν ἐκεῖ τὸν ἀνθρώπου, τὸν ὅποιον ἔπλασε. Καὶ τὸ, Ἐποποθέτησε, πάλιν ἐννοοῦμεν, ἀπὸ τοῦ διέταξεν αὐτόν νὰ εἴῃ ἐκεῖ, διὰ νὰ παρέχῃ πολλὴν εὐχαρίστησιν εἰς αὐτόν ἡ θεὰ Ἐ καὶ ὁ τρόπος τῆς ζωῆς, καὶ νὰ κινή αὐτόν εἰς εὐ-

13. Ἡ Ἁγία Γραφή ἀγάθη δεδικαστὸν ἀπὸ ἀνθρώπου, ἀλλὰ εἰκοὶ βεβαιὸν κατὰ τὸ περιεχόμενον ἐδάδιον, καὶ ὅσον οἱ Ἁγιοὶ ἄνθρωποι ἔγραψαν, πρεσβεύοντες ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ταῦτα δημολογῶν οἱ Ἰβάρνοι. Ὁ Ἁγ. Παῦλος γράφει: «Ἦσαν Γραφεὶ θεοειρησάτο» (Β΄ Τιμ. β', 16) κ.2.

γνωσάσῃν, ἀφοῦ ἐνοήσῃ, ὅτι εὐεργετήθη ὅσον οὐδεὶς ἄλλος οὐδέποτε. Ἄς μὴ σὲ ἀκλήσῃ, λοιπόν, ἡ λέξις ἐποποθέτησε, διότι εἶκοι συνήθεια πάντοτε εἰς τὴν Γραφήν νὰ χρησιμοποιήῃ πρὸς ἰδικὴν μας ὠφέλειαν ἀνθρωπίνως λέξεις. Καὶ διὰ νὰ ἐνοήσῃς, τὴν ἴδιαν λέξιν ἐχρησιμοποίησε καὶ ἐπὶ τῆς δημιουργίας τῶν ἀστέρων, διότι εἶπε, Καὶ ἐποποθέτησεν αὐτούς εἰς τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ. Με αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ ἐνοήσωμεν, ὅτι τοὺς ἐσήμωσε εἰς τὸν οὐρανόν (τὸ καθὲ ἀστὴρ, ἐλλωστε, βαδίζον τὸν ὄριμον του ἀλλάσσει συνεχῶς τοποθεσίαν).¹⁴ Ἀ ἄλλ' ὅτι διέταξε νὰ ἐυλοκωνται αὐτοὶ εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπως ὁ ἀνθρώπος νὰ εἴῃ εἰς τὸν παράδεισον. Καὶ ἔκομεν ὁ Θεός, λέγει, νὰ δλαστήσῃ ἐκ τῆς γῆς πᾶν δένδρον ὠραῖον εἰς τὴν ἄρασιν καὶ καλὸν εἰς τὴν γεῦσιν, καὶ τὸ δένδρον τῆς ζωῆς εἰς τὸ μέσον τοῦ παραδείσου, καὶ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ.¹⁵ Νὰ καὶ ἄλλο εἶδος εὐεργεσίας πρὸς τιμὴν τοῦ δημιουργηθέντος (ἀνθρώπου). Ἐπειδὴ ἀπέφασσε νὰ τὸν τοποθέτησῃ εἰς τὸν παράδεισον διὰ νὰ εἴῃ ἐκεῖ, διέταξεν ἐξ αὐτῆς νὰ παραχθοῦν διάφορα δένδρα ὠραῖα πρὸς θεόν καὶ χρήσιμα πρὸς τροφήν. Διότι καθὲ δένδρον εἶναι, λέγει, ὠραῖον εἰς τὴν ἄρασιν, Ὡς δηλαδὴ εἰς θεόν, καὶ καλὸν πρὸς τροφήν, δηλαδὴ νὰ ἤμποροῦν καὶ διὰ τῆς ἐξωτερικῆς ἐμφανίσεως νὰ εὐοράνοιν καὶ πολλὴν εὐχαρίστησιν νὰ παρέχουν διὰ τῆς θρώσεως καὶ πολλὴν ἱκανοποίησιν νὰ προσκομῶν εἰς ἐκεῖνον ποὺ πρόκειται νὰ τὸ ἀπολάσῃ διὰ τοῦ πλήθους καὶ τῆς ἀφθονίας των. Ὅποιοῦσι ποτε δένδρον ἀνομάσῃς εἶχε δημιουργηθῆ διὰ νὰ παράγῃ. Εἶδες ζῶνι χωρίς ταλαιπωρίας; Εἶδες ζῶνι θυμασπῆν; Ἐξάσεν ὁ ἀνθρώπος, ὡς νὰ ἴτο κάποιος ἀγγελος, ἐνὺ δηλαδὴ περιεβάλλετο ἀπὸ αἵμα, δὲν εἶχεν ὄλικας ἀνάγκας, καὶ ἴτο στολισμένος με στέφανον καὶ ἔφαρε ἔριθρά ἐνδύματα, ὡς βασιλεύς, καὶ ἔτσι ἀπελάμβανε τὴν ζωὴν με ἔλευθερίαν μέσα εἰς τὴν ἀφθονίαν τοῦ παραδείσου. Ὡς καὶ τὸ δένδρον, λέγει, τῆς ζωῆς εἰς τὸ μέσον τοῦ παραδείσου, καὶ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Μετὰ τὴν διδασκαλίαν, ὅτι καθὲ δένδρον, ποὺ προήλθεν ἐκ τῆς γῆς με τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ, εἶναι ὠραῖον εἰς ἄρασιν, καὶ χρήσιμον πρὸς τροφήν, λέγει: Καὶ τὸ δένδρον τῆς ζωῆς εἰς τὸ μέσον τοῦ παραδείσου, καὶ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Ἐπειδὴ δέ, ὡς δημιουργός, ὁ φιλάνθρωπος Θεοπότης προσέθε, τὴν ἡμίον ποὺ

14. Γεν. 2, 9.

ἐπρόκειτο νὰ προκύβῃ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἐκ τῆς πολλῆς ἐλευθερίας, ἀνέφερε καὶ τὸ δένδρον τῆς ζωῆς εἰς τὸ μέσον τοῦ παραδείσου, καὶ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. **D Met'** ὄλιγον θὰ δόξῃ ἐντολὴν νὰ ἀπέχη ἀπὸ αὐτοῦ, διὰ τὸ τοῦ ὑπερβυβίῃ, ἔτι ὑπάρχει Δεσπότης καὶ δημιουργὸς καὶ αὐτοῦ (τοῦ ἀνθρώπου) καὶ ὅλων τῶν δημιουργημάτων, καὶ ἐτι εἰς τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοφροσίνην του ἀφείλεται ἡ ἀπάλασις ποῦ ἔχει. Διὰ τοῦτο, λοιπόν, ὤμλησε περὶ τοῦ δένδρου καὶ διηγέται εἰς τὴν συνέχειαν τὰ ὄνοματὰ τῶν ποταμῶν,¹⁵ καὶ τὸν διαχωρισμὸν τούτων, πρὸτον τινὰ, καὶ ἐτι, ἀπὸ ἐκείνων ποῦ ποτίζεται ὁ παράδεισος, ἐχωρίσθησαν ἄλλοι εἰς τέσσαρας διακλαδώσεις καὶ ἔτσι ἐμοίρασαν τὰ ἔδαφῃ τῆς γῆς. Ἄλλῃ ἐκεῖνοι ποῦ θέλουν νὰ ὁμιλοῦν ἴσως ἀπὸ τὴν ἰδεὴν των σοφῶν, ἔδεν συμφωνοῦν πάλιν, ἐτι οἱ ποταμοὶ εἶναι ποταμοὶ, οὔτε τὰ ὕδατα, ὕδατα, ἀλλὰ μεταπίθουν ἐκείνους ποῦ προτιμοῦν νὰ τοὺς ἀκούουν, ὥστε νὰ νομίσουν αὐτὰ (τὰ ὕδατα, τοὺς ποταμοὺς) κατὰ ἄλλο. Ἡμεῖς, ὁμως, παρακαλῶ, νὰ μὴ δεχόμεθα αὐτούς, ἀλλὰ νὰ κλειώμεν τὰ αὐτιά μας, νὰ πιστεύωμεν δὲ εἰς τὴν θεῖαν Γραφὴν καὶ νὰ ἀκολουθώμεν τὰ ὅσα λέγει αὐτὴ. Τὰ ὑγιῆ δόγματα ἄς φροντίζωμεν νὰ ἐναποθέτωμεν εἰς τὰς ψυχὰς μας καὶ μὲ αὐτὰ ἄς ἐπιβεκνώωμεν καὶ ἀκριβείαν δίαι ἡθεοῦ. Ἐστὶ ἡ ζωὴ μας θὰ ἐπιβεβαιώη τὴν ἀρθότητα τῶν δογμάτων, τὰ δὲ δόγματα θὰ ἀποδεικνύουν αὐτὴν περισσότερο σταθερὰν (ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν).¹⁶ Ἀ Διότι δὲν θὰ ἀποκομισώμεν κοινὸν ὄφελος, ἐὰν ἔχωμεν δόγματα ὁρθὰ, ἀμελῶμεν, ὁμως, περὶ τῆς ζωῆς μας, ἀλλὰ καὶ δίαι ἡθεοῦ ἐὰν ἔχωμεν, ἀμελῶμεν ὁμως περὶ τῶν δογμάτων, τίποτε δὲν θὰ κερδίσωμεν χρήσιμον καὶ πρὸς σωτηρίαν μας. Πρέπει, ἐὰν θέλωμεν καὶ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν γέννησιν, καὶ τὴν βασίλειαν (τῶν οὐρανῶν) νὰ κερδίσωμεν, νὰ κοσμοῦμεθα καὶ ἀπὸ τὰ δύο, δηλαδὴ καὶ νὰ πιστεύωμεν ὁρθῶς καὶ νὰ ζῶμεν ἐναρτέως.¹⁷ Διότι, πῆς μου, ποῖον τὸ ὄφελος ἀπὸ δένδρου ὀφηλῶν καὶ πλήρες φύλλων, χωρὶς ὁμως, καρποῦς; Ἐστὶ καὶ ὁ Χριστιανὸς εἰς τίποτε δὲν ἀφείλεται ἀπὸ τὰ ὁρθὰ δόγματα,

15. Ὁ ποταμὸς ὁ ὅποιος ἀπῆλθε ἐκ τῆς Ἐδέης ἀφορῶντο καλεῖσθαι εἰς τέσσαρας παραποτάμους, οἱ ὅποιοι ἦσαν οἱ ἀκόλουθοι ὁ Φαῖσος, ὁ Γεδὼν, ὁ Τίγρις καὶ ὁ Εὐφράτης (Γεν. 2, 10 κ.).

16. Ἡ ἀνάγκη συμφωνίας διδασκαλίας καὶ ζωῆς, λόγων καὶ ἔργων, τοιγάρτα ἰσοκρίτους ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ. Ἐδὲν ἀναρριστεῖς οἱ λόγοι σου, ὁ ὅποιος λέγων μου Κύριε, Κύριε, ἀλλ' ὁ ποιῶν (Ματθ. 7, 21). Ἐὰν θὰ τὸ ἔλας μωροῦν ἔν τινι ἐπισθῆσεται; (Ματθ. 5, 13).

ἐὰν ὡς πρὸς τὴν ζωὴν του εἶναι ἀμελής. Διὰ τούτο καὶ ὁ Χριστὸς θεώρει τούτους εὐτυχεῖς καὶ ἔλεγε Ἐ Μακάριος αὐτὸς ποῦ θὰ πράξῃ καὶ θὰ διδάξῃ ὁρθῶς.¹⁸ Ἁγία μεγαλυτέρας ἀπιστοσύνης καὶ σταθερωτέρας εἶναι ἡ διὰ τῶν ἔργων διδασκαλία, ἀπὸ ἐκείνῃ ποῦ γίνεται διὰ τῶν λόγων. Διότι ἐκεῖνος καὶ ὅταν σιωπῇ καὶ ὅταν παραμένῃ ἀφανὴς δύναται νὰ διδάσκῃ, ἄλλους μὲν διὰ τῆς παρουσίας του, ἄλλους δὲ διὰ τῆς ἀκροάσεως. Οὗτος θὰ ἀπολαύσῃ πολλῆς ἀγάπης ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, ἔχι μόνον χάρις εἰς τὰς πράξεις του, ἀλλὰ καὶ χάρις εἰς ἐκείνους ποῦ προσβλέπουν εἰς αὐτόν, ὁ ὅποιος προετοιμάζει τὴν δόξαν τοῦ Δεσπότη. Αὐτὸς εἰς ἀναριθμήτους γλώσσας καὶ πολλὰς φωνὰς θὰ προσφέρῃ εὐχαριστίας καὶ ὕμνους εἰς τὸν Θεόν. **C** Καὶ θὰ θαυμάσουν αὐτόν καὶ τὸν Δεσπότην του, ἔχι μόνον οἱ γνώστοι καὶ οἱ μάρτυρες τῆς ζωῆς του, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ποῦ ἀγνοοῦν αὐτὰ καὶ τὰ μαθαίνουν ἀπὸ ἄλλους, καὶ ἐκεῖνοι ποῦ κατοικοῦν μακρὰν καὶ ἐκεῖνοι ποῦ ζοῦν εἰς μακρινὰς ἀποκίαις, ἔχι δὲ μόνον οἱ φίλοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἔχθροὶ θὰ σεβασθῶν τὴν μεγάλην του ἀρετὴν. Διότι τῶς εἶναι ἡ δύναμις αὐτῆς, ὥστε νὰ κλείη τὰ στόματα τῶν ἐχθρῶν, καὶ νὰ σφραγίσῃ τὴν γλῶσσαν των.

Καὶ καθὼς συμβαίνει μὲ τὸν ἀσθενεῖς εἰς τὴν δρασιν, οἱ ὅποιοι δὲν τολμοῦν νὰ ἀντιπράξουν κατὰ πρόσωπον τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, ἔτσι συμβαίνει καὶ μὲ τὴν κακίαν, ἡ ὅποια δὲν θὰ ἠμπορήσῃ ποτὲ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἀρετὴν,¹⁹ ἀλλὰ θὰ ὑποχωρήσῃ **D** καὶ θὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἦταν τῆς. Βέβαιον, λοιπόν, περὶ αὐτοῦ ἄς ἐμμένωμεν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ἄς ρυθίζωμεν μετὰ ἑσφαλείας τὴν ζωὴν μας, ἄς φροντίζωμεν δὲ νὰ ἀπομακρυνώμεθα ἀπὸ ἐκείνη τὰ ἁμαρτήματα, τὰ ὅποια φαίνονται μικρὰ καὶ εὐτελεῖ, ἔτε μὲ λόγους, ἔτε μὲ ἔργα γίνονται αὐτὰ. Ἐστὶ, ἐὰν ἀπέχωμεν ἀπὸ τὰ μικρὰ, δὲν θὰ περιπέσωμεν ποτὲ εἰς τὰ μεγάλα ἁμαρτήματα. Μὲ τὴν πάροδον δὲ τοῦ χρόνου καὶ μὲ τὴν δοξίαν τοῦ Θεοῦ θὰ ἐβάσωμεν εἰς τὴν τελείαν ἀρετὴν καὶ θὰ ἀποφύγωμεν τὴν κάλασιν, θὰ ἐπιτύχωμεν δὲ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοφροσίνην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνέκει ἡ δόξα, ἡ δύναμις, ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἐγένετο.

17. Ματθ. 5, 19.

18. Ἄρετὴ ἀναπέθετα εἶναι γενναῖος, τὸ κατὰ θεὸν ζῆν, τὸ ὅποιον ἀποκαλεῖ ἔργον τὸ ἡγεῖν καὶ ἐκτρέφειν ἑαυτὸν.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

106 Α ΚΑΙ ΕΛΑΒΕ ΚΥΡΙΟΣ Ο ΘΡΟΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ, ΤΟΝ ΟΠΙΘΙΟΝ
 ΒΗΛΑΞΕ, ΚΑΙ ΕΤΡΟΠΟΘΕΤΗΣΕΝ ΑΥΤΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΡΑΛΙΣΤΟΝ ΤΗΣ
 ΤΡΕΤΗΣ, ΝΑ ΤΟΝ ΚΑΛΑΙΕΡΗ ΚΑΙ ΝΑ ΤΟΝ ΔΙΑΤΡΕΨΕ.¹

Πάλιν, ἔαν ἐπιθυμήτε, καὶ σήμερον συνεχίζοντες τὰ
 δευτὰ ἐλάχθησαν χάρις, ἅς φροντισίωμεν διὰ τὴν πνευματικὴν
 οὐκ ἐπισκοπῆσιν. Ἔστι δὲ πολλὴ ἡ σημασία τοῦ κρύου
 τὰ προσφάτως ἀναγνωσθέντα καὶ πρέπει, ἀφοῦ τὰ ἐξετά-
 σωμεν ὅλα μετὰ ἀκριθείας καὶ εἰς βάθος, νὰ ἀφελθῶμεν
 εἰς αὐτὴν. Διότι ἔαν ἐκεῖνοι, ποῦ θέλουσι νὰ ἀνακητήσουσι
 λίθους εἰς τὴν θάλασσαν, ὄψινται τόσοσι κόπον καὶ τα-
 λαυωρίαν καὶ ἐκθέτουσι τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς τὸ ρεῦμα
 τῶν ὁδῶν, διὰ νὰ ἀποκτήσουσι αὐτὰ ποῦ τοὺς ἐνδιαφέ-
 ρουν, πολὺ περισσότερο ἡμεῖς εἶμεν ἐπόμενοι νὰ ἐπι-
 νοήσωμεν τὴν σκέψιν καὶ ἀφοῦ ἐρευνησωμεν τὰ εὐρισκόμενα
 εἰς τὸ βάθος τῶν λεχθέντων, νὰ ἀποκτήσωμεν τοὺς πολυ-
 τίμους αὐτοὺς λίθους. C Ἄλλὰ μὴ ἀνησυχῆτε, ἀγαπητέ,
 ὅταν ἀκούητε περὶ βάρους. Διότι δὲν ὑπάρχει ἐδῶ ἀτακτοῦ
 ρεῦμα ὁδῶν, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος ποῦ φωτίζει
 τὴν σκέψιν μας, καὶ μᾶς χορηγεῖ μετὰ ἐδῶ ἀτακτοῦ
 τοῦμεν καὶ ἀνακουρίζει κάθε κόπον.

Ἡ ἐξέυρεσις, λοιπὸν, ἐκεῖνων τῶν λίθων δὲν ἀπέληξε
 πολὺ ἐκείνου ποῦ τοὺς εὐρήκε, πολλές φορές, μάστιχα,
 τὸν ἐξημέσω παρά πολὺ, ἦναι καὶ αἰτία πολλῶν ἀποτυ-
 χιών, καὶ δὲν ἀπὸλασε τόσοσι εὐχαριστήσιον, ὅταν ἀπέχθει-
 να ἐδοκίμασε, μετὰ τὴν εὐρεσίαν τούτων, ἐφ' ὅσον τὰ ἐλπί-
 ματα τῶν φθονερῶν ἐκίνησε ἐναντίον του. B καὶ εἰς πόλεμον
 παρακίνησε τοὺς πλεονέκτας. Ἔτσι οὐκ ἴσως μόνον κομμίαν ἀφέ-
 λειαν δὲν προκαλεῖ εἰς τὴν ζωὴν μας ἡ εὐρεσίς ἐκεῖνων (τῶν
 ὀλίγων λίθων), ἀλλὰ καὶ γίνεται αἰτία πολλῶν πολέμων.
 Ἔστι ὅλη πλεονεξία, καὶ ἀφοῦ ἦναι τὴν κἀμινον τῆς φι-
 λαργυρίας, πολιτοῦρε τὴν ψυχὴν ἐκεῖνων ποῦ ἐκυριεύθησαν
 ἀπὸ αὐτῆν. Περὶ τῶν πνευματικῶν δὲ τούτων καὶ τῶν
 λίθων δὲν ὑπάρχει τίποτε νὰ φοβῶνται κανεὶς, καθ' ὅσον καὶ
 ὁ ἐξ αὐτῶν προερχόμενος πλοῦτος εἶναι ἀπερηγόρατος,

1. Τὸν. 9, 15.

καὶ ἡ εὐχαριστήσιος αἰώνια καὶ μετὰ τὸ πέρασμα τῆς νεκρῆς
 κάθε ἀλλήν εὐχαριστήσιον, ποῦ προκαλεῖται εἰς τοὺς ἀνθρώ-
 πους ἀπὸ ἐκεῖ (ἀπὸ ὀλίκας ἐπιτυχίας, ἀπὸ ὀλίκα πλοῦτι).
 Καὶ αὐτὸ πρόσεξε, διὰ νὰ τὸ ἀκούητε ἀπὸ τὸν Δαυὶδ, ποῦ
 λέγει, ὅτι «Τὰ λόγια σου εἶναι πλέον ἐπιθυμητὰ ἀπὸ τὸν
 χρυσόν, Ἐ καὶ τοὺς πολλοὺς πολυτίμους λίθους.»² Βλέπετε
 πῶς, ἀφοῦ ἔφερον ἐνώπιόν μας τὰ ὀλίκα πράγματα, ποῦ
 θεωροῦνται τὰ πολυτιμότερα, δὲν ἠρέσαθ' εἰς αὐτὴν μόνον
 τὴν σύγκρισιν, ἀλλὰ προσέθετε Πλήθος, καὶ τότε μᾶς ἀφα-
 νέρωσε τὴν ἐξ αὐτῶν ὑπεροχὴν; Περισσότερον ἀπὸ χρυ-
 σόν, λέγει, καὶ πλῆθος πολυτίμων λίθων. Ὅχι μόνον ἐπι-
 θὴ εἶναι τόσοσι ἐπιθυμητὰ τὰ θεῖα λόγια, ἀλλ' ἐπειδὴ διεπί-
 στωσι, ὅτι μόνον τὰ ὀλίκα αὐτὰ πράγματα ἔχουν τὴν ἀνω-
 τάτην θείαν μετὰ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦτο, ἀφοῦ τὰ
 παρουσίασιν εἰς ἡμᾶς, ἐπιπέθειξε τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν
 ἐπιθυμίαν τῶν λόγων τοῦ Πνεύματος ἰσχυρότερα. Καὶ διὰ
 νὰ ἐνοήσωτε, ὅτι εἶναι συνέθεια εἰς τὴν θείαν Γραφήν νὰ
 συγκρίνη πάντοτε πρὸς τὰ αἰσθητὰ πράγματα τὴν ἐξ αὐ-
 τῶν ἀφέλειαν, καὶ ἐστὶ ἀποδεικνύεται ἡ ὑπεροχὴ καὶ τὴν
 ἐπιθυμίαν ἀπὸ ἐξῆς: Προσέθετε, λοιπὸν, καὶ γλυκύτερα ἀπὸ μέλι
 καὶ κριόν.³ 107 Α Ὅχι, ἀλλά, ἐπειδὴ εἶναι μόνον τόσοσι
 γλυκύτερα, ὅτε ἐπειδὴ τόσοσι εὐχαριστήσιον δύναται νὰ
 παρέχουν, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ αἰ-
 σθητὰ, διὰ νὰ συγκρίνη μετὰ τὴν εὐχαριστήσιον τῶν θείων
 λόγων. Ἔτσι, πάλιν, διὰ τῆς ὑπενομήσεως τούτων, κατέ-
 στησε ἐμφανὴ τὴν ὑπεροχὴν καὶ ἐθεοδώσει, ὅτι ἡ εὐχαρι-
 στήσιος ἐκ τῶν πνευματικῶν διδογμάτων εἶναι ἀνωτέρα.

Τὸν ἴδιον τρόπον ἐρημνεύει θὰ εὐρεσις, ὅτι χρησιμο-
 ποιῆ καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τὰ εὐαγγέλια. Διότι ὅταν ἐδιδάσκε
 τοὺς μαθητὰς καὶ ἐζήτησαν νὰ τοὺς ἐξηγήσῃ, ποῖος εἶναι
 ἐκεῖνος ποῦ ἔσπερε τὸν καλὸν σπόρον εἰς τὸν ἀγρόν, B
 καὶ ὁ ἄχθος ποῦ ἔσπερε εἰς τὸ μέσον τοῦ σίτου τὰ ζιζάνια,
 ἐκεῖνος λεπτομερῶς τοὺς ἠμένησε τὴν παραβολὴν
 καὶ τοὺς εἶπε ποῖος εἶναι ὁ σπορέων τοῦ καλοῦ σπόρου,
 ποῖος ὁ ἀγρός, ποῖα τὰ ζιζάνια, ποῖος ὁ σπορέων αὐτῶν,
 ποῖοι οἱ θειοὶ, ποῖος ὁ θερισμὸς καὶ ὅταν ὅλα αὐτὰ ἐ-
 ξήγησε σαφῶς, συνεπλήρωσε. Oὐ δίκαιοι θὰ λάβωσι ἐξ ὁ
 ἡλίου εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Πατρὸς των.⁴ Ταῦτο εἶπεν ὁ

2. Ματθ. 13, 11.

3. Ματθ. 13, 11.

4. Προβλεπεται περὶ τῆς γνωστῆς παραβολῆς τῶν ζιζανίων (Ματθ. 13,
 24 κ.λ.).

5. Ματθ. 13, 48.

διότι μόνον τόση λαμπρότητα θα έχουν οι δίκαιοι, αλλά δια να δείξη ότι θα έχουν πολύ μεγαλύτεραν, είπε δε, τόσην, επειδή μεγαλύτεραν εικόνα μεταξύ των φαινόμενων δεν ήμπορει να εἶρη κοινῆς. "Όταν λοιπόν, C ἀκούσωμεν κάτι τέτοιο, δὲν πρέπει να σταθώμεν εἰς τὰς λέξεις, ἀλλὰ να ἀντιλαμβάνωμεθα διὰ μέσου των ἄλλων φαινόμενων τὴν ὑπεροχὴν των πνευματικῶν. Ἐάν, λοιπόν, εὐρωμεν δι' αὐτὰ ἔδω, ὅτι ἡ ἐπιθυμία εἶναι ἰσχυροτέρα καὶ ἡ εὐχαρίστησις ἀσταθερώτερα (εἶναι θεῖα τὰ λόγια καὶ πνευματικὰ καὶ ἠμποροῦν να δημιουργήσουν πολλὴν πνευματικὴν χαρὰν εἰς τὴν ψυχὴν), πρέπει να τὰ ἀκούωμεν μετὰ πολλὴν πόθον καὶ μεγάλῃ ἐπιθυμίᾳ, διὰ να ἀποκομίσωμεν ἐξ αὐτῶν πολλὴν πλάτην καὶ ἀπὸ διδασκόμεν τὸν τρόπον να ζῶμεν καὶ να σκεπτόμεθα κατὰ Θεόν, να ἐπιστρέφωμεν ἔτσι εἰς τὰς οικίας."

D "Ἄς ἀκούσωμεν, λοιπόν, τί ἀνεγκώσθη σήμερον. Ἐντείνετε ὁμῶς τὴν σκέψιν, καὶ ἀπὸ ἀποτινάξετε κάθε πνευματικὴν ἀνηρίαν καὶ κοσμικὴν φροντίδα, προσέχετε ἔτσι εἰς ἕνα θὰ λεχθῶν, διότι εἶναι θεῖα ἐπιτολὰὶ ποὺ ἐδόθησαν ἐξ οὐρανοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Διότι ἐάν, ὅταν ἀνογιώσκονται βασιλκεῖα διαταγαί, γίνονται μεγάλη ἡσυχία, καὶ ἀπομακρυνόμενοι κάθε θορύβου καὶ ταραχῆς, παρακαλοῦσθαι ὅλοι μετὰ μέτρησιν τὴν προσοχὴν διὰ να ἀκούσωσιν, περὶ τίνος ἠμιλοῦν αὐτοὶ, καὶ ἀντιμετωπίζει μεγάλαν κίνδυνον, ἐκεῖνος ποὺ θὰ δημιουργήσῃ μετὰ θορύβου καὶ θὰ διακόψῃ τὴν συνέχειον τῆς ἀναγκάσεως, Ἐ πολλὸ περισσότερο ἔδω πρέπει να παρακολουθεῖτε μετὰ φόβου καὶ τρόμου, να ἔχετε δὲ ἡσυχίαν, καὶ να ἀπομακρύνετε κάθε ἀνησυχίαν ἀπὸ τὴν σκέψιν, διὰ να ἐνοήσετε τὰ λεγόμενα. Ἐτοὶ ὁ βασιλεὺς των οὐρανῶν, δεχόμενος τὴν ὑπακοὴν σας θὰ σὰς ἀξιώσῃ μεγαλύτερων δωρεῶν. "Ἄς ἴδωμεν, λοιπόν, τί μας διδάσκει καὶ τώρα ὁ μακάριος Μωϋσῆς. Ταῦτα δὲν λέγει μόνον ἐξ ἰδίας γλώσσης, ἀλλὰ καθοδηγούμενος ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος. ¹⁰⁴ A Καὶ ἔλαθε, λέγει, Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ποὺ ἔπλασε. Ὁρθῶς ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς, ἐτοποθέτησε καὶ τὰ δύο. Διότι δὲν εἶπε, Κύριος, καὶ ἐσώπησεν, ἀλλὰ προσέθετε, Ὁ Θεὸς, κάποιαν ἀληθεῖαν κεκοιμημένην θέλων δι' αὐτοὺ να μας διδάξῃ, να γευ-

8. Κατὰ Θεὸν φιλοσοφία εἶναι: εὐ κατὰ Θεὸν ἔστι καὶ σκεπτασθαι, δε καὶ ἡ μελέτη καὶ κτήρησις γνώσεως καὶ ἀποκομὴ τοῦ βελτιώσεως τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα δὲ ἔχει ἀποκομὴ εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, τὴν οὐσίαν των ἐκδόσεων καὶ εἰς τὴν Θεόν.

ρίζωμεν ἐπιλοθῆ, ὅτι καὶ ἂν ἀκούσωμεν Κύριον καὶ ἂν Θεόν, καμία διαφορὰ δὲν ὑπάρχει εἰς τὰ ὄνοματα. Αὐτὸ δὲ τώρα δὲν τὸ ἀνέφερα ἁπλῶς, ἀλλὰ διὰ να μὴ νομίσῃς, ὅτι ὑπάρχει διαφορὰ εἰς τὰς λέξεις, καὶ ὅτι ἡ μία φανερώσει κάτι περισσότερο ἀπὸ τὴν ἄλλην, ὅταν ἀκούσῃς τὸν Παῦλον να λέγῃ, Εἰς ὁ Θεὸς ὁ Πατὴρ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔγιναν τὰ πάντα, καὶ εἰς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, διὰ τοῦ ὁποίου ἔγιναν τὰ πάντα. ¹⁰⁵ Διὰ τοῦτο καὶ χωρὶς διαφορὰν χρησιμοποιοῖ τὰ ὄνοματα αὐτὰ ἡ Γραφή, ὥστε να μὴ προσέβῃ τίποτε εἰς τὴν ὁρθότητα των δογμάτων, ἐξ ἰδίας εἰκασίας, ὁ ἐξ ἀντιθέτου κινούμενος. Καὶ διὰ να ἐνοήσῃς, ὅτι τίποτε ἡ Γραφή δὲν λέγει τυχαίως καὶ ἀνευ προσοχῆς, προσέξε μετὰ ἀκριθείαν ἐξ αὐτοῦ ποὺ θὰ λεχθῇ τώρα. Ἐλάθε, λέγει, Κύριος ὁ Θεός. Περὶ τίνος θέλει να ἔχη λεχθῆ ταῦτα ὁ αἰρετικὸς; Περὶ τοῦ Πατρὸς μόνον; Καλῶς. Τότε ἄκουσε τὸν Παῦλον, ποὺ λέγει, Εἰς Θεὸς ὁ Πατὴρ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔγιναν τὰ πάντα, καὶ εἰς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, διὰ τοῦ ὁποίου ἔγιναν τὰ πάντα. Βλέπεις πῶς τὸ ὄνομα, Κύριος, τὸ ἀπέδωσε εἰς τὸν Υἱόν; Τί, λοιπόν, θὰ εἴπουν, ἡ ὀνομασία, Κύριος, εἶναι μεγαλύτερα τῆς ὀνομασίας, Θεός; Προσέξατε πῶσον ἐφαρμόζον C καὶ διδάσκον εἶναι αὐτὸ. Διότι ὅταν κάποιος δὲν θέλει να ἀκολουθῇ τὴν θέαν Γραφήν, ἀλλὰ τὰς θεὰς του σκέψῃς, κάμει ἀνήσυχον τὴν σκέψιν καὶ ἐπιδίδεται εἰς ἀπειρώτους λογαμαχίας καὶ συζητήσεις περὶ τῆς ὁρθότητος των ἁγίων δογμάτων. Καὶ ἔλαθε, λέγει, Κύριος, ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ποὺ ἔπλασε, καὶ τὸν ἔβαλε εἰς τὸν παράδεισον τῆς τρυφῆς διὰ να καλλιεργῇ αὐτὸν καὶ να τὸν διατηρῇ. Παρατήρησε πῶσον φροντίδα δεῖχεται διὰ τὸν δημιουργηθέντα ἄνθρωπον.

Ἐπειδὴ προηγουμένως μας εἶπεν ὁ μακάριος Μωϋσῆς, ὅτι ἐφύτρεσεν ὁ Θεὸς τὸν παράδεισον καὶ ἔβαλε ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, D ἀντὶ να εἴπῃ, ἠθέλησε ἐκεῖ να ἔχη τὴν κατοικίαν του καὶ να ἀπολαύτῃ τὸν παράδεισον, σήμερον πάλιν μας φανεώνει τὴν ὑπερῶσαν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, ποὺ δεῖχεται πρὸς αὐτὸν καὶ ἐπαναλαμβάνων, λέγει: Καὶ ἔλαθε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ποὺ ἔπλασε, καὶ τὸν ἔβαλε εἰς τὸν παράδεισον τῆς εὐχαριστήσεως. Δὲν εἶπεν ἁπλῶς, Εἰς τὸν παράδεισον, ἀλλὰ προσέθετε, Τῆς εὐχαριστήσεως, διὰ να παρουσιάσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν ὑπερβολικὴν χαρὰν ποὺ ἀπελάμβανε κατὰ τὴν ἐκεῖ διαμονὴν του. Προ-

7. A' Κορινθ. 8, 6.

έβασε δε, "Έβαλε αυτόν εις τόν παράδεισον τῆς εὐχαριστήσεως διὰ τὸν καλλιέργη καὶ τὸν διατηρῆ. Καὶ αὐτὸ δεῖχκει τὴν μεγάλην φροντίδα. Διότι ἐπειθὴ ἡ ζωὴ του ἐκεῖ ἦτο πλήρης εὐχαριστήσεως, Ε ποὺ προήχεται καὶ ἀπὸ τὴν θέαν (ἀραίαν θέαν τοῦ παραδείσου) καὶ ἀπὸ τὴν ἰκανοποίησιν τῶν ὑλικῶν του ἀναγκῶν, τὸν διέταξε νὰ καλλιέργη αὐτὸν καὶ τὸν διατηρῆ, διὰ τὴν μὴ ἀπομακρυνθῆ (ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ κατὰ συνέπειαν ἀπὸ τὸν ὀρθὸν τρόπον ζωῆς) λόγω τῆς ὑπερβολικῆς ἀναπαύσεως (διότι ἔληγε, λέγει, τὴν κακίαν ἐδῖθαξεν ἡ ἀργία"). Τί λοιπὸν, λέγει, εἶχε ἀνάγκη ὁ παράδεισος τῆς βικίης του φροντίδος; Δὲν λέγω αὐτό, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ τοῦ ἀναθέσθῃ κάποια μικρὰν ἰσῆ Α καὶ ἀνάλογον φροντίδα διὰ τὴν διατήρησιν καὶ τὴν καλλιέργειαν. Διότι ἐὰν ἦτο ἀππλλαγμένος οὐδεὶςποτε κάποιου, αἰετῶς θὰ προκίπτεται εἰς ὀκνηρίαν λόγω τῆς μεγάλης ἀνάσεως. Μὲ τὴν μικρὰν αὐτὴν ἀκατον καὶ ἀνευ ταλασπείρας ἐργασίαν θὰ ἦτο σωφρονέστερος. Καὶ τὸ, νὰ διατηρῆ, δὲν προστίθεται ἁπλῶς, ἀλλὰ διὰ τὴν γνωρίκη τελείως, λέγει, ὅτι εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν κάποιοι θεοπτότου, τοῦ τοῦ ἐχάρισε τὸσσην ἀπόλαυσιν καὶ μαζί με αὐτὴν ἀνέθεσε εἰς αὐτὸν καὶ τὴν διατήρησιν. Τὰ πάντα πράττει καὶ ἐπεξεργάζεται ὁ Θεὸς διὰ τὴν βικίην μας ὠφέλειαν, μαζί δὲ με αὐτὴν μᾶς χαρίζει Ε καὶ τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν εὐχαριστήσιν. Διότι ἐὰν μᾶς ἐτοιμάσει τὰ ἀγνωστα ἐκεῖνα ἀγαθὰ, λόγω τῆς μεγάλης πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης του, καὶ πρὸ τῆς δημιουργίας μας, καθὼς λέγει: "Ἐλθετε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην δι' εἰσῆς βασιλείαν πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου," ποὺ περισσότερο θὰ μᾶς χορηγήσῃ ἀφθόνης δια τὰ ἐδῶ (ἀ-ἀγαθὰ).

Τόσας εὐεργεσίας, λοιπὸν, ἔκαμεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἀνθρώπων. Τὸν δημιουργήσεν ἐκ τοῦ μηδενός. Τοῦ ἔδωκε σῶμα ἐκ τοῦ σώματος. Κατόπιν, τοῦ ἐχάρισε ὕλον ψυχῆν, C τὸ κυριώτερον, μετὰ τὸ ἐμφύσησίν του. "Ἐπειτα δημιουργήσεν τὸν παράδεισον καὶ τὸν ἔβαλε νὰ ζῆ ἐκεῖ. Μετὰ ὡς φιλόστοργος πατὴρ, διὰ τὴν μὴ ἀπομακρυνθῆ ὁ παῖς του, λόγω τῆς μεγάλης ἐλευθερίας καὶ ἀπολαύσεως, τοῦ ἀναθέτει κάποιαν μικρὰν καὶ ἀνάλογον ἐργασίαν. "Ἐτοί ὁ Δεσπότης Θεὸς εἰς τὸν Ἀδάμ ὥρασε τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν διατήρησιν, διὰ τὸν τὸσσην εἰς περαιτέρω προκο-

6. Σοφ. Σοφ. 88, 28.
8. Ματθ. 23, 34.

πήν, μαζί με τὴν πολλὴν ἀπόλαυσιν, τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνάπαυσιν. Αὐτὰ, λοιπὸν, εἶναι ὅσα ἐγίναν D διὰ τὸν δημιουργηθέντα (ἀνθρώπων). Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ, θεδαίως, ποὺ ἀκολούθως γίνονται, φανερώουν εἰς ἡμᾶς τὴν πολλὴν καὶ ὑπερβολικὴν ἀγάπην του πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν μακροθυμίαν, ποὺ δεκτικῶς χάρις εἰς τὴν ἀγάπην του φῶσιν. Διότι τί λέγει ἡ Γραφή; "Ἐβασε δὲ τὴν ἐντολήν" Κύριος ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀδάμ. Ἰδοῦ, πάλιν καὶ ἐδῶ, ἀκολουθεῖ τὴν αὐτὴν συνηθειαν, διὰ τὴν διδαχθῶμεν ἀκριβῶς μετὰ τὴν πυκνότητά των λεγομένων, καὶ νὰ μὴ ἀνεχώρησθαι πλέον αὐτοῦ ποὺ τολμοῦν νὰ διαχωρίζουν τὰς σημασίας τῶν ὀνομασμάτων καὶ νὰ ἀποδοῦσιν τὴν μίαν εἰς τὸν Πατέρα, τὴν ἑλλην εἰς τὸν Υἱόν. "Ἐπειθὴ ἡ οὐσία καὶ τῶν δύο εἶναι μία, δι' αὐτὰ καὶ ἡ θεία Γραφὴ ἀνεξαρτήτως χρησιμοποιεῖ τὰς ὀνομασίας καὶ ἄλλοτε μὲν εἰς τὸν Πατέρα, ἄλλοτε δὲ εἰς τὸν Υἱόν ἀποδίδει τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν. Ε καὶ ἔβασε τὴν ἐντολήν, λέγει, Κύριος ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀδάμ, λέγων. Κατάπληξιν ἐδῶ προκαλεῖ ἡ ὑπερφαινώσασα κάθε λογικὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπων, ποὺ μᾶς φανεραίνει μετὰ τὴν μικρὰν αὐτὴν λέξιν. Καὶ ἔβασε τὴν ἐντολήν, λέγει, Κύριος ἐξ ἀρχῆς μετὰ τὸσσην τμητὴν περιβάλλει τὸν ἀνθρώπων. Διότι δὲν εἶπε, προσέταξεν, ἢ διέταξεν, ἀλλὰ τί; "Ἐβασεν ἐντολήν. Καθὼς φίλος πρὸς φίλον, δίδων ἐντολὰς διὰ μερικὰ σπουδαία ζητήματα, συζητεῖ, ¹⁰ Α ἔτσι συμπεριφέρεται καὶ ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἀδάμ, ὥστε νὰ προσελκύσῃ αἰετῶς τὴν ὑπερβολικὴν του εἰς τὰ μετὰ τὴν τὸσσην τμητὴν ὑπ' αὐτοῦ παραγγελθέντα. Καὶ ἔβασε ἐντολήν ὁ Κύριος ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀδάμ, λέγων, "Ἀπὸ κάθε δένδρον τοῦ παραδείσου ἐλευθέρως νὰ τρώγῃς, ἀπὸ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ νὰ μὴ φάγῃς ἀπ' αὐτοῦ, διότι ὅταν φάγῃς ἀπ' αὐτοῦ ἐξάπαντος θὰ ἀποθῶνῃς." ¹¹ Πολλὴ ἡ ἐπιείκεια αὐτῆς τῆς ἐντολῆς. Ἀλλὰ φοδερὸν, ἀγαπητέ, ἡ ὀκνηρία. Διότι κάμνει τὰ εὐκόλα νὰ φαίνονται δύσκολα, ἐνῶ ἡ προθυμία καὶ ἡ ἐτοιμότης κάμνει καὶ τὰ δύσκολα εὐκόλα εἰς ἡμᾶς. Διότι, πῆς μου, τί εἶναι ὀλιγώτερον ὀχληρόν ἀπὸ αὐτὰ; Ποία τιμὴ εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ αὐτῆν; Τοῦ παρεχώρησε ὡς τόσον κατοικίας B τὸν παράδεισον. Ἐβασε τὴν ὀμορφίαν τῶν ἐλεπομένων, διὰ τὴν εὐχαριστήσιν μετὰ τὴν θέαν

10. Γεν. 2, 16.

11. Γεν. 2, 16-17. "Ὁ θάνατος χαρακτηρίζεται ἡ ἀποκρίσιμος τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεόν, ἢ δεκτικὴ τῆς μετ' αὐτοῦ ἐκτελεσθείσης Ἐντολῆς ὁ θάνατος θεωρεῖται ὡς ποινὴ διὰ τὴν παράβαν τῆς ἐντολῆς.

αὐτῶν καὶ διὰ τῆς ἰκανοποιήσεως νὰ ἀπολαύη πολλὰν εὐχαρίστησιν. Φαντάσθαι, ἔσον εἶναι δυνατόν τὰ δένδρα γεμῆτα ἀπὸ καρπῶν, τὴν ποικίλιαν τῶν λουλουδιῶν, τὴν διαφορὰν τῶν φυτῶν, τὴν ὁμορφίαν τῶν φύλλων, ἅσα ἄλλα εἶναι φυσικὸν νὰ ὑπαρκοῦν εἰς τὰ παράδεισον καὶ νὰ ἔχουν φυτευθῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο εἶπεν ἡ βεβαίως Γραφή, ὅτι ἐβλάστησαν ἀκόμη ἐκ τῆς γῆς κάθε δένδρον ὡραῖον εἰς θεῶν, καὶ καλὸν πρὸς τροφήν, διὰ νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι συμπεριφέρθη περιφρονητικῶς, παρ' ὅλην τὴν ἀβουλίαν ποῦ ἀπέλαυε, C εἰς τὴν δοθείσαν εἰς αὐτὸν ἐντολήν, ἕνεκα τῆς πολλῆς τοῦ ἀκηρίας καὶ ἀκρατείας, Φρόντισε νὰ ἐνοήσῃς, ἀγαπητέ, μὲ πόσῃ τιμῇ τὸν προέβαλε. Τοῦ παρεδόντος ἰδιαιτέρως καὶ δεχωριστῆν τρόπον εἰς τὸν παράδεισον, διὰ νὰ μὴ φαντασθῆ, ὅτι τὴν ἴδιαν τροφήν θὰ ἔχη μὲ τὰ ἄλλα ζῷα. Ὡς βασιλεὺς νὰ εἶ καὶ νὰ ἀπολαύη τὸν παράδεισον καὶ ὡς οἰκοκύριος νὰ εἶναι κεχωρισμένως ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ τοῦ ἐβόησαν διὰ νὰ τὸν ὑπηρετοῦν, νὰ ἔχη δὲ καὶ ἄλλον τρόπον ζωῆς. D Καὶ ἔδωκε ἐντολήν, λέγει Κύριος ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀδάμ λέγων, ἀπὸ κάθε δένδρον τοῦ παραδείσου θὰ τρώῃς, ἀπὸ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ δὲν θὰ φάγῃς, διότι ὅταν θὰ φάγῃς ἀπ' αὐτοῦ ἐξάπαντος θὰ ἀποθάνῃς, σαφῶς λέγων πρὸς αὐτὸν, μήπως ζητῶ ἀπὸ σὲ κάτι θαρὴ καὶ ἐνοχλητικόν; Ἐπιτρέπω τὴν ἀπόλαυσιν ὄλων, πλην αὐτὸ μόνον δίδω ἐντολήν νὰ μὴ ἐγγίγῃς. Ἄλλὰ καθορίζω καὶ μεγάλην τιμωρίαν, ὥστε νὰ φυλάξῃς τὴν δοθείσαν ἐντολήν παρακινώμενος ἔσω καὶ ὑπὸ τοῦ φόβου. Ἐπραξε ὡς κάποιος φιλότιμος οἰκοκύριος, E ποῦ ἐνεπιστεύθη μεγάλην οἰκίαν εἰς κάποιον, ὁ ὁποῖος ὑπερκεῖται νὰ διδῇ μικρὸν νόμισμα, προκειμένου νὰ διατηρῇ ἄκεραλον αὐτὴν ὑπὸ τὴν κατοχὴν του. Ἐταί, λοιπὸν, καὶ ὁ φιλόθερος Δεσπότης, ἀφοῦ τοῦ ἐπέτρεψε τὴν ἀπόλαυσιν ὄλων τῶν εὐρισκομένων εἰς τὸν παράδεισον, προσέταξε τὴν ἀποφυγὴν τῆς ἀπολαύσεως τῶν καρπῶν ἐνὸς μόνου δένδρου, διὰ νὰ γνωρίζῃ, ὅτι εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Δεσπότητος, εἰς τὸν ὅποιον ἀρμόζει νὰ ὑπακούῃ καὶ νὰ προθυμοποιῆται νὰ πράττῃ τὰ ὑπ' ἐκεῖνου διατασσόμενα.

Ποῖος θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀπονεμῇ ἐπαξίως ἔπαινον εἰς τὴν φιλοτιμίαν τοῦ κοινῶ ὄλων Δεσπότητος; Ἐχει φανερώσει εἰς κανένας μέχρι τώρα πόσης τιμῆς ἔξιξε ἡ εὐεργεσία του; Διότι δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν μισθὸν ἀπόλαυσις. ¹¹¹ Α οὔτε προσέταξε νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὰ περισσότερα (ἐνν. ἀγαθὰ τοῦ παραδείσου) καὶ νὰ ἔχουν πρὸς ἀπόλαυσιν τὰ

ἀπόλαυσι. Ἠθέλησε νὰ μετέχη εἰς ἅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ παραδείσου, εἰ' αὐτὸ καὶ διατάσσει τὴν ἀποφυγὴν ἐνὸς μόνου δένδρου. Ἀποδείχθη δὲ ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι ἔπραξε τοῦτο, ἔχι εἰ' οἰανδήποτε ἄλλην αἰτίαν, ἀλλὰ προκειμένου νὰ γνωρίζῃ τὸν δημιουργὸν τῶν τῶσαν εὐεργεσιῶν. Παρατήρησε δὲ μὲ τὰ ἄλλα καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ ταῦτα, μὲ πόσῃ τιμῇ παρέβαλε τὴν γυναῖκα ποῦ ἐπρόκειτο νὰ δημιουργήσῃ. Διότι ἐνῷ ἀκόμη δὲν εἶχε δημιουργηθῆ, ἡ ἐντολὴ δίδεται καὶ πρὸς τοὺς δύο. Δὲν θὰ φάγετε ἀπ' αὐτοῦ, διότι ὅταν φάγετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐξάπαντος θὰ ἀποθάνετε. Δι' αὐτοῦ ἐδήλωσαν ἐξ ἀρχῆς τὴν ἐνόητα ἀνδρὸς καὶ γυναίκας, B καθὼς καὶ ὁ Παῦλος λέγει: Κεφαλὴ τῆς γυναίκας εἶναι ὁ ἀνὴρ. ¹¹² Καὶ ἀπεφθεύεται καὶ πρὸς τοὺς δύο διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ἀφορμὰς, ὥστε, ὅταν μετὰ ταῦτα δημιουργήσῃ ἐξ αὐτοῦ (τοῦ ἀνδρός) τὴν γυναῖκα, νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς αὐτὴν τὰς ἐντολάς του (τοῦ Θεοῦ). Γνωρίζω, θεθαίως, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ δένδρου αὐτοῦ (τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ) κατέστη περιθώρητον, καὶ ὅτι πολλοὶ, ἀπὸ ἐκεῖνος ποῦ ὄμιλον ἀπρόσεκτο, ἐπιχειροῦν νὰ ἀποδώσουν εἰς τὸν Θεὸν τὴν αἰτίαν, καὶ τοῖμοῦν νὰ λέγουν: Ἀφοῦ ἐγνωρίζε ὅτι ὁ ἄνθρωπος θὰ παρέβαινε τὴν ἐντολήν, διὰ ποῖον λόγον τὴν ἔδωκεν εἰς αὐτόν; C καὶ πάλιν, διὰ τί προσέταξε νὰ θλαστήσῃ εἰς τὸν παράδεισον (τὸ δένδρον αὐτό); καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἀλλὰ, διὰ νὰ μὴ προσδῶμεν εἰς τὴν ἐξήγησιν τούτων, πρὸ τοῦ χρόνου τῆς παραδόσεως, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναμείνωμεν τὴν διήγησιν τοῦ μακαρίου Μωϋσέως. Ἐταί, ἀφοῦ φθάσωμεν ἐκεῖ εἰς τὴν κατέλληλον στιγμὴν, θὰ διδάξωμεν εἰς τὴν ἀγάπην σας τὸ ἄρθρον πνεῦμα τῆς Γραφῆς, κατὰ τὴν δύναμιν, θεθαίως, ποῦ θὰ μὲν δώσῃ ἢ χάρις τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο δὲ διὰ νὰ προσφέρτε εἰς τὸν Δεσπότην τὴν ἀμύζουσαν βοήθειαν, κατανοοῦντες τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων, καὶ νὰ μὴ μεταφέρτε τὴν αἰτίαν ἀπὸ τὸν ἀμαρτήσαντα (ἄνθρωπον) εἰς τὸν ἀναίτιον Θεόν. D Ἄς ἐλθῶμεν, λοιπὸν, ἐπὶ τοῦ παρόντος, εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ ἀναγνωσματος.

Καὶ εἶπε, λέγει, Κύριος ὁ Θεός, δὲν εἶναι καλὸν νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος μόνος. ¹¹³ Πάλιν ὡμίλησε ὡς καὶ προηγουμένως καὶ εἶπε, Κύριος ὁ Θεός, διὰ νὰ ἐντυπωθεῖν καλὰ εἰς τὴν σκέψιν, ὥστε νὰ μὴ θεωρῶμεν τὰ σπουδαιότερα τῆς

111. Ἐφεσ. 5, 28.

112. Γεν. 2, 18.

θείας Γραφής, ὅτι προέρχονται ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίνους σκέψεις. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς δὲν εἶναι καλὸν νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος μόνος. Παρατήρησε τὸν ἀγαθὸν Θεόν, ποῦ δὲν ἀβραεῖ, ἀλλὰ εἰς τὰς ἐνεργεσίας προσθέτει ἄλλας ἐνεργεσίας καὶ θέλει, ἕνεκα τῆς ἀπεραντοῦ καλωσύνης του, νὰ περιβάλλῃ μὲ κάθε τιμὴν τὸ λογικὸν τοῦτο ζῶον καὶ μαζί μὲ τὴν τιμὴν νὰ χαρίσῃ εἰς αὐτὸν καὶ ὄνειρον ζωῆς. Ἐ διότι εἶπε, λέγει, Κύριος ὁ Θεός, δὲν εἶναι καλὸν νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος μόνος. "Ἄς δημιουργήσωμεν εἰς αὐτὸν βοηθὸν ὁμοιον μὲ αὐτόν. Καὶ εἶδὼ πάλιν τὸ, δημιουργήσωμεν. Χρησιμοποεῖ καὶ τώρα, ποῦ πρόκειται νὰ δημιουργήσῃ τὴν γυναῖκα τὸ ἴδιον ῥῆμα, καὶ λέγει, δημιουργήσωμεν, καθὼς ἐξ ἀρχῆς δημιουργῶν τὸν ἄνθρωπον, ἔλεγεν, δημιουργήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμῶν, κατ' ὁμοίωσιν ἡμῶν. Πρὸς ποῖον ἀπευθύνεται; Πρὸς τὸν μονογενῆ του Υἱόν,¹⁴ ποῦ ἐγεννήθη ἐξ αὐτοῦ, τὸν θαυμαστὸν σύμβουλον, τὸν ἐξουσιαστὴν, τὸν ἀρχηγὸν τῆς εἰρήνης.¹¹² Ἄ καὶ ὅχι πρὸς κάποιον κτιστὴν δυνάμιον. Καὶ διὰ νὰ ἔνοησῃ ὁ Ἀδάμ, ὅτι τὸ ζῶον, ποῦ πρόκειται νὰ δημιουργήσῃ δὲ εἶναι ἰσοτίμιον πρὸς αὐτόν δι' αὐτὸ καθὼς ἔλεγε δι' αὐτόν, δημιουργήσωμεν. Ἔτσι καὶ τώρα λέγει, δημιουργήσωμεν εἰς αὐτόν βοηθὸν ὁμοιον μὲ αὐτόν. Καὶ τὰ δύο ἔχουν πολλὴν δύναμιν, καὶ τὸ, Βοηθὸν, καὶ τὸ, Κατ' αὐτόν. Δὲν θέλω, λέγει, νὰ εἶναι μόνος, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ κάποιον παρηγοριῶν ἐκ τῆς ἐπικοινωνίας, καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ θέλει νὰ δημιουργήσῃ καὶ κατάλληλον βοηθὸν εἰς αὐτόν, ὁμοιοσώμενος τὴν γυναῖκα. Διὰ τοῦτο λέγει, δημιουργήσωμεν εἰς αὐτόν βοηθὸν, καὶ προσέθετε: Κατ' αὐτόν (ὁμοιον μὲ αὐτόν), διὰ νὰ μὴ φαντασθῆς, ὅταν ἴθης νὰ δημιουργοῦνται ἀμέσως τὰ θηρία, καὶ ὅλα τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι ἔνοησες αὐτά. Β Παρ' ἔλθον, ποῦ πολλὰ ἀπὸ τὰ ἄλογα αὐτὰ ὀφίστανται τοὺς αὐτοὺς μὲ αὐτὸν κόπους, ἐν τοῦτοις δὲν εἶχε κανένα τὴν αὐτὴν λογικὴν μὲ τὴν γυναῖκα. Διὰ τοῦτο εἶπε, Βοηθὸν κατ' αὐτόν, καὶ συνέχισε: Καὶ ἔπλασε Κύριος ὁ Θεός ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ ζῶα τοῦ ἀγροῦ καὶ πάντα τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔφερεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδάμ διὰ νὰ ἴθῃ πῶς νὰ νομάσῃ αὐτά, καὶ ὅτι, νομα εἶδωκε ὁ Ἀδάμ εἰς πᾶσαν ζῶσαν ὕπαρξιν τοῦτο νὰ εἶναι τὸ νομα αὐτῆς.¹⁵ Δὲν συμβαίνει τοῦτο ἀπλῶς καὶ ἄσκοπως, ἀλλὰ δι' ὅσα πρόκειται νὰ

14. Τροπικότητα εἰς τὸ πλεθυντικὸν ἢ Τριπλικότητα τοῦ Θεοῦ κατὰ τοὺς Πατέρας τῆς Ἰθαλικῆς.
15. Γεν. 2. 19.

πραγματοποιηθεῖν μετ' ὀλίγον. Ταῦτα γνωρίζον ἐκ τῶν προτέρων ὁ Θεὸς φανερώνει εἰς ἡμᾶς τὴν πολλὴν σοφίαν, ποῦ εἶχε χαρίσει εἰς τὸν δημιουργηθέντα ὄπ' αὐτοῦ (ἄνθρωπον), διὰ νὰ μὴ νομίσῃς C ὅτι ἐξ ἀγνοίας παρέδῃ τὴν ἐντολήν τὴν δοθείσαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὅτι αἰτία τῆς πτώσεως εἶναι ἡ ἀμέλεια.

Ὅτι εἶχε πολλὴν σοφίαν δὲ μάθηξ ἐκ τῶν ἐπομένων. Καὶ ἔφερεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδάμ διὰ νὰ ἴθῃ πῶς νὰ νομάσῃ αὐτά. Διὰ νὰ μᾶς παράσχῃ ἀπόδειξιν τῆς πολλῆς του σοφίας κόμει τοῦτο. Καὶ πάλιν, διτι νομα εἶδωκε, λέγει, ὁ Ἀδάμ, τοῦτο νὰ εἶναι τὸ νομα αὐτοῦ. D Αὐτὸ δὲν γίνεται μόνον διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν σοφίαν του, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδεχθῇ συμβολικῶς καὶ ἡ ἐξουσία του ἐπ' αὐτῶν, διὰ τῆς ἀποδόσεως τῶν ὀνομάτων. Διότι καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι συνήθεια, ὅταν ἀγοράζουσιν ὄπρητας, νὰ ἀλλάσσουν τὰς ὀνομασίας των, διὰ νὰ φανερωῖνται συμβολικῶς ἡ ἐπ' αὐτῶν ἐξουσία. Διὰ τοῦτο πραγματοποιεῖ τὸν Ἀδάμ νὰ δώσῃ τὰς ὀνομασίας εἰς ὅλα τὰ ἄλογα ὡς οἰκοδεσπότης. Μὴ παρέλθῃς ἀπλῶς, ἀγαπητέ, αὐτὸ ποῦ ἔλεγχθῃ, ἀλλὰ φρόντισε νὰ ἐνοηθῆς πόση σοφία ἐχρηάετο διὰ νὰ δώσῃ εἰς τόσα γένη τὰς ὀνομασίας καὶ μέλιστα τὰς πλέον καταλλήλους εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν, Ἐ τῶν πτηνῶν, τῶν ἑρπετῶν, τῶν θηρίων, τῶν κτηνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἄλογων, τῶν ἀγρίων καὶ τῶν ἡμέρων, σκεῖναι ποῦ ζοῦν εἰς τὰ ὕδατα καὶ τῶν δημιουργηθέντων ἐκ τῆς γῆς. Καὶ διτι, λέγει, νομα εἶδωκε ὁ Ἀδάμ εἰς πᾶν ἔμφυχον, τοῦτο νὰ εἶναι τὸ νομα αὐτοῦ. Εἶδες τί ἀλόκληρον μὲν ἐξουσία; Εἶδες τί ἀπόλυτος ἐξουσία; Σκέψου καὶ μὲ τὰ ἄλλα καὶ τοῦτο, ὅτι λέοντες, λεοπαρδάλεις, ἔχιδναι, σκορπιοὶ, ἔρεις καὶ τὰ ἀγριώτερα ἀπὸ αὐτὰ μὲ πόσῃ ὑποταγῇ ἐδέχθησαν τὰς ὀνομασίας προσελθόντα ὡς πρὸς οἰκοδεσπότην.¹¹³ Ἄ καὶ ὁ Ἀδάμ δὲν ἐβλαίσσε ἐνώπιον οὐδενὸς ἐξ αὐτῶν. Ἄς μὴ καταφέρεται, λοιπόν, κανεὶς ἐναντίον τῶν γενωμένων ὑπὸ τοῦ Δεσπότη ἄς μὴ ἀκούῃ τὴν γλῶσσαν του κατὰ τοῦ δημιουργοῦ, μάλλον δὲ κατὰ τῆς κερφαλῆς του ἄς μὴ λέγῃ τὰ ἀνωφελῆ ἔκείνα λόγια: Διὰ τὴν δημιουργήθησαν τὰ θηρία; Ὅτι ἀπεδέχθησαν ὅλα, καθὼς τὰ ἡμέρα, τὴν ὑποταγῇ καὶ τὴν ἐξουσίαν του, φανερώνει καθαρά ἡ ὀνομασία των: Διότι αἱ ὀνομασίαι, ποῦ ἐδόθησαν εἰς αὐτὰ, παραμένουν μέχρι σήμερον. Ὁ Θεὸς ἐπεκύρωσε τὰς ὀνομασίας, διὰ νὰ ἐνθυμούμεθα πάντοτε τὴν τιμὴν, ποῦ ἔλαβε ἐξ ἀρχῆς (ὁ ἄνθρωπος) ἀπὸ τὸν Δεσπότην, διὰ τῆς ὑποταγῆς τούτων, καὶ νὰ καταλογίσωμεν εἰς αὐτόν

την εδύνην της αφαιρέσεως της εξουσίας, λόγω της αμαρτίας. Β Και δέωσαν ὁ Ἄδὰμ, λέγει, δυνάμεις εἰς ἅλα τὰ κτήνη, καὶ εἰς ἅλα τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἰς ἅλα τὰ θηρία τῆς γῆς. Κάταξε ἀπὸ ἐδῶ, ἀγαπητέ, τὴν ἐλευθερίαν τῆς θελήσεως, καὶ τὴν ὑπερβολικὴν του σύνεσιν, καὶ μὴ λέγῃς, ὅτι ἀγνωστοὶ ποιοῦν ἦτο τὸ καλόν, καὶ ποιοῦν τὸ κακόν. Διότι ἕκείνος ποῦ ἠδυνήθη νὰ δώσῃ καταλλήλους ὀνομασίας εἰς τὰ κτήνη καὶ τὰ πτηνὰ καὶ τὰ θηρία, χωρὶς νὰ κάμῃ οὐδυσίαν εἰς τὴν τάξιν καὶ νὰ ἀποδώσῃ ὀνομασίας καταλλήλους διὰ ἡμέρα ζῶα εἰς ἄγρια, C οὐτε ὀνομασίας καταλλήλους διὰ ἄγρια εἰς ἡμέρα, ἀλλὰ εἰς ἅλα τὰς πλέον ὁρθάς, πῶς δὲν ἦτο γεμάτος ἀπὸ κάθε σοφίαν καὶ σύνεσιν;

Σκέψου, λοιπόν, κατόπιν τούτου πόση ἦτο ἡ δύναμις ἐκείνου τοῦ ἐμφωσμένου, καὶ ἡ σοφία τῆς αἰῶλου ψυχῆς, ποῦ ὁ Δεσπότης ἐχώρισεν εἰς αὐτὴν καὶ ἀφοῦ σοφώτησεν ἐκ δύο οὐσιῶν ζῶον τόσο θυμώσαν καὶ λογικόν καὶ συνεδύασε τὴν αἰῶλον οὐσίαν τῆς ψυχῆς μετὰ τὸ σῶμα, ὡς εἰς κάποιο ἔργον, ἀνέδειξε ἄριστον τεχνίτην. Ὅταν, λοιπόν, ἀντιληφθῆς τὴν τόσῃν σοφίαν τοῦ ζῶου τούτου (τοῦ ἀνθρώπου) θὰ ἐκπλαγῆς διὰ τὴν δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ. Διότι ἐάν, ἡ ὁμορφία τοῦ οὐρανοῦ κινεῖ, τὸν εὐγνώμονα θεοτῆν νὰ ἀναπέμψῃ βοήθειαν πρὸς τὸν δημιουργόν, D πολὺ περισσότερο, τὸ λογικόν τοῦτο ζῶον, ὁ ἄνθρωπος, πρέπει νὰ ἀνυμῆ συνεχῶς τὸν δημιουργόν καὶ νὰ ἀναπέμψῃ βοήθειαν εἰς τὸν Δεσπότην, ἐνθυμούμενος τὸν τρόπον τῆς προκλήσεώς του, τὴν τιμὴν ποῦ εἰς ὑπερβολικὸν βαθμὴν ἔλαβε, τὰς μεγάλας δωρεάς καὶ τὰς ἀφαντάστους ἐνεργείας. Ἦθελα νὰ συνεχίσω, ἀλλὰ θὰ σταματήσω ἐδῶ τὴν διδασκαλίαν, διὰ νὰ μὴ χρησιμοποιήσω εἰς τὸ πλῆθος τῶν λεγομένων τὰ ἴδια λεχθέντα. Διότι δὲν εἶναι ἡ μόνη φροντίς μας αὕτη, E νὰ λέγωμεν ὁλοσχερῶς, ἀπλῶς πολλά, ἀλλὰ αὐτὰ ποῦ λέγομεν νὰ ἐντυπωθοῦν καλὰ εἰς τὸν νοῦν σας, ὥστε διὰ μόνον σείς νὰ γυροῦντε εἰς τὸ ἐπισκοπούμενον εἰς τὰς θείας Γραφάς, ἀλλὰ νὰ γίνετε διδάσκαλοι, ἵκανοὶ νὰ συμβουλεύετε καὶ ἄλλους. Ὁ καθένας σας, λοιπόν, παρακαλῶ, ἀποχωρῶν μακρὰ μετὰ τὸν πλησίον ὡς διαφυλάττει εἰς τὴν μνήμην του τὰ λεχθέντα, προσφέρων (ὅτι ἔχει αὐτός) καὶ δεχόμενος ὅσα ἐνδύμειται ὁ ἄλλος. 114 A Καὶ ἔτσι, διατηροῦντες ὅσα ἔλεχθησαν ζωηρὰ εἰς τὴν μνήμην σας, νὰ ἀποχωρῆτε εἰς τὰς οἰκίας σας, συζητοῦντες συνεχῶς μετὰ τοὺς ἑαυτοὺς σας τὰ θεία αὐτὰ διδάγματα. Διὰ νὰ ἠμπορέσετε δὲ νὰ ἀντιμετωπίζετε τὰ πάθη ποῦ σὰς ἐνοχλοῦν

καὶ νὰ ἀποφύγετε τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου, πρέπει εἰς αὐτὰ νὰ στρέψετε ὅλην τὴν προσοχὴν σας καὶ μετὰ αὐτὰ νὰ ἀσχολῆται ἡ σκέψις σας. Διότι ὁ πονηρὸς δαίμων δὲν τολμᾷ νὰ πλησιάσῃ τὴν ψυχὴν ποῦ διαρκῶς σκέπτεται τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ, αὐτὰ φαντάζεται καὶ μετὰ αὐτὰ ἀσχολεῖται συνεχῶς. Μάλιστα δὲ ἀπομακρύνεται ἀμέσως, διακόμενος ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματος, ὡς ὑπὸ πυρᾶς. B Μετὰ αὐτὰ, λοιπόν, νὰ ἀσπασχολοῦμεν τὴν σκέψιν μας διὰ νὰ καρφίωμεν τὰ ὑψηλότερα, νὰ κυριαρχήσωμεν αὐτοῦ (τοῦ σατανᾶ), καὶ νὰ ἀποσπασώμεν μεγάλως τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι ὅσα ἔχομεν εἰς τὰ χέρια μας θὰ εἶναι ἀρκετὰ, τὰ δύσκολα θὰ γίνον ἐύκολα, τὰ λυπηρὰ θὰ λάθουν τέλος εὐτυχῆς καὶ τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα δὲν θὰ εἶναι εἰς θεοῖν νὰ μᾶς προσενίση λύπη. Διότι ἐάν φροντίζομεν διὰ τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ, ἕκείνος θὰ φροντίσῃ διὰ τὰ ἰδικὰ μας. Θὰ περάσωμεν τὸ πέρασμα τῆς ζωῆς μετὰ πολλὴν ἄνεσιν καὶ θὰ φθάσωμεν εἰς τὸν λαμόνα τῆς ἀγάπης τοῦ κυβερνήτου τῶν δῶλων Θεοῦ, καθοδηρούμενοι ἀπὸ αὐτόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀπέραντους αἰῶνας. Γένοιτο.